

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Karmen Päts

**KAUGÜLEKUULAMISE VAJALIKKUS JA USALDUSVÄÄRSUS
KRIMINAALMENETLUSES**

Magistritöö

Juhendaja:
professor Jaan Ginter

Tallinn 2021

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
1. KAUGÜLEKUULAMINE KUI TEABE HANKIMISE MEETOD	7
1.1. Ülekuulamine kui teabe hankimise meetod	7
1.2. Kaugülekuulamise olemus ja vajalikkus	12
1.3. Kaugülekuulamist reguleerivad õigusaktid	14
1.4. Kaugülekuulamise erisused ja menetlusnõuded	16
1.5. Kaugülekuulamise positiivsed tulemid	20
1.5.1. Teisese ohvristumise vähendamine	20
1.5.2. Menetlusökoonoomia	24
2. KAUGÜLEKUULAMISEGA KAASNEVAD RISKID	27
2.1. Kaugülekuulamise usaldusväärsus	27
2.1.1. Tehnoloogia vahendusel antavate ütluste usaldusväärsus	28
2.1.2. Isikute tuvastamine	31
2.2. Seadusest tulenevate nõuete tagamine	33
2.2.1. Süüdistatava kaitseõigus	33
2.3. Andmekaitse	35
3. ADVOKAATIDE, KOHTUNIKE JA PROKURÖRIDE ARVAMUSED NING KOKKUPUUDE KAUGÜLEKUULAMISEGA	39
3.1. Uuringu metoodika	39
3.2. Küsitluse tulemused ja analüüs	40
3.2.1. Advokaadid	41
3.2.2. Kohtunikud	46
3.2.3. Prokurörid	52
3.3. Järeldused	59
KOKKUVÕTE	63
THE NECESSITY AND RELIABILITY OF REMOTE INTERROGATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS	67
KASUTATUD ALLIKAD	72
LISAD	78

SISSEJUHATUS

Igast kuriteost jääb maha jälg nii sündmusosaliste kui ka tunnistajate teadvusesse, samuti jätab kuritegu välismaailma erinevaid jälgi. Tõendamiseseme asjaolude väljauurimisel saab kasutada ka muud teavet, mis on samal ajal inimeste mällu salvestunud. Selleks, et seda teavet kasutada, tuleb see teha tajutavaks kõne või kirja vahendusel. Seega tuleb üle kuulata need isikud, kellel on ja kes võivad tõendamiseseme asjaolude kohta olulist informatsiooni anda. Ülekuulamisel saadud andmed nimetatakse ütlusteks. Kui ütlused jäädvustatakse ülekuulamisprotokollis või muul kriminaalmenetluse seadustikus ettenähtud viisil, on need ütlused kriminaalasjas tõendid.¹ Vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku² (edaspidi KrMS) § 63 lg-le 1 on tõenditeks muu hulgas kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu, tunnistaja ja asjatundja ütlus või eksperdi ütlus ekspertiisiakti selgitamisel.

Kriminaalasjas kohtumenetluse toimimine algusest lõpuni järjest ja pikemate katkestusteta on väga oluline ning kohus peab selle poole püüdlema. See tagab inimestele ka suurema õiguskindluse.³

Maailma Terviseorganisatsioon kuulutas koroonaviiruse leviku pandeemiaks 11. märtsil 2020. aastal, millest alates hakkasid riigid üle kogu maailma rakendama erinevaid lukustusmeetmeid.⁴ Koroonaviirus ei ole häirinud mitte ainult tervisesektorit, vaid selle mõjud ulatuvad majanduse ja sotsiaalelu kõrval ka õigussüsteemi. Politseijaoskonnad olid sunnitud kiirelt muutma ülekuulamiste läbiviimist.⁵ Lisaks on pidanud kohtud üle kogu maailma pandeemiast ja sotsiaalsest distantseerumisest tulenevatele väljakutsetele kiiresti reageerima.⁶

Vabariigi Valitsuse poolt 12. märtsil 2020 väljakuulutatud eriolukord Eesti Vabariigis seadis piirangud igapäevategevustele ja raskendas oluliselt ka ühiskonna toimimiseks vajalike avalike teenusepakujate tööd. Samas pidid ühiskonna toimimiseks avalikke teenuseid pakkuvad

---

¹ Lindmäe, H. Menetlustaktika I. Tartu: Juristide Täienduskeskus, 1995, lk 21.

² Kriminaalmenetluse seadustik – RT I, 21.11.2020, 10.

³ Lind, S. Kohtuliku arutamise katkematus ja kohtuasja arutamise planeerimise probleemid kohtuniku vaatenurgast. Kohtute aastaraamat. 2009. Toimetuskolleegium: E. Kergandberg jt., lk 37. Tallinn, Riigikohus.

⁴ Rossner M., Tait, D., McCurdy, M., Justice reimaged: challenges and opportunities with implementing virtual courts, 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10345329.2020.1859968> (27.04.2021).

⁵ Hager, E. The Marshall Project. Police interrogations are moving outdoors and onto Zoom. That could be a good thing, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eu.usatoday.com/story/news/investigations/2020/07/20/coronavirus-george-floyd-changing-police-interrogations/5455068002/> (27.04.2021).

⁶ Sourdin, T., Li, B., McNamara D. M. Court innovations and Access to justice in times of crisis. Volume 9, Issue 4, December 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211883720300927> (28.04.2021).

asutused leidma lahenduse, kuidas oleks põhitööga võimalikult efektiivselt nendes eriolukorrast tingitud oludes võimalik jätkata. Ka tolleagne peaminister rõhutas oma 19. märtsi pöördumises kohtute poole, et eriolukorra väljakuulutamise ei tohi takistada isikute põhiseaduslikku õigust oma vabaduste ja õiguste kaitseks kohtusse pöörduda. Samal ajal silmas pidades, et olukordades, kus istungit on vajalik kohtus pidada, tuleks kindlasti tagada ohutus ning isikute tervis ja välistada haigustunnustega isikute kohtumajja sattumine.⁷

Inimeste ohutuse ja tervise kaitseks ja võimalike haigestumiste vältimiseks on vajalik rakendada kaasaegseid tehnoloogiaid, mis aitaksid piirata otseseid inimestevahelisi füüsilise kontakte.

Võttes arvesse tänapäeval äärmiselt kiiresti areneva tehnoloogia võimalusi, peaksime neid igapäevaselt kasutama võimalust mööda ka kriminaalmenetluses. Koroonaviirusest tingitud tervisekriis ei ole ainus põhjus tehnoloogiate kasutuselevõtu kiirendamiseks kriminaalmenetluses, vaid lihtsalt katalüsaator, mis tehnoloogiaid kiiremini igapäevakasutusse on toonud. Teiseks oluliseks teguriks, mida silmas pidada on ka ressursside kokkuhoid, mida on võimalik saavutada kriminaalmenetluse digitaliseerimisega üldiselt.

Kriminaalmenetluse seadustik (edaspidi KrMS) sätestab ka erinevaid menetlustoiminguid, mida saab teostada elektroonilisel viisil. Üheks võimaluseks on kriminaalmenetluses tõendeid koguda kaugülekuulamise teel, mis tähendab isiku ülekuulamist tehnilise lahenduse abil või telefonitsi.⁸ Kaugülekuulamine on sätestatud KrMS § 69 lg-s 1, mille alusel võib menetleja korraldada kaugülekuulamise, kui isiku vahetu ülekuulamine on raskendatud või ebamõistlikult koormav või kui kaugülekuulamine on vajalik isiku huvide kaitseks.

Kaugülekuulamisega kaasneb mitmeid positiivseid tulemeid ning see võimaldab kriminaalmenetluses tõendeid koguda ka ajal, mil see füüsiliselt võimalik ei ole. Samas on kaugülekuulamise rakendamisel ka mitmeid ohukohti. Käesolevaga püstitab magistr töö autor hüpoteesi, et kaugülekuulamise rakendamine kriminaalmenetluses on võrreldes vahetu ülekuulamisega vähem usaldusväärne.

Üheks suurimaks probleemiks peab käesoleva magistr töö autor kaugülekuulamise usaldusväärsus, nii ülekuulatava isiku poolt antud ütluste kui kasutatava tehnoloogia usaldusväärsus. Kuidas tagada, et ülekuulatav annaks ütlusi vabalt, sarnaselt sellele situatsioonile, kui ta teeks seda uurimsasutuses kohal viibides vahetult ülekuulamisel. Lisaks

---

⁷ Parts, M. Kohus töötab rohkem videolahenduste kaudu. Muret teevad inimeste IT-oskused ja nakatumine – Eesti Ekspress 20.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus: [https://ekspress.delfi.ee/artikkel/89299\)8291/kohus-tootab-rohkem-videolahenduste-kaudu-muret-teevad-inimeste-it-oskused-ja-nakatumine](https://ekspress.delfi.ee/artikkel/89299)8291/kohus-tootab-rohkem-videolahenduste-kaudu-muret-teevad-inimeste-it-oskused-ja-nakatumine) (27.04.2021).

⁸ Kriminaalmenetluse seadustik - RT I 2003, 27, 166...RT I, 29.12.2020, 10.

tõusetub üles küsimus, kas kaugülekuulamise rakendamisel on tagatud süüdistatava kaitseõigused, ning kas ja kuidas on kaugülekuulamisel tagatud andmete turvalisus.

Kaugülekuulamisest kriminaalmenetluses ajendas töö autorit kirjutama teema aktuaalsus. Koroonaviiruse puhangu tõttu laiendas seadusandja kaugülekuulamise võimalusi kriminaalmenetluses. Autor on seisukohal, et kohtueelses menetluses ega kohtumenetluses ei ole võimalik kaugülekuulamist vältida, isegi tervisekriisi möödudes. Kuna aga nimetatud tervisekriis sundis kaugülekuulamist kasutusele võtma väga kiirelt ja väga suures ulatuses, on vaja läbi mõelda, mis on selle positiivsed ja negatiivsed küljed ning mõelda, kuidas kaugülekuulamise kitsaskohti minimeerida.

Töö eesmärgiks on hinnata kaugülekuulamise usaldusväärsust ja vajalikkust ning kaugülekuulamisega kaasnevaid positiivseid tulemeid. Teada saada kaugülekuulamise rakendamisega kaasnevaid ohte või seda takistada võivaid tegureid ning hinnata kaugülekuulamise kasutamise kooskõllalisust kaitse õiguse tagamisega. Samuti otsida võimalusi kaugülekuulamisel kaitse õiguse paremaks tagamiseks.

Magistritöö eesmärkide saavutamiseks on autor püstitanud alljärgnevad toetavad uurimisküsimused:

- Kuidas tagada, et ülekuulatatav isik annab vabalt oma ütlusi ehk teda ei mõjuta kolmandad isikud?
- Kas ülekuulajal on kaugülekuulamisel võrreldes tavalise ülekuulamisega raskem tajuda kaugülekuulatava isiku sõnu ja reaktsioone?
- Kas kaugülekuulamisel kasutatavad tehnikavahendid on ülekuulaja jaoks usaldusväärsed?

Magistritöös on käsitletud nii kohtueelset menetlust kui ka kohtumenetlust, et mõtestada paremini lahti kaugülekuulamisega seoses kerkivaid küsimusi. Allikmaterjalidena on magistritöö autor kasutanud eesti- ja võõrkeelset kirjandust, kehtivaid õigusakte ja kohtupraktikat.

Käesolev magistritöö koosneb teoreetilisest osast ning empiirilise uuringu tulemusena kogutud andmetest, nende analüüsist ja järeldustest. Antud magistritöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade kaugülekuulamisest kui teabe hankimise meetodist ning kaugülekuulamise positiivsetest tulemitest. Teises peatükis käsitletakse kaugülekuulamise usaldusväärsusega kaasnevaid probleeme ning antakse ka ülevaade muudest kaugülekuulamisega seotud riskidest. Kolmandas peatükis tuuakse välja uuringumetoodika, valimikirjeldus. Seejärel esitatakse empiirilise uuringu tulemused ja järeldused. Empiirilise

uurimuse näol viis autor läbi veebipõhise küsitluse, mille käigus küsitleti maakohtutes ja ringkonnakohtutes töötavaid kohtunikke, ringkonnaprokuröre ja kriminaalmenetluse valdkonnaga seotud advokaate. Autori eesmärk oli nimetatud küsimustikuga välja selgitada, kuivõrd on muutunud kokkupuude kaugülekuulamisega pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist. Samuti soovis autor välja selgitada kaugülekuulamise kitsaskohti ning vastajate arvamust kaugülekuulamise usaldusväärsuse ja vajalikkuse osas.

Magistritöö lõpeb uurimisküsimustele vastuste andmisega ja empiiriliste tulemuste lahtikirjutamisega. Käesoleva magistritöö autor soovib tähelepanu pöörata kaugülekuulamise aktuaalsusele ning leida võimalusi peamiste probleemkohtade lahendamiseks.

Autor soovib tänada kõiki ankeetküsimustikule vastajaid ning juhendajat professor Jaan Ginterit.

Käesolevat magistritööd iseloomustavad järgmised märksõnad Eesti märksõnastikus: kriminaalmenetlus, ülekuulamine, digitaliseerimine.

1. KAUGÜLEKUULAMINE KUI TEABE HANKIMISE MEETOD

Käesolevas peatükis antakse ülevaade ülekuulamise teoreetilisest käsitlesest, kaugülekuulamist reguleerivatest õigusaktidest, selle olemusest ja vajalikkusest ning kaugülekuulamise positiivsetest tulemitest – sealhulgas taasohvristumise vähendamisest ning seejärel menetlusökonoomiast.

1.1. Ülekuulamine kui teabe hankimise meetod

Ülekuulamine on oma olemuselt intervjuu tegemine. Täpsemalt öeldes on tegu kvalitatiivse uuringuga. Kvalitatiivne uuring hõlmab endas mittenumbriliste andmete (näiteks teksti, video või heli) kogumist, mõistmaks arvamusi ja kogemusi.⁹ Intervjueerimine on kasulik meetod andmete kogumiseks nähtuste kohta, mida ei saa otseselt jälgida. Kõige tavalisemad on traditsioonilised intervjuud, kus inimesed omavahel kohtuvad, ning intervjueeri suhtleb intervjueeritavaga ning loob temaga kontakti, jälgides samal ajal tema kehakeelt ning ka ümbritsevat keskkonda.¹⁰

Ülekuulamisena mõistetakse kriminaalmenetluses uurimistoimingut, mille eesmärgiks on tunnistajalt, kannatanult või kahtlustatavalt tõendamiseseme asjaolude kohta saada ütlusi tema vabas jutustuses või lähtudes uurija poolt esitatud küsimustest. Ülekuulamisel peab järgima kriminaalmenetluse seaduse sätteid ning menetlustaktika nõudeid ja soovitusi. Ülekuulataval on õigus lisaks ütlustele anda täiendavaid seletusi (esitada oletusi, hinnanguid ja arvamusi).¹¹

Isiku võib panna ülekuulamissituatsiooni ainult juhul, kui isikul on teadmisi-teadmust, mille abil on võimalik koguda tõendusteavet ja selgitada kahtlustatavat õigustavaid ning süüstavaid asjaolusid. Sellise tõendusteabe kogumine teenib õigusemõistmise huve, suurendab kogukonna turvatunnet ja on osaks õiguskaitseasutuste usaldusväärsest.¹²

---

⁹ P. Bhanddari. A introduction to qualitative research, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.scribbr.com/methodology/qualitative-research/> (26.04.2021).

¹⁰ E. Irani. The Use of Videoconferencing for Qualitative Interviewing: Opportunities, Challenges, and Considerations. 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/10.1177/1054773818803170> (26.04.2021).

¹¹ H. Lindmäe, lk 21.

¹² U. Krüger. Ülekuulamine kohtueelses menetluses. Õiguslikud aspektid. Sisekaitseakadeemia, Tallinn. 2008, lk 4.

Kui eesmärgiks on tõendamiseks tähtsa informatsiooni saamine, aga need küsitlused leiavad aset ilma, et menetlejad rakendaksid isikutele ülekuulamiseks vajalikku reeglistikku, ei saa selliseid menetlejapoolseid isikute küsitlemisi käsitleda ütluste saamisena. Menetlejad võivad rääkida mitmete inimestega kuriteo avastamiseks ja lahendamiseks täiendava informatsiooni saamise eesmärgil. Selliste vestluste informatsiooniline tulemus ei oma õiguslikku tähendust, kuna menetleja ei ole loonud tingimusi teabe usaldusväärsuse tagamiseks.¹³

Menetlusseisundist lähtuvalt on võimalik ülekuulatavate isikute puhul eristada tunnistaja, kannatanu, kahtlustatava ja eksperdi ülekuulamist. Tulenevalt menetlusseisundi erisusest on ka erinev ülekuulamise taktika.¹⁴ KrMS § 63 lg 1 nimetab muuhulgas tõendina kahtlustatava, süüdistatava, kannatanu, tunnistaja või asjatundja ütlust ja eksperdi antud ütlust ekspertiisiakti selgitamisel.

KrMS §-st 66 kohaselt on tunnistaja isik, kes võib teada tõendamiseseme asjaolusid. Tulenevalt KrMS §-st 62 on tõendamiseseme asjaolusid kirjeldatud kui minevikus asetleidnud sündmuse tunnuseid. KrMS § 68 p 4 aga kirjeldab lisaks kahtlustatava või süüdistatava isiku iseloomustavaid andmeid ja muud isiku vastutust mõjutavaid asjaolusid. Tunnistajana on võimalik kriminaalmenetluse-eelselt tajutu põhjal ütlusi anda kuriteo, kahtlustatava või süüdistatava kohta.¹⁵

Riigikohus on öelnud, et „Kohtukõlbuliku tõendusmaterjali saamiseks tuleb seletuse andnud isik seaduses ettenähtud korras üle kuulata ja saadud teave tunnistaja ütlustena vormistada“.¹⁶ Tunnistaja ütlused on vaid üks tõendiliik. Võrreldes teiste tõenditega pälvivad siiski tunnistaja ütlused õigusteorias ja praktikas suurt tähelepanu, kuna tunnistajalt saadavatel suulistel tõenditel võib isiku süüdimõistmisel olla suur kaal. Teisest küljest võib sellise tõendi usaldusväärsus inimpsüühika tõttu olla väga kõikuv. Seetõttu on tunnistaja küsitlemine vajalik nii tõendi saamiseks kui ka tõendi usaldusväärsuse kontrollimiseks.¹⁷ Tulenevalt kehtivast KrMS-i regulatsioonist võib § 68 lg 4 kohaselt tunnistajat üle kuulata tõendamiseseme asjaolude kohta. See ei näe ette tunnistajate küsitlemist tõendi lubatavuse ja usaldusväärsuse kohta, sest tõendi lubatavus ja usaldusväärsus ei kuulu tõendamiseseme asjaolude alla. Seetõttu pole tunnistajal kohustust ka selleteemalistele küsimustele vastata. Tunnistaja riskküsitlemisel nimetatud piirang ei kohaldu. Antud juhul tekitab see olukorra, kus küsimused tõendi lubatavuse ja usaldusväärsuse kohta peaksid ilmnema alles kohtuistungil. Selliste olukordade

---

¹³ *Ibid*, lk 7.

¹⁴ H. Lindmäe, lk 21.

¹⁵ RKKKo 3-1-1-142-05, p 11.

¹⁶ RKKKo 3-1-1-86-06, p 6.

¹⁷ U. Lõhmus. Põhiõigused kriminaalmenetluses. Tallinn: kirjastus Juura 2019, lk 257.

vältimiseks on kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu Riigikogus 06.04.2021 seisuga menetlusse võetud.* Lähtuvalt nimetatud eelnõust soovitakse muuta KrMS § 68 lg 4 esimest lauset, mille kohaselt võib tunnistajat üle kuulata üksnes tõendamiseseme asjaolude ning tõendite lubatavust ja usaldusväärsust mõjutavate asjaolude kohta.¹⁸

Ülekuulamine tõendamiseseme asjaolude kohta on jaotatud menetlustaktika seisukohalt vabaks jutustuseks ja küsitluseks. Vaba jutustuse esitamise võimalus tunnistaja ülekuulamisel on sätestatud KrMS § 74 lg-s 4. Täpsema ülevaate seostest saab enamasti vaba justustuse käigus. Tunnistajal peaks olema võimalus anda kõigepealt ütlusi vabas vormis, mille käigus ei mõjutataks ütlusi või vastuste suunda küsimuste abil, ning enamasti ei tohiks tunnistaja poolt antavat vaba jutustust ka katkestada. Alati ei ole aga selline vaba jutustus võimalik. Näiteks võib seda takistada tunnistaja puudulik intelligentsus või vanaduspõdurus.¹⁹

Kriminaalmenetluses on oluline roll ka kannatanu ülekuulamisel. Menetleja peab kannatanu kohtlemisel olema humaanne ja seaduslik. Sarnaselt teiste menetlusosalistega pole mõtet kannatanut asjatult suunata korduvalt esitama samasugust informatsiooni.²⁰

Kannatanu ülekuulamisel järgitakse kriminaalmenetluse seadustikus tunnistaja ülekuulamise kohta käivaid sätteid. Tulenevalt kannatanu ja tunnistaja sarnasest menetlusseisundist, on võimalik rakendada analoogseid taktikavõtteid nii kannatanu kui ka tunnistaja ülekuulamisel. Siiski tuleb arvestada ka sellega, et lisaks erinevale menetlusseisundile võrreldes tunnistajaga on kannatanul ka erinev psüühiline seisund kuriteosündmusse puudutavate asjaolude tajumisel, erinev informeerituse tase ning suhtumine kriminaalasjadesse. Kannatanu on tunnistajaga võrreldes paremini informeeritud, kuna on sageli vahetult kurjategijaga kokku puutunud. Seetõttu saab kannatanult enamasti ka tõendamiseseme asjaolude kohta üksikasjalikke ütlusi.²¹

Kahtlustatava ülekuulamise sätestab KrMS § 75, mille kohaselt kahtlustatava ülekuulamise rakendamisel selgitatakse kahtlustatava isikuandmed ning ülekuulamist alustades selgitatakse kahtlustatavale, et tal on õigus ütluste andmisest keelduda ning et ütlusi võidakse kasutada tema

---

¹⁸ Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kriminaalmenetluse seadustiku revisjon) eelnõu seletuskiri. 2018, lk 12. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://advokatuur.ee/uploads/files/SK%20KrMS%20revisjon.pdf>. (21.04.2021);

*Nimetatud eelnõu menetluskäigu kohta informatsioon saadaval arvutivõrgus: [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d10291ef-980a-4b1d-8852-bab30d7e25f3/Kriminaalmenetluse%20seadustiku%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20\(kriminaalmenetluse%20seadustiku%20revisjon\)](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/d10291ef-980a-4b1d-8852-bab30d7e25f3/Kriminaalmenetluse%20seadustiku%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus%20(kriminaalmenetluse%20seadustiku%20revisjon)).

¹⁹ Kergandberg, E., Pikamäe, P. KrMS § 68/4. – Kriminaalmenetluse seadustik, Komm vlj. Tallinn: Juura 2012.

²⁰ Mäe, K. Prokuratuuri aastaraamat 2018. Menetlusökoonomia põhimõtted. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/menetlusokonoomia-pohimotted> (21.04.2021).

²¹ Lindmäe, H. lk 38-39.

vastu. Tulenevalt KrMS § 75 lg-st 3 küsitakse kahtlustatavalt, kas ta on pannud toime kuriteo, milles teda kahtlustatakse, ning tehakse ettepanek anda ütlusi vabalt jutustades kahtluse aluseks oleva kuriteo asjaolude kohta. Kriminaalmenetluse seadustiku kommenteeritud väljaande kohaselt ei saa kahtlustatava ülekuulamisena käsitleda elektronposti vahendusel toimunud menetleja ja menetlusaluse isiku suhtlemist, sest ühelt poolt ei ole tagatud kahtlustatava menetlusõigused ja teiselt poolt menetleja kriminaaltaktikalised vahendid. Vahetu ja suulise ülekuulamise korral on ütluste andja võimalik mõjutamise oht minimeeritud. Samuti praktiliselt välistatud see, et ütlusi annab õige isiku asemel keegi teine. Elektronpostiga korraldatav ülekuulamine on selle hinnangu kohaselt aga nendele ohtudele avatud.²² Riigikohus on oma otsuses öelnud, et sellisel juhul ei ole tagatud ka kaitsja abi kasutamine.²³

Lisaks sätestab KrMS § 109 eksperdi ülekuulamise. Tegemist on eriliiki tunnistajaga. Seadus ei ütle aga, millistel juhtumitel tuleks tõendamisel eksperti kaasata. KrMS § 146 lg-st 7 tuletatult võib aga eriteadmistega isiku kaasata nendel juhtudel, mil menetlejal on vaja informatsiooni tema erialast väljapoole jäävate erialade teadmistega seletatavates küsimustes ja probleemides. Toiminguprotokollis ei tohi menetleja teha selliseid järeldusi, mille mõistmiseks on vaja eriteadmisi. Lisaks sätestab KrMS § 292¹ asjatundja ülekuulamise. Nii eksperdi kui asjatundja arvamus kujuneb välja mitteõiguslike eriteadmiste pinnalt. Asjatundja toetub talle olemasolevatele erialalistele kogemustele ja teadmistele. Sama teeb ka ekspert, kuid sellele lisaks on tal võimalik kasutada erinevate teadusharude uurimismeetodeid ja vastavaid tarvikuid. Ekspertiarvamuse teeb eriti hinnatavaks spetsiaalsete uurimismeetodite ja vahendite valdamine, mis lubab uurida maailma kriminalistika- ja kohtuekspertiisipraktika kogemuste pinnalt üksikasjalikult ekspertiisiks esitatut.²⁴

Kohtueelses menetluses on oluline, et uurijale oleks enne ülekuulamist selge uurimistoimingu eesmärk. Uurija peab teadma, milliste küsimuste lahendamiseks on seda uurimistoimingut vaja. Seetõttu on oluline ülekuulamise hoolikas ettevalmistamine.²⁵

Ülekuulamise ettevalmistamisel tuleb kindlaks määrata uurimistoimingu eesmärk, koguda ülekuulatava isiku kohta iseloomustavaid andmeid, kindlaks määrata ülekuulamise aeg ja koht, selgitada välja uurimistoimingu osalejad, teha kindlaks heli- ja videosalvestamise vajalikkus ja kontrollida tehnikavahendite korrasolu ning plaanida ülekuulamist.²⁶

---

²² Kergandberg, E., Pikamäe, P. KrMS § 75/1.

²³ RKKKo 3-1-1-29-11 p 6.

²⁴ Krüger, U. Kriminaalmenetlus: Tõendamine kohtueelses menetluses. Üldkäsitus. Tallinn, 2007, lk 43-45.

²⁵ Lindmäe, H, lk 22.

²⁶ *Ibid*, lk 22.

Uurija peab tundma jälitustoimingutega ja üldsuse abiga kogutud andmeid. Kriminaalasja algatamise aluseks olnud ning ka kriminaalasja eeluurimisel kogutud materjalide põhjalik tundmine uurija poolt on eelduseks ülekuulamisel lahendatavate küsimuste selgitamisele. Tõendamiseseme asjaolude kohta püstitatud uurimisversioonid peavad seonduma ülekuulamisel selgitatavate küsimustega.²⁷

Ülekuulamise esma- või teistkordse toimumise põhjal saab eristada esmaülekuulamist ja uut ülekuulamist. Uus ülekuulamine võib sisult omakorda olla täiend- või kordusülekuulamine. Küsimusi, mis ei olnud hõlmatud eelneval ülekuulamisel, esitatakse täiendülekuulamisel. Kordusülekuulamisel puudutatakse samu küsimusi, mis esitati ülekuulatavale ka eelmisel korral. Kuna uus ülekuulamine võib olla üheaegsselt nii täiend- kui ka kordusülekuulamine, ei saa alati neid kaht liiki selgesti eristada.²⁸

Tähtis on võimaluse korral vältida isiku täiendülekuulamise vajaduse tekkimist seetõttu, et uurija polnud uurimistoiminguga piisavalt tutvunud või unustas midagi ülekuulatavalt küsida. Täiendülekuulamine võib esile kutsuda ülekuulatava rahulolematuse, kuna seetõttu peab ülekuulatav tihti peale puuduma näiteks töölt ning tegema uurija juurde sõitmiseks lisakulutusi. Ülekuulatava pahameel raskendab kindlasti uurijal uue ülekuulamise ajal ülekuulatavaga kontakti saavutamist ning võib vähendada ülekuulamise tulemuslikkust. Täiendülekuulamise ettevalmistamine ja teostamine on ka uurijale ajamahukas tegevus.²⁹ Ülekuulamise aega kindlaks määrates tuleb arvestada asjaoluga, et mida kiiremini pärast kuriteosündmust ülekuulamine läbi viiakse, seda tulemuslikum see uurimistoiming tõenäoliselt on. Kui uuritav sündmus on väga traagiline, on vahel vaja jätta tunnistajale või kannatanule aega rahunemiseks. Kahtlustatav aga kuulatakse üle kahtlustuse sisu kohta viivitusega.³⁰

Kannatanu või tunnistaja suhtumisest enda kohustusse anda tõeseid ütlusi tõendamiseseme kohta sõltub ülekuulamise taktika valik. Eristada on võimalik heauskset ja pahauskset tunnistajat või kannatanut. Kannatanu või tunnistaja võib mõne asjaolu suhtes olla heauskne, samas kui mõne teise asjaolu kohta võib ta teadlikult anda valeütlusi või keelduda ütluste andmisest. Ülekuulamise taktika valimisel tuleb arvesse võtta ka ülekuulatava vanust ning tervislikku seisundit. Vanusest tulenevalt tehakse vahet alaealise ja täisealise ülekuulamise vahel ning terviseseseisundist tulenevalt terve ja haige isiku ülekuulamise vahel.³¹

---

²⁷ *Ibid*, lk 22.

²⁸ *Ibid*, lk 22.

²⁹ *Ibid*, lk 22.

³⁰ *Ibid*, lk 24.

³¹ *Ibid*, lk 21-22.

1.2. Kaugülekuulamise olemus ja vajalikkus

Praktiline elu on viimase aasta jooksul näidanud, kui oluline on kasutada igapäevatöös nii palju digitaalseid lahendusi kui võimalik. Praegusel COVID-19 pandeemiast tingitud ebakindlal ajal seisame silmitsi paljude uudsete probleemidega. Inimkond peab käituma ettevaatlikult ja ennetavalt. Mingi erand ei ole ka kriminaalmenetluse läbiviimine. Kõik sellega seotud osapooled on sunnitud kohanema uue reaalsusega, võttes arvesse inimeste sotsiaalset distantseerumist ning ka erinevaid reisipiiranguid. Seetõttu on äärmiselt oluline, et saaksime praktikas rakendada kaugülekuulamist võimalikult palju.³²

Koroonaviirusest tulenev oht on tõsine ning oluline on kaitsta muuhulgas nii politseinike, kohtunike kui ka kõikide teiste õiguskaitseorganite töötajate elu ja tervist. Lisaks on oluline märkida, et näiteks advokaatidelt ei ole mõistlik nõuda politseijaoskonda tulemist, et nad saaksid oma klienti esindada. See võiks kõne alla tulla vaid kõige tõsisematel juhtudel.³³

On märkimisväärne, et olukorras, kus vahetu ülekuulamine on võimatu, on võimalik läbi viia sellele võimalikult sarnast kaugülekuulamist. Kaugülekuulamine võimaldab aja, koha ja tegevuse ühtsust ning pakub ka võimalust hinnata ülekuulatava käitumist.³⁴

Kui aga mõelda pandeemiast kaugemale, siis kerkib praktikas üles ka palju teisi põhjuseid, alates sellest, et ülekuulatav isik ei saa ülekuulamisele füüsiliselt kohale tulla tööalastel põhjustel (näiteks väga tähtsate tööalaste kohtumiste tõttu), muudel kriitilistel põhjustel (terviseprobleemid ei võimalda) või siis on põhjused altruistlikumad (näiteks soov vähendada oma ökoloogilist jalajälge).³⁵ Kaugülekuulamise plussid ja miinused on sarnased sotsioloogilistes uuringutes kaug-intervjuudega, mille osas on juba mitmeid aastaid arutatud selle üle, kas kasutada kvalitatiivse uuringu läbiviimiseks ka telefoni.³⁶

Telefoniintervjuud jäetakse kvalitatiivses uurimuslikus kirjanduses suures osas tähelepanuta ja kui sellest tuleb juttu, kujutatakse seda pigem vähem atraktiivse alternatiivina näost näkku

---

³² Scherer, M. Remote Hearings in International Arbitration: An Analytical Framework. University of London. 2020, lk 4. Kättesaadav arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599814 (27.04.2021).

³³ Roche, P., Meads, V., Monteith QC, K., Wibberley, L. COVID-19: a protocol to assist solicitors who are working remotely and advising suspects in relation to police interviews, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.gardencourtchambers.co.uk/news/covid-19-a-protocol-to-assist-solicitors-who-are-working-remotely-and-advising-suspects-in-relation-to-police-interviews> (16.01.2021).

³⁴ Mulcahy, L. The Unbearable Lightness of Being? Shifts Towards the Virtual Trial. Journal of Law And Society, 2008, lk 470. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1467-6478.2008.00447.x> (21.04.2021).

³⁵ Scherer, M. lk 18.

³⁶ Irani, E. The Use of Videoconferencing for Qualitative Interviewing: Opportunities, Challenges, and Considerations. 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/10.1177/1054773818803170> (21.04.2021).

intervjuuga võrreldes. Arvatakse, et visuaalsete vihjete puudumine telefoni teel võib põhjustada kontekstuaalsete ja mitteverbaalsete andmete kadumise, mis omakorda võib ohustada vastuste tõlgendamist. Siiski võib telefoniintervjuu võimaldada vastajal ennast tunda hoopis lõdvestatuna ning vastajal on lihtsam tundlikku informatsiooni avaldada. Samuti on vähe tõendeid selle kohta, et vastaja esitaks telefoni teel vähem kvaliteetsemaid vastuseid võrreldes näost näkku intervjuueerimisega.³⁷

Tänu kommunikatsioonitehnoloogia arengule ning laialdasele interneti kättesaadavusele on video vahendusel intervjuude läbiviimine alternatiivina traditsioonilistele intervjuudele saanud järjest rohkem tähelepanu. Põhjuseks on, et võrreldes teiste kvalitatiivsete andmete kogumise veebimeetoditega (intervjuud, mis on läbi viidud kas e-kirja teel, erinevates veebifoorumites või tekstisõnumite vahendusel), sarnaneb video vahendusel läbiviidud intervjuu kõige rohkem traditsioonilise intervjuuga, mille käigus on võimalik koguda ka mitteverbaalseid ning kontekstuaalseid andmeid. Kuigi video vahendusel kvalitatiivse info kogumine pole ilma puudusteta, on see mõistlik alternatiiv näost näkku tehtavatele intervjuudele.³⁸

Kaugülekuulamist saab rakendada nii kohtueelses menetluses kui ka kohtumenetluses.³⁹ Seadus ei piira kaugülekuulamise tulemusena saadud ütluste kasutamist. Seetõttu on need lubatavuse ja tõendiväärtuse seisukohalt samaväärsed vahetul ülekuulamisel saadud ütlustega.⁴⁰ Kaugülekuulamine tuleks läbi viia võimalikult sarnaselt vahetule ülekuulamisele.⁴¹

Pärast eriolukorra väljakuulutamist 2020. aasta märtsikuus on ka kohtud püüdnud oma tegevust ümber korraldada. Näiteks asus Harju Maakohus põhimõtteliselt kaugtööle. Kiireloomulised menetlused, mis pidid saama lahendatud ja mida sai lahendada videosilla abil, selliselt ka lahendati. Kui tsiviilmenetluses on lihtsam tehniliste lahenduste abil õigust mõista, siis süüteovaldkonnas Harju Maakohtuniku Merle Partsi sõnul kõiki menetlusi selliselt teha pole võimalik ning seetõttu lükati ka paljud istungid möödunud aasta kevadel edasi.⁴²

---

³⁷ Novik, G. Is There a Bias Against Telephone Interviews in Qualitative Research?. 2007. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/epdf/10.1002/nur.20259> (08.02.2021).

³⁸ Irani, E. 2018.

³⁹ Kergandberg, E., Pikamäe, P. KrMS § 69/1.

⁴⁰ Kurm, M. Tõendite kogumisel dubleerimise vältimine kohtu- ja kohtueelses menetluses. Analüüs. 2016, lk 2. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/toendamine_m_kurm.pdf (27.04.2021).

⁴¹ Hon. Baydoun, Z. A., Hon. Gibson, L., Hon. Peltz, D. M., Hon. Purnell, C. A. Michigan Office of Administrative Hearings & Rules Standards and Guidelines for Remote Hearings. Michigan, 2021, lk 6. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.michigan.gov/documents/lara/MOAHHR_Standards_and_Guidelines_for_Remote_Hearings_-_February_2021_715288_7.pdf (22.04.2021).

⁴² Parts, M. 2020.

1.3. Kaugülekuulamist reguleerivad õigusaktid

Kaugülekuulamise võimaluse näeb ette KrMS. Tulenevalt KrMS § 69 lg-st 1 võib menetleja korraldada ülekuulamise, kui isiku vahetu ülekuulamine on raskendatud või ebamõistlikult koormav või kui kaugülekuulamine on vajalik isiku huvide kaitseks. KrMS § 69 lg 2 sätestab, et kaugülekuulamine tähendab kriminaalmenetluse seadustikus ülekuulamist:

- 1) tehniliste lahenduste abil, mille tulemusena on ülekuulatava ütlused vahetult kuulda ning talle saab küsimusi esitada;
- 2) telefonitsi, mille tulemusena on ülekuulatava ütlused vahetult kuulda ning talle saab küsimusi esitada.

KrMS § 69 lg 2 p 1 näol on tegemist audiovisuaalse ülekuulamisega ning sama lõike punkti 2 kohaselt on tegemist vaid audio teel ülekuulamisega. Tulenevalt KrMS § 287 lg-st 5 on kohtuistungil tunnistaja kaugülekuulamine telefonitsi lubatud vaid süüdistatava nõusolekul.

Kohtumenetluses viiakse kaugülekuulamist läbi selliselt, et ülekuulaja ja ülekuulatav ei viibi samas istungisaalis, kuid nende vahel on tekitatud tehnikavahendite abil otseühendus. Samuti on ülekuulataval võimalik viibida lisaks kohtus olevatele ruumidele ka mõnes teises hoones või oma eluruumis.⁴³ Vastavalt KrMS § 69 lg-le 4 tehakse kaugülekuulamise protokollu märge tunnistaja hoiatamise kohta ütluste andmisest seadusliku aluseta keeldumise ja teadvalt vale ütluse andmise eest.

2020. aasta maikuu muudeti KrMS-is kaugülekuulamise kohta käivaid sätteid. Nimetatud seadusemuudatusega laiendati kaugülekuulamise kasutusala. KrMS §-s 69 sätestatud kaugülekuulamise võimalus on tänapäevaste tehnoloogiliste võimaluste juures aina enam kasutatavam alternatiiv traditsioonilisele vahetule ülekuulamisele. Audiovisuaalset ülekannet võimaldavad seamed on kogu maailmas laialt kättesaadavad. See annab võimaluse isikut üle kuulata ka selliselt, et menetleja ei pea füüsiliselt isiku juurde minema või ülekuulatav isik menetleja juurde tulema. Samuti võimaldab selline ülekuulamise viis hoida kokku reisimisele kuluvat aega ja raha.⁴⁴

Esmalt muudeti kriminaalmenetluses osalevate isikute kaugülekuulamisel osalemise lubatavust, eelnev regulatsioon nimetas kaugülekuulatavate isikutena ainult tunnistajad. Seega asendati sõna „tunnistaja“ sõnaga „isik“, millega laiendati kaugülekuulamise rakendusala

⁴³ Kergandberg E., Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura. 2006, lk 355.

⁴⁴ „Abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (COVID-19 haigust põhjustava viiruse SARS-Cov-2 levikuga seotud meetmed)“ eelnõu seletuskiri. 2020, lk 51. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2020-04/Seletuskiri.pdf> (22.04.2021).

kõikidele neile, keda on vaja üle kuulata. See laiendamine ei tähenda seda, et kaugülekuulamine oleks kohustuslik. Tänu sellele saab menetleja valida ülekuulamise vormi vastavalt menetlustaktikalistele vajadustele. Kaugülekuulamine ei saa anda edasi kogu informatsiooni, mida menetleja võiks saada ülekuulatavalt vahetul ülekuulamisel (näiteks ülekuulatava kehakeelt ja muid kehalisi reaktsioone).⁴⁵

KrMS § 75 lg-s 4 sätestati 2020. aasta maikuus ka kahtlustatava kaugülekuulamine. Juhinduda tuleb kahtlustatava kohta käivatest erisätetest. Süüdistatava kaugülekuulamise võimaluse kohtuistungil näeb ette KrMS § 269 lg 2 p 4.⁴⁶

Lisaks muudeti kaugülekuulamise kohta käivaid sätteid ülekuulatava mugavuse eesmärgil. KrMS § 69 lg-sse 1 lisati „ebamõistlikult koormav“. Menetlejal on võimalus kaaluda kaugülekuulamise rakendamist, pidades valikut tehes silmas ülekuulatava huve ja talle osaks saavat võimalikku ebamugavust kui ka vahetust ülekuulamisest saadavat võimalikku lisaväärtust ja tekkivaid menetluskulusid võrreldes kaugülekuulamisega.⁴⁷

Lisaks KrMS-ile kohustab ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/29/EL⁴⁸ ette nägema erilise kaitsevajadusega kuriteoohvrile meetmed, mis (a) võimaldavad, kasutades selleks asjakohaseid vahendeid (sh kommunikatsioonitehnoloogiat), vältida silmsidet kuriteoohvri ja süüdistatava vahel või (b) mille abil saab kuriteoohvri selgitusi kohtusaalis kuulata, ilma et kuriteoohver oleks kohtusaalis kohal (art 23 lg 2). Esimesel juhul viiakse ülekuulamine läbi telesilla vahendusel, teisel juhul telefonitsi.⁴⁹

KrMS § 69 lg-e 5 kohaselt on võimalik ka välisriigis viibiva isiku kaugülekuulamine. Euroopa Liidu liikmesriikide vahelises koostöös järgitakse KrMS §-s 489⁴¹ sätestatud ning muul juhul §-s 468 sätestatud. Tulenevalt KrMS §-st 468 võib KrMS § 69 lg-s 1 sätestatud alustel taotleda välisriigis viibiva isiku kaugülekuulamist. Sama paragrahv sätestab, et taotlusesse tuleb märkida kaugülekuulamise põhjus, ülekuulatava nimi, menetlusseisund ning ülekuulaja ametinimetus ja nimi. Ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/41 EL⁵⁰ artikkel 24 lg 1 näeb ette liikmesriikide kohustuse võimaldada ühe liikmesriigi õigusasutusel taotleda teise liikmesriigi territooriumil viibiva tunnistaja või eksperdi video- või telefoniülekuulamist.

---

⁴⁵ *Ibid*, lk 51.

⁴⁶ *Ibid*, lk 51.

⁴⁷ *Ibid*, lk 52.

⁴⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25.10.2012. a direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ja neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK., L 315/61, 14.11.2012.

⁴⁹ Lõhmus, U. 2019, lk 270.

⁵⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 03.04.2014. a direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades, L 130/1, 1.5.2014.

Euroopa Liidu liikmesriikide vaheline kriminaalasjades vastastikuse õigusabi konventsiooni⁵¹ kohaselt võib videoülekuulamisel ülekuulatav taotluse saanud või taotluse esitanud liikmesriigi seaduste alusel keelduda tunnistuse andmisest.

Tulenevalt KrMS § 468 lg-st 2 peab audiovisuaalset kaugülekuulamist taotledes sisalduma taotluses kinnitus, et ülekuulatav kahtlustatav või süüdistatav on enda ülekuulamisega nõus. KrMS § 468 lg 3 sätestab, et kui taotletakse kaugülekuulamist telefonitsi, peab taotlus sisaldama kinnitust, et tunnistaja või ekspert on kaugülekuulamisega nõus.

Euroopa Inimõiguste Kohus (edaspidi EIK) on varem käsitlenud videoistungite teemat ja lubanud sellisel viisil istungeid.⁵² Kohtuotsuses *Golubev vs. Venemaa* ütles EIK, et süüdistatava kohalolek kohtusaalis on soovitatav, aga see pole eesmärk omaette. See täidab pigem eesmärki tagada õiglane menetlus tervikuna.⁵³ Kohtuotsuses *Sakhnovskiy vs. Venemaa* ütles EIK, et süüdistatav peab saama oma kaitsjaga privaatselt suhelda.⁵⁴

1.4. Kaugülekuulamise erisused ja menetlusnõuded

Enne kaugülekuulamise läbiviimist on nii kohtueelses menetluses kui ka kohtumenetluses vajalik tuvastada ülekuulatava isikuandmed.⁵⁵ Kohtueelses menetluses peab olema menetleja enne kaugülekuulamist kindel, et tehnilise lahenduse abil suhtleb ta õige inimesega. Samamoodi peab kohtumenetluses olema kohtunik kindel ülekuulatava isikusamasuses. Nagu ka vahetu ülekuulamise puhul, kantakse tunnistaja kaugülekuulamisel ülekuulamisprotokolli isiku nimi, isikukood või selle puudumisel sünniaeg, kodakondsus, haridus, elu- ja töökoht või õppeasutuse nimetus. Lisaks sellele kantakse protokoll, mis laadi suhted on ülekuulataval kahtlustatavaga või kannatanuga, ja ütlused (KrMS § 74 lg 1). Kaugülekuulamise ettevalmistamisel tuleb võrreldes vahetu ülekuulamisega arvestada ka tehnilise külje planeerimisega.

Näiteks politseis viiakse kaugülekuulamist läbi järgmiselt: enne kaugülekuulamise korraldamist võetakse ülekuulatavaga ühendust, vesteldakse ning tuntakse huvi, kas kaugülekuulamine on üleüldse võimalik (kaugülekuulamise võimalik rakendamine sõltub alati

---

⁵¹Euroopa Liidu liikmesriikide vaheline kriminaalasjades vastastikuse õigusabi konventsioon. RT II 2004, 16, 69.

⁵² Parts, M. 2020.

⁵³ EIKo 6260/02, *Golubev vs. Venemaa*, p 2 (Application of those principles in the present case).

⁵⁴ EIKo 21272/03, *Sakhnovskiy vs. Venemaa*, p 54.

⁵⁵ Kergandberg, E. ja Sillaots, M., lk 261.

asja sisust ja ka ülekuulatava võimalustest kaugülekuulamisele osaleda) ja selgitatakse protseduuri läbiviimise korraldust. Kaugülekuulamist saab läbi viia, kui ülekuulataval on selleks olemas tehniline võimekus (arvuti, internetiühendus, *Skype* või mõni muu sobiv videokonverentsi programm, digitaalse allkirjastamise võimalus ja ka oskus ning kehtivad sertifikaadid), samuti peab olema isikul ütluste andmise privaatsuse võimalus ja üldine valmisolek distantsilt ütlusi anda. Seejärel lepatakse kokku kaugülekuulamise kuupäev ja kellaaeg, vajadusel kaasatakse kaugülekuulamisse näiteks ka tõlk.⁵⁶

Kokkulepitud ajal võtab ülekuulaja ülekuulatavaga näiteks rakenduse *Skype* kaudu ühendust. Alguses selgitab ülekuulaja, millises asjas ja mille kohta ülekuulamine toimub. Kui kõik on ülekuulatavale arusaadav, tutvustab ülekuulaja ülekuulatavale tema õiguseid ja kohustusi ning edastab õiguste ja kohustuste lehe ülekuulatavale e-posti teel digitaalseks allkirjastamiseks või teeb märke ülekuulamise protokollis õiguste ja kohustuste tutvustamise kohta. Sealt edasi algab sisuline ülekuulamine, mille ülekuulaja ka jooksvalt protokollib. Ülekuulamise lõppedes loeb ülekuulaja ülekuulatavale ütlused ette ning kui kõik on selge ega parandusi või täiendusi pole vaja teha, salvestab ülekuulaja dokumendi .pdf formaati ja saadab ülekuulatavale digitaalseks allkirjastamiseks. Seejärel saadab ülekuulatav digitaalselt allkirjastatud protokoll ülekuulajale tagasi. Samas konteineris allkirjastab protokoll ka ülekuulaja, vajadusel ka ülekuulamisele osalenud tõlk.⁵⁷

Tulenevalt süüteomenetluses digitaalallkirjastatud ja muu digitaalse dokumendi vormistamise, edastamise ja säilitamise korra⁵⁸ § 2 lg-st 1 on seda võimalik salvestada kuni kuues erinevas failivormingus. Nimetatud paragrahv annab võimaluse jätta digitaalne dokument vormindamata txt vormingusse või vormindada see RTF (*Rich Text Format*), PDF (*Adobe Portable Document Format*), ODF (*Open Document Format*), DOC (*MS Office Word Document*) või DOCX (*Office Open XML Document*) faili formaati. Samuti sätestab sama paragrahvi lõige 2, et „Dokument, mis edastatakse elektronpostiga avaliku andmesidevõrgu kaudu, peab olema varustatud saatja „Digitaalallkirja seaduse”⁵⁹ nõuetele vastava digitaalallkirjaga. Delikaatseid isikuandmeid sisaldav dokument krüpteeritakse, kasutades vastuvõtja „Digitaalallkirja

---

⁵⁶ Friedemann, K. kaja.friedemann@politsei.ee (2021). Autori poolt saadetud e-kiri. Küsimus seoses kaugülekuulamisega. E-kiri saadetud M. Ermile (margo.erm@politsei.ee), e-kiri adressaadi poolt edastatud K. Friedemannile. E-kiri saadetud 05.04.2021.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Süüteomenetluses digitaalallkirjastatud ja muu digitaalse dokumendi vormistamise, edastamise ja säilitamise kord – RTL 2008, 66, 935... RT I, 11.02.2016, 8.

⁵⁹ Määruse tekst on aegunud. Nõuded digitaalallkirjale on sätestatud E-identimise ja e-tehingute usaldusteenuste seaduses: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018030?leiaKehtiv>.

seaduse”⁶⁰ nõuetele vastava sertifikaadi avalikku võtit. Sellist dokumenti ei pea krüpteerima, kui andmesubjekt on andnud nõusoleku dokumendi edastamiseks krüpteerimata.“

Videoülekanne puhul on oluline, et kohtulikult arutamisel tehakse ülekanne nii ülekuulatavast kui ka kogu ülekuulamistoast. Kaamera asetus peaks võimaldama näidata ülekuulatava nägu, kehahoiakut ja žeste, et menetlusosalistel oleks võimalik ulatuslikult tajuda tunnistaja verbaalset ja kehalist väljendust. Seetõttu on ka erialakirjanduses märgitud, et videoülekanne tegemise ajal võiks olla installeeritud vähemalt kaks videokaamerat, et vältida ülekuulatavale teiste isikute poolt mõju avaldamist. Üks kaamera peaks filmima isikut ning teine kaamera kogu ruumi tervikuna, kus isik viibib. Seaduses ei ole reguleeritud, kas ülekuulatav näeb kaugülekuulamise puhul ka istungisaali. Küll aga peab olema võimalik kuulda isikule esitatud küsimusi.⁶¹

Kohtumenetluses kasutatakse kaugülekuulamiseks erinevaid lahendusi. Ühe variandina kasutatakse kaugülekuulamiseks programmi *Cisco Meeting*. Menetlusosalistele saadetakse elektrooniline kutse e-posti aadressile, kust on isikul võimalik siseneda vastavasse virtuaalruumi. Menetlusosalisel peab olema kaugülekuulamisel osalemiseks sülearvuti, tahvelarvuti või nutitelefon. Oluline on ka hea internetiühenduse olemasolu ning toimiv kaamera ja mikrofoni. Kõikides kohtumajades on olemas ka videoseadmed, mille abil on võimalik ühendusi luua nii virtuaalruumiga kui ka teiste videoseadmetega, näiteks erinevate kohtumajade vahel, kinnipidamisasutustega kui ka välisriikidega. Viru Maakohtus on olemas nii ühe kui ka kahe kaamera lahendusega videokonverentsiseadmed.⁶²

Kaugülekuulamisel on oluline, et ülekuulaja kasutatavat tehnikavahendit ja platvormi hästi tunneks. Vajadusel peaks ülekuulaja ülekuulatavale olema valmis ka tehnilist abi pakkuma – näiteks võimaluse korral teda juhendama, kuidas mikrofoni sisse lülitada. Tehnoloogiaga tutvumine aitab kaasa sujuvale ülekuulamisele. Lisaks on oluline, et ülekuulaja mõtleks enne, millises seisundis võib kaugülekuulatav isik olla – kas isikut kuulatakse näiteks üle tööajal, kas tal on nägemis-, kuulmis- või muid kahjustusi, mis seaksid kaugülekuulamisele täiendavaid takistusi, kas ülekuulataval on võib olla ebamugav rääkida ülekuulajaga läbi tehnoloogilise vahendi. Kui ülekuulatav isik tajub, et ülekuulaja on teinud kõik endast oleneva, et muuta kaugülekuulamine ülekuulatava jaoks võimalikult normaalseks ja mugavaks, aitab see samuti

---

⁶⁰ Määruse tekst on aegunud. Nõuded digitaalallkirjale on sätestatud E-identimise ja e-tingute usaldusteenuste seaduses: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018030?leiaKehtiv>.

⁶¹ Kergandberg, E., Sillaots, M. lk 355-356.

⁶² Palm, M. marju.palm@kohus.ee (2021). Autori poolt saadetud e-kiri. Küsimus seoses kaugülekuulamisel kasutatava tehnikaga. E- kiri saadetud Liina Naaber-Kivisoole (liina.naaber-kivisoo@kohus.ee), e-kiri edastatud M. Palmile. E-kiri saadetud 14.04.2021.

kaasa latusale ülekuulamisele. Kindlasti on ülekuulatavaga keerulisem kontakti luua läbi tehnoloogilise vahendi, kuid kui see saavutatakse, on ka ülekuulamine viljakam.⁶³ Euroopa Liidu Nõukogu peasekretariaat on välja töötanud juhendi videokonverentside pidamiseks piiriüleste menetluste puhuks.⁶⁴ Selles toodud praktilisi ettepanekuid, kuidas peaks toimuma videoülekanne, saab magistritöö autori hinnangul kasutada ka siis, kui viiakse kohtueelses menetluses ja kohtumenetluses siseriiklikult läbi kaugülekuulamist. Nimetatud juhendis käsitletakse videokonverentsiseadmete kasutamisega seotud praktilisi kaalutlusi olukorras, kus üks pool asub ühes kohtumajas ja teine teises kohtumajas.

Kaugülekuulamisel ei ole oluline vaid see, millise kvaliteediga tehnika on ülekuulataval. Oluline on ka ülekuulaja tehnika kvaliteet. Lähemalt kirjeldab autor, kuidas saaks kaugülekuulamisel tagada võimalikult hea tehnilise lahenduse.

Videokonverentsi ajal peaksid seadmed olema paigaldatud nii, et kasutajal on tunne, et ta osaleb tavapärasel kohtuistungil. Samuti peaksid videokonverentsil osalejad arvestama sellega, et võib esineda pildi ja sellega kaasaskäiva heli vastuvõtmisel viivitusi. Sellest tulenevalt võib tekkida oht tunnistaja ütlustele peale rääkida. Samas pole siiski erinevate videokonverentsiseadmete kvaliteet telepildi omaga võrreldav.⁶⁵

Audiovisuaalse ühenduse kvaliteedi osas peab arvestama asjaomaste isikute huve. Videokonverentsisüsteem peab olema kvaliteetne ehk pilt ja heli peavad olema sünkroonsed, samuti peab olema selgesti näha isikute välimust, näoilmeid ja žeste.⁶⁶

Kohtusaalis piisaks kahest kaamerast, millest üks oleks jälgimiskaamera, mis on suunatud kohtunikule, advokaadile või prokurörile, kahtlustatavale või tunnistajale, ning teine kaamera oleks kohtusaali üldvaate edastamiseks. Samuti peab videokonverentsi ajal olema kõneleja jutt selgelt arusaadav ehk helikvaliteet peab olema ühtlane ja ilma väliste segajateta. Mikrofonid peaksid olema asetatud viisil, et taustamüra moonutusi ei põhjustaks.⁶⁷

---

⁶³ Lapointe, V. Virtual workspace investigations: The “next normal” - Best practices. Kanada, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=6b197103-6b66-4da6-a188-809fbf029e05> (22.04.2021).

⁶⁴ Euroopa Liidu Nõukogu peasekretariaat. Juhend videokonverentside pidamiseks piiriüleste menetluste puhul. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2013, lk 17-18. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.consilium.europa.eu/media/30602/qc3012963etc.pdf> (28.04.2021).

⁶⁵ *Ibid*, lk 18.

⁶⁶ *Ibid*, lk 17-18, 20.

⁶⁷ *Ibid*, lk 18-20.

1.5. Kaugülekuulamise positiivsed tulemid

Kaugülekuulamisel arvestatakse ülekuulatava isiku huvidega ning samal ajal ka süüdistatava huvidega, kellel on võimalik kasutada oma õigust ja esitada tunnistajale või kannatanule küsimusi. Samuti võimaldab kaugülekuulamine kohtumenetluses ära hoida vajadust kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamiseks kohtuistungil.⁶⁸ Need on vaid mõned positiivsed tulemid kaugülekuulamise rakendamisel. Edasi analüüsib magistr töö autor pikemalt kaht võimalikku positiivset tulemit – teisese ohvristumise vähendamine ja menetlusökonoomia.

1.5.1. Teisese ohvristumise vähendamine

Seoses kaugülekuulamisega on arutletud, kui haavatavad on kuriteo ohvrid ja tunnistajad siis, kui nad peavad kohtusaalis süüdistatavale otsa vaatama ja tunnistusi andma võrreldes olukorraga, kui nad saavad seda teha videosilla vahendusel. Tõenäoliselt on kaugülekuulamise teel antud ütlus kvaliteetsem, kuna ülekuulatav on vähem hirmul, kui süüdistatav või teised tunnistajad ei ole füüsiliselt tema lähedal.

Ohvriks langemise mõjude süvendamist kriminaalmenetluses hakati maailmas järjest teadvustama alates 1970ndatest aastatest. Ohvri kannatusi mõjutavad ebameeldivad reaktsioonid politsei ja kohtute poolt. Ohvrile, kes juba kannatab ärevushäirete, depressiooni või enesehinnangu probleemide käes, võib kriminaalmenetlus olla üsna laastav.⁶⁹

Ohvristumine hõlmab endas erinevaid osi. Esimene osa sisaldab seda, mis on juhtunud kannatanu ja süüteo toimepanija vahel süüteo toimepanemise hetkel ning järelmõju, mis tuleneb süüteo toimepanemisest. Seda nimetatakse ka tihti esmaseks ohvristumiseks. Teine osa hõlmab endast ohvri reaktsiooni kuriteole, sh tema enesehinnangu muutusi, mis võivad tõusetuda seetõttu, et isik on langenud kuriteo ohvriks, lisaks valikut kuriteole formaalselt reageerida, s.o esitada kuriteoteade ametiasutusele. Kolmas osa sisaldab igasugust suhtlemist kolmandate isikutega, sh erinevate õiguskaitseorganitega. Tihti peale mõjub selline suhtlemine ohvrile

---

⁶⁸ Kergandberg, E., Sillaots, M. lk 358.

⁶⁹ Wemmers, J.-A M.. Victims in the criminal justice system. Amsterdam/New York. Kugler Publications. 1996, lk 20.

negatiivselt. Seda nimetatakse teiseseks ohvristumiseks.⁷⁰ Kannatanud võivad ohvriks langemise efekte kogeda veel pikalt pärast sündmust.⁷¹

Ühe viisina võib kriminaalõigussüsteem teisest ohvristumist esile kutsuda teenuse osutamise puudulikkusega. Lisaks võivad spetsialistid ohvrile sobimatul viisil reageerida. Näiteks hõlmab see ohvri alandamist ning ka ohvri süüdistamist kuriteoohvriks langemises. Kuriteoohvriks langemine on ääretult traumaatiline ja stressirohke.⁷² Ka vähene informeeritus menetluse käigust, menetlusprotsessi pikkus ja kulukus, ametnike mittetoetav suhtumine, ebavõrdne kohtlemine, küsitlemine politseiuurija või prokuröri poolt ning ka kohtuistungil, vajadus anda mitu korda ütlusi, kokkupuude süüdistatavaga ning menetluslikud otsused, mis ei pruugi kannatanule või tunnistajale õiglasena tunduda, võivad põhjustada ohvrile ja tunnistajale täiendavaid kannatusi.⁷³ On ka ette tulnud juhuseid, kus ohver ilmub kohtuistungile ütluseid andma, kuid kohapeal selgub, et istungi kuupäev on lükatud hilisemaks ning ohvrit sellest ei teavitatud. Lisaks on kohtumajad rahvarohked kohad, pakkudes näiteks süüdistatava perele või lähedastele võimaluse kannatanut hirmutada või mõjutada.⁷⁴

Kannatanu õiguste tagamine on kriminaalmenetluses väga oluline. Kannatanu mõiste sätestab KrMS § 37 lg 1, mille kohaselt on kannatanu füüsiline või juriidiline isik, kelle õigushüve on tema vastu suunatud kuriteoga või süüvõimetu isiku õigusvastase teoga vahetult kahjustatud. Lisaks on kannatanu mõistet täpsemalt sisustanud Riigikohus: „Esiteks peab kannatanu kahju olema tekkinud sellistel asjaoludel, mis olulises osas kattuvad menetletava kuriteo koosseisulistele tunnustele vastavate faktiliste asjaoludega. Vastasel korral ei ole võimalik väita, et kannatanule oleks kahju tekitatud sama teoga, mis on konkreetse kriminaalmenetluse esemeks. KrMS § 37 lg 1 kohaselt peab kahju olema tekitatud vahetult "kuriteoga". See tähendab, et kannatanu kahju ja kriminaalmenetluse eseme vahel on nõutav ka õiguslik seos. Kuriteokoosseis, mille järgi kriminaalmenetlus toimub, peab olema määratud kaitsma seda sama õigushüve, mille rikkumisest kannatanu kahju tuleneb.“⁷⁵

---

⁷⁰ Digan, J., Maguire, M. (toim). Understanding victims and restorative justice. Berkshire, Inglismaa. Open University Press. 2005, lk 23.

⁷¹ Condry, R., Shoham, S. G. (toim), Knepper, P. (toim), Kett, M. (toim). Secondary Victims and Secondary Victimization. International Handbook of Victimology. London: CRC Press 2010, lk 219.

⁷² Myrston, B. A., Chermak, S. M. Victimology. Chapter 15. L. Glick. jt. Criminology. United States: Pearson/Allyn and Bacon 2004, lk 480. Kättesaadav arvutivõrgus: https://wps.ablongman.com/wps/media/objects/1893/1938583/CH_15_web.pdf (23.04.2021).

⁷³ Tartu Ülikool, sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE. Kannatanud ja tunnistajad süüteomenetluses. Tallinn, 2012. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kannatanud-ja-tunnistajad-suuteomenetluses> (27.04.2021).

⁷⁴ Myrston, B. A., Chermak, S. M. 2004.

⁷⁵ RKKKo 3-1-1-97-10 p 18-19.

Kui isik langeb kuriteoohvriks, mõjutab see teda kas suuremal või väiksemal määral. See sõltub nii toime pandud kuriteost, kannatanu isikust kui ka edasisest kriminaalmenetlusest. Kuriteo toimumise ajal või kuriteo avastamise hetkel võib ohver kogeda erinevaid füüsilisi reaktsioone: adrenaliinitaseme tõusu kehas, pulsi kiirenemist, hüperventilatsiooni, värinat, pisaraid, tuimust, kangestunud tunnet, suu kuivust, erinevate tajumismeele (näiteks haistmine) võimendumist. Mõned neist füüsilistest reaktsioonidest võivad tekkida alles siis, kui kuriteost tulenev oht on möödunud.⁷⁶

Kuritegu elatakse tavaliselt raskemini läbi kui õnnetust. Raske on leppida sellega, et kaotuse või vigastuse on põhjustanud otseselt või kaudselt teine inimene. Samas on uuringutest selgunud, et võimatu on ennustada seda, kuidas isik reageerib kindlale kuriteole. Lisaks eelnevalt mainitud füüsilistele reaktsioonidele võib ohver kogeda ka erinevaid psüühilisi reaktsioone: šokki, hirmu, viha, abitust, imestust või süütunnet. Mõned neist reaktsioonidest võivad korduda ka hilisemas etapis, näiteks haiglasse pöördudes või kohtuistungile ilmudes.⁷⁷

Samas võivad need reaktsioonid jällegi korduda, kui inimene hakkab uuesti kuritegu meenutama. Ka pärast kuritegu võib ohver kannatada mitmesuguste füüsiliste tagajärgede käes, sealhulgas unetus, söögiisu häired, peavalud, lihaspinged ja iiveldus. Need reaktsioonid võivad ohvril püsida väga pikalt pärast kuriteo toimumist. Lisaks on uuringud näidanud, et ohvriks langemise „šokk“ ei puuduta ainult kannatanut, vaid ka kannatanu lähedasi perekonnaliikmeid, naabreid ja tuttavaid. See kehtib nii emotsionaalsete kui ka finantsiliste tagajärgede kohta. Mõjud võivad püsida aastaid või isegi kogu elu. Enamasti tabavad ohvriks langemise mõjud eriti tugevalt vaeseid, abituid, puudega ja sotsiaalselt isoleeritud inimesi.⁷⁸

Viha on reaktsioon, millega on mõnel ohvril kui ka abistajal keeruline toime tulla. Ohver võib suunata oma viha teistele ohvritele, abistajatele, pealtnägijatele kui ka õiguskaitseorganitele. Lisaks võib ohvrile tunduda, et talle avaldatakse survet oma emotsioonide kontrollimiseks. Selle kõige tulemusena võib kuriteoohver taaskord kannatada erinevate füüsiliste ja vaimsete ebameeldivate tagajärgede käes. Elu võib ohvri jaoks kaotada mõtte.⁷⁹ Seetõttu on autori hinnangul äärmiselt tähtis pärast kuriteosündmust ohvrit kaitsta ning õiguskaitseorganite poolt teha kõik mis vähegi võimalik selleks, et teisene ohvristumine oleks võimalikult minimaalne. Lisaks inimlikule aspektile on oluline, et ka seadusandlus seda toetaks.

---

⁷⁶ United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention. Handbook on Justice for Victims. New York. 1999, lk 4-5. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UNODC_Handbook_on_Justice_for_victims.pdf. (23.04.2021)

⁷⁷ *Ibid*, lk 6.

⁷⁸ *Ibid*, lk 4-5.

⁷⁹ *Ibid*, lk 6.

Riigikohus on öelnud, et tulenevalt KrMS § 69 lg-st 1 on kaugülekuulamise korraldamise üheks aluseks kannatanu kaitsmine. Kannatanut saab üle kuulata tehnilise lahenduse kaudu ning menetlusosalised näevad ja kuulevad üksteist. Samuti saab kannatanule küsimusi esitada.⁸⁰

Lisaks kannatanule aitab kaugülekuulamine ka tunnistajat kaitsta. Kaugülekuulamine säästab isikut, kuna ülekuulatatav ei pea olema süüdistatavaga füüsiliselt samas ruumis. Samuti on suurem kaitse avalikkuse eest – nii süüdistatava lähikondsete kui ka meedia eest.⁸¹

Kriminaalmenetlust käsitlevas õigusteaduse õpikus on välja toodud seisukoht, et kaugülekuulamise korraldamiseks peab olema oht isiku füüsilisele või psüühilisele tervisele. Alati tuleb eraldi hinnata, kas ja millisel juhul on tunnistaja või kannatanu kaitsmise vajadusest lähtuvalt kaugülekuulamine üldse vajalik. Kaugülekuulamine võiks olla mõeldav raskelt traumeeritud kannatanu (näiteks seksuaalkuriteo või muu vägivallakuriteo ohvri) puhul või psüühiliselt raskelt traumeeritud tunnistaja puhul. Ainult tunnistaja- või kannatanupoolne ebamugavus ei peaks olema piisav põhjus kaugülekuulamise korraldamiseks. Kui isikut on vaja kaitsta raske koormatuse ja raskete kahjustuste eest, mille võib põhjustada vahetu ülekuulamine, võiks kaugülekuulamine kõne alla tulla. Samuti peab kirjeldatud kahjuliku tagajärje saabumine olema väga tõenäoline. Kohus peaks kahtluse korral nõudma isikult arstitõendi esitamist, kui tekib küsimus selles, kas vahetu ülekuulamine võib ülekuulatatavale rasket psüühilist mõju avaldada.⁸²

Käesoleva töö autor ei nõustu täielikult viimati esitatud seisukohtadega, kuna need takistavad autori hinnangul kaugülekuulamise efektiivset kasutamist. Nagu on käesolevas peatükis välja toodud, mõjutab kuriteoohvriks langemine ohvrit igal juhul. Pole lihtsalt teada, milline ja kui pikaajaline on see mõju täpsemalt. Seda on tihtipeale ka võimatu ennustada. Muidugi tuleb olla kohtunikul parajalt kriitiline, et aru saada, et isik oma traumeerituse „astme“ kohta ei valetaks. Samas kui me nõuame ohvrit, et ta peab esitama arstitõendi selle kohta, et ta on psüühiliselt väga traumeeritud, võib see autori hinnangul viia vastupidise tulemuseni. See võib olla ohvri jaoks omakorda väga traumeeriv ning võib viia selleni, et isik otsustab siiski kaugülekuulamisest vahetu ülekuulamise kasuks loobuda. Teiseks, arvestades praegust ülemaailmset pandeemia olukorda, ei ole sellised argumendid iseenesest enam kuigi relevant. Autori hinnangul kaalub juba inimeste elu ja tervise hoidmine praktiliselt kõik muud argumendid üles. Siiski mõõnab käesoleva töö autor, et eelnevas lõigus kirjeldatud arvamus on esitatud üle 10 aasta tagasi ehk palju aega enne praeguse pandeemiast tingitud

---

⁸⁰ RKKKo 3-1-1-45-07 p 22.

⁸¹ Kergandberg, E., Sillaots, M., lk 357.

⁸² *Ibid.*

olukorra tekkimist. Praegusel ajal leiab autori arvates peaaegu alati piisava aluse, et kaugülekuulamise kasuks otsustada. Magistritöö autor küll nõustub, et pigem traumeerivad rasked vägivallakuriteod ohvrit suuremal määral, kuid autori hinnangul ei saa kinnitada, et kõik teised süüteoliigid on kindlasti vähem traumeerivad.

Kaugülekuulamine on parem lahendus ka alaealiste kannatanute puhul. Võrreldes vahetu ülekuulamisega traumeeritakse alaealist vähem, kuna ta ei pea süüdistatavat uuesti näost näkku nägema. Lisaks on erinevad teadusuuringud näidanud, et informatsiooni hulka ja täpsust alaealiste ütluses ei muuda see, kas ta annab ütlusi kohtusaalis või kaugülekuulamise vahendusel.⁸³

1.5.2. Menetlusökoonoomia

Menetlusökoonoomia põhimõte on Eesti kriminaalmenetluses üks oluline aluspõhimõte. Kriminaalmenetluses tähendab menetlusökoonoomia praktiliselt alati seda, et tõendamiseseme asjaolude väljaselgitamisest tuleb vähemal või suuremal määral loobuda.⁸⁴ Siiski seletab magistritöö autor täpsemalt lahti, mida on menetlusökoonoomia all silmas peetud.

2010. aastal toimunud kohtunike täiskogul kõneles tolleaegne Riigikohtu esimees Priit Pikamäe kohtusüsteemi tõhususest ja ning tõi välja järgneva: „Omaette küsimuseks jääb, et kui me räägime kriminaalmenetluse ökonoomsusest, siis mida me selle all õiguspoolest silmas peame. Võõrsõnade leksikon annab märksõna *ökoonoomia* vastetena vastavalt *kokkuhoidlikkus* ja *säästlikkus* ning *kokkuhoid* ja *sääst*. Et õigusteadus ei näi pakkuvat sellele mõistele teistsugust sisu, siis võime terminit „ökoonoomia“ üldkeelelises tähenduses kasutada ka kriminaalmenetluse kontekstis. Menetlusökoonoomia tähendab seega kriminaalmenetluslikku kokkuhoidu.“⁸⁵

2015. aastal leppis prokuratuur koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga kokku erinevates menetlust lihtustavates võimalustes. Selle eesmärk oli vältida ebavajalikku paberitööd ja bürokraatiat ning tagada, et menetleja saaks paremini läbi mõelda menetlustaktikalisi võtteid ja

---

⁸³Landström, S., Granhag, P. A., Hartwig, M. Children's live and videotaped testimonies: How presentation mode affects observers' perception, assessment and memory, 2007. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://psycnet.apa.org/record/2007-13090-012> (23.04.2021).

⁸⁴Sillaots, M. Kokkuleppemenetlus kriminaalmenetluses. Doktoriväitekirj. Juhendaja: TÜ külalisprofessor Eerik Kergandberg, kaasjuhendaja: TÜ dotsent Jaan Ginter. Tartu: Tartu Ülikool 2004, lk 8.

⁸⁵Pikamäe, P. Kokkuvõtte kohtuniku töö hindamise aruteludest – kuidas edasi? Kohtunike IX korraline täiskogu. Tallinn, 11.-12. veebruar 2010, lk 4. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/dokumendid/lisa_12_priit_pikamae_ettekanne.pdf. (23.04.2021).

vajadusel tegeleda keerulistemate toimingutega. 2018. aasta prokuratuuri aastaraamatus toodi välja, et kui on võimalik, võib menetlustoimingud videosalvestada. Tõend on peamiselt salvestis ja seda peaks praktikas aina enam kasutama.⁸⁶ Sellest tulenevalt saab järeldada, et ka kaugülekuulamist tuleks muuhulgas menetlusökonoomia seisukohalt eelistada juhul, kui see ei tekita ületamatuid tõendi usaldusväärsuse või kaitse õiguse tagamise küsimusi.

2019. aastast on kohtuistungil helisalvestamine kohustuslik. Kohus võib kohtuistungil või osale sellest ka videosalvestada (KrMS § 156). Tulenevalt sama paragrahvi lg-st 2 võib kohus salvestist kasutada kohtuistungil protokolli täiendamiseks ja täpsustamiseks, kui kohtuistung või -toiming heli- või videosalvestatakse. Kohtuistungite helisalvestamise ja digitaalse protokolli vormistamise korra⁸⁷ § 3 lg 1 sätestab, et helisalvestise fail salvestatakse vormingus, mis võimaldab eristada helisalvestise markeeritud osi ja valida neid kuulamiseks ning tagab markeeringute säilimise. Tegemist on sammuga edasi 2018. aasta prokuratuuri aastaraamatus välja toodud mõtte suunas, mis pikemas perspektiivis aitab kaasa andmete digitaliseerimisele.

Lisaks isiku huvide kaitsele annab kaugülekuulamine võimaluse võtta isiku huvisid laiemalt arvesse. Kaugülekuulamine võimaldab kokku hoida menetlusressurssi ja väärtustada menetluses osalevate isikute aega.⁸⁸ Autori hinnangul on kaugülekuulamine võrreldes vahetu ülekuulamisega tõhusam ja kiirem. Ajaliselt on võimalik võita nii ühest asulast või ka riigist teise asukohta liikumise asendamisel kaugülekuulamisega. Lisaks on sellel otsene mõju ka kuludele, sest ühest asukohast teise liikumisega kaasnevad kulud: kütus, amortisatsioon, lähetuskulud nii siseriiklike kui eriti piiriüleste ülekuulamiste korral vähenevad.

Samuti huvitab ülekuulatavaid, palju võib ülekuulamine aega võtta kui see tähendab füüsiliselt kuhugi kohale minemist, sest nende jaoks kaasnevad ülekuulamisega samuti nii ajalised kui ka rahalised kulud. Ülekuulamine toimub õigusega määratletud üldise õigluse huvides, aga see ei ole ülekuulatava jaoks enamasti iseenesest mõistetav. Ülekuulamine ei ole meeldiv sündmus, kuhu isik hea meelega läheb. Oluline on, et isik näeks, et tema ajast hoolitakse.⁸⁹ Näiteks selgus 2016. aastal kriminaalmenetluse revisjoni raames koostatud analüüsist, et kui 60 000 tunnistaja vahetu ülekuulamine asendataks 30% juhtudest kaugülekuulamisega, säästaks see isikute edasitagasi sõidu ajakulult 18 000 tundi aastas, eeldusel et ajakulu kummaski suunas on pool tundi.⁹⁰

---

⁸⁶ Mäe, K. 2018.

⁸⁷ Kohtuistungite helisalvestamise ja digitaalse protokolli vormistamise kord – RT I, 20.12.2017, 9.

⁸⁸ „Abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (COVID-19 haigust põhjustava viiruse SARS-Cov-2 levikuga seotud meetmed)“ eelnõu seletuskiri.

⁸⁹ Krüger, U. 2008, lk 21.

⁹⁰ Hirvoja, M. Kriminaalmenetluse revisjoni analüüs - üleminek täisdigitaliseeritud kriminaalmenetlusele. Kriminaalmenetluse revisjon (p. 4. l.), 2016, lk 60. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uleminek_taisdigitaliseeritud_kriminaalmenetlusele_m_hirvoja.pdf (28.04.2021).

Eriti tähtis on see aspekt suuremates riikides ja piiriülestes menetlustes, kus ka vahemaad on tunduvalt suuremad.

Tulenevalt aktuaalsetest keskkonnaprobleemidest ja –mõjudest peab autor oluliseks välja tuua, et kaugülekuulamine säästab ka loodusressurssi – ülekuulamisprotokolle ei ole vaja printida, seega on paberi kokkuhoid väga suur. Andmeid ei pea säilitama paberil, vaid protokollid on talletatud digitaalselt. Autor arvab ka, et kui ülekuulamisprotokollid on säilitatud digitaalselt, on ka vajadusel lihtsam õige dokument üles leida, sest ei ole vaja suurte toimikute vahelt otsida.

2. KAUGÜLEKUULAMISEGA KAASNEVAD RISKID

Olenemata kaugülekuulamise vajalikkusest kaasneb sellega ka mitmeid ohutegureid, mida on tähtis minimeerida. Kindlasti tuleb ette olukordi, kus isik tahab kaugülekuulamist selle olemusest tulenevalt kuritarvitada.

Käesolevas peatükis antakse ülevaade kaugülekuulamisega kaasnevatest erinevatest riskidest.

2.1. Kaugülekuulamise usaldusväärsus

Kaugülekuulamist saab rakendada nii kohtueelses menetluses kui ka kohtumenetluses. Et kohus saaks tugineda kohtueelses menetluses antud ütlustele, peavad need olema usaldusväärsed.⁹¹ Arusaadavalt on seoses kaugülekuulamisega tõusetunud üles erinevatest aspektidest lähtuvalt palju küsimusi selle usaldusväärsusest. Eriti on see probleem tõusetunud praeguse tervisekriisi ajal, mil kaugülekuulamist kasutatakse väga palju. Autori hinnangul on paljudel ülekuulajatel samuti hirm, et kaugülekuulamise teel pole ülekuulatava ütlused võrreldes vahetu ülekuulamisega niivõrd usaldusväärsed.

Sarnaselt teistele riikidele on ka Ameerika Ühendriikides järjest enam kaugülekuulamist rakendatud. Isegi kui politseiametnik toob isiku ülekuulamiseks jaoskonda, on ametnik küsitlenud ülekuulatavat kas teisest ruumist *Zoomi* või *Skype* kaudu. Mitmete Ameerika Ühendriikide politseiametnike hinnangul, kelle jaoks on ülekuulamisel oluline füüsiline lähedus ning silmside, võib kaugülekuulamine olla pettumust valmistav. Paljud ametnikud peavad oluliseks aspektiks lugeda ülekuulatava näoilmeid, et selle põhjal aru saada, kas isik valetab või mitte. Ameerika Ühendriikide politsei rakendusuuringu organisatsiooni *Police Executive Research Forum* tegevdirektor on öelnud, et inimesed on sotsiaalsed olendid, kes ei ole kaugsuhtlusega harjunud, eriti selliste tundlike asjade osas nagu kaugülekuulamine.⁹²

Kohtumenetluses kaugülekuulamist rakendades on üheks suurimaks probleemkohaks kindlasti väiksem kontroll kohtuniku poolt. Kohtunik ei saa näiteks kontrollida, kas ja kui palju osapool telefoni kasutab, kui palju osapool kellegagi midagi arutab. Lisaks ei saa kohtunikud niivõrd hästi jälgida osapoole kehakeelt (näiteks võimalikku värisemist ja nihelemist).⁹³

---

⁹¹ RKKKo 3-1-1-111-06 p 10.

⁹² Hager, E. The Marshall Project. Police interrogations are moving outdoors and onto Zoom. That could be a good thing.

⁹³ Appel & Morse. Benefits and Disadvantages of Zoom Court Hearings, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.appelmorse.com/blog/2020/july/benefits-disadvantages-of-zoom-court-hearings/> (23.04.2021).

Samas Kanada advokaadibüroo Rubin Thomlinson LLP sõnul ei leidnud esialgne hirm kaugülekuulamise teel antud ütluste vähesest usaldusväärsusest kinnitust. Kui nimetatud advokaadibüroo oli 6 kuud peamiselt kaugülekuulamisi läbi viinud, leidsid nad, et kaugülekuulamise teel antud ütlused on sama usaldusväärsed. Advokaadibüroo hinnangul tuleneb see üldisest lähenemisviisist usaldusväärsuse hindamisel. Nad keskenduvad peamiselt ainult ülekuulatava poolt antud vastuste sisule ja vähem mitteverbaalsetele märkidele.⁹⁴

2.1.1. Tehnoloogia vahendusel antavate ütluste usaldusväärsus

Kuigi kaugülekuulamist püütakse läbi viia võimalikult sarnaselt vahetule ülekuulamisele, ei ole see siiski täielikult teostatav füüsilise distantssi tõttu.

Tulenevalt kaugülekuulamise eripärast, kus ülekuulatav ja ülekuulaja ei viibi ühes kohas koos, ei ole kaugülekuulamisel võimalik tavapäraselt (nagu vahetul ülekuulamisel) koostada ülekuulamisprotokolli ning sellele ka käsitsi ülekuulatava allkirja võtta. Sellest tulenevalt tuleks kaugülekuulamised heli- või videosalvestada ning vastavalt ka KrMS § 69 lg 4 täiendada. Salvestisel on erinevaid plusse, sh on sellelt aru saada, kas ja kuidas tutvustati ülekuulatavale tema õigusi. Lisaks on salvestamisel ka eelis – võimalik lihtsalt lahendada vaidlused, kas ülekuulamisprotokoll kajastab ülekuulamisel antud ütlusi õigesti. Tulenevalt sellest, millise tehnikavahendi abil ülekuulamine läbi viidi, tuleks kasutada ka vastavat salvestamisvõimalust – videoülekuulamise peaks videosalvestama ning telefoni teel tehtud ülekuulamise peaks audiosalvestama.⁹⁵

Kindlasti tõusetub kaugülekuulamisel üheks probleemkohaks võimalik mõjutamine kolmandate isikute poolt. Autori hinnangul on lihtsam kaugülekuulamise teel ülekuulatavat mõjutada, kuna ülekuulatava kehakeelt ei pruugi nii hästi olla kaadris näha ning samuti võib keegi kolmas video vaateväljast eemal seista. Kui ülekuulajal tekib kahtlus, et keegi mõjutab ülekuulatavat kaugülekuulamise ajal, tuleks selline ülekuulamine katkestada ning läbi viia vahetu ülekuulamine. Samas ei saa kunagi kindel olla, et ka vahetule ülekuulamisele eelnevalt ei ole ülekuulatavat mõjutatud valeütlusi andma. Selle ärahoidmiseks on karistusseadustiku (KarS)⁹⁶ § 320 lg-s 1 ette nähtud kannatanu või tunnistaja poolt kriminaal- või

⁹⁴ Montpetit, K. Virtual Investigations: The Good, The Bad, and the Future? 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=993fa3e4-0faf-4485-bb33-3204e8493252>.

⁹⁵ Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (kriminaalmenetluse seadustiku revisjon) eelnõu seletuskiri. 2019, lk 13-14. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://advokatuur.ee/uploads/files/SK%20KrMS%20revisjon.pdf> (26.04.2021).

⁹⁶ Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364...RT I, 10.07.2020, 18.

väärteomenetluses või tsiviil- või halduskohtumenetluses teadvalt vale ütluste andmise eest või menetlusosalise poolt vande all teadvalt vale seletuse või vande all teadvalt vale vara nimekirja või sissetulekute kulude arvestuse andmise eest rahaline karistus või kuni kolmeaastane vabadusekaotus.

Lisaks on kohtumenetluses kohtunikel oluline roll teha ülekuulatavale mõistetavaks ütluste andmise olulisus ning selgeks teha, et keegi ei saa ülekuulatatavat hirmutada ega mõjutada. Ülekuulatatav peab aru saama, et ei ole vahet, kas ta annab oma ütlused kaugülekuulamise teel või vahetul ülekuulamisel.⁹⁷

Autor arvab, et tähtis on, et ülekuulatatav saaks aru ülekuulamise tõsidusest ning ei arvaks, et kaugülekuulamise teel antud ütlused on vähem tähtsad vaid seetõttu, et isik ei pidanud uurimisasutusse kohale minema. Lisaks on autori hinnangul oluline, et ülekuulatatav ei takerduks väheste digitaalsete oskuste tõttu probleemide taha, mis ei võimaldaks tal enam keskenduda ütluste andmisele ja nende olulisusele. Samal ajal ei tohiks ülekuulatatav kasutada ära argumenti, väites et ühendus katkes ja seetõttu polnud võimalik kaugülekuulamise protsessi jätkata, kuigi tegelik probleem võis seisneda hoopiski ebamugavas olukorras või ebamugavates küsimustes. Autori hinnangul on seda kahjuks praktikas üsna võimatu vältida ning selline tahtlik tegutsemine oleks ka väga keeruliselt tõendatav.

Autori hinnangul peab kaugülekuulamisel olema tagatud nii hea pildi- kui ka helikvaliteet mõlemal pool ekraani. Ei piisa ainult sellest kui ülekuulaja kasutab tehnoloogilisi vahendeid, mis tagavad hea kvaliteedi, sest kui ülekuulatava seadmed ei võimalda edastada kvaliteetset heli või pilti on terviktulemuseks ikkagi kehva kvaliteediga kaugülekuulamine. Peamiselt on see raha küsimus – kui palju suudetakse panustada kvaliteetsetesse tehnikavahenditesse. Samas ei saa ka nõuda, et kasutatav tehnika (näiteks kaks kaamerat, millest üks näitaks ruumi üldpilti ja teine ülekuulatava lähivaadet) oleksid olemas ülekuulatava poolel, kui too viibib väljaspool õiguskaitseorganeid, näiteks kodus. See nõuaks ülekuulatavalt ebaproportsionaalselt palju tehnilisi oskusi ja tehnikat ning tekiks probleemid seoses sellega, kuidas panna videokonverentsiprogrammi üle kandma ühelt poolt korraga mitut kaamerapilti. Neid probleeme aitaks lahendada ülekuulatava asumine mõnes kohtuga koostööd tegevas riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuses, aga selline valik kahtlemata vähendaks kaugülekuulamise korraldamise lihtsust.

---

⁹⁷ Rowden, E., Wallace, A. Remote judging: the impact of video links on the image and the role of the judge. *International Journal of Law in Context* 2018, Volume 14, Issue 4, lk 510.

Üheks probleemkohaks on ja jääb tehnoloogia usaldusväärsus. Erinevate näidetena saab välja tuua nõrga ülekandekiiruse – ebastabiilne *WiFi* ja mitu samaaegselt töötavat seadet võivad põhjustada tehnilisi probleeme, mis omakorda põhjustavad viivitusi, tähelepanu hajumist, mis võib röövida õiguse õiglasele kohtumenetlusele.⁹⁸ Kaugülekuulamiseks kasutatav rakendus peab olema juriidilise suhtluse jaoks piisavalt usaldusväärne.⁹⁹

Kuigi tavaliselt eelistatakse kaugülekuulamisel audiovisuaalset intervjuud, ei pruugi see tegelikult alati vajalik olla. Näiteks siis, kui tunnistajalt on vaja saada ainult väga konkreetset ja lühikest kinnitust (küsimuste hulk on väga väike) võib telefoni vahendusel kaugülekuulamine olla täiesti õigustatud.¹⁰⁰

Uno Lõhmus on avaldanud arvamust, et kannatanu küsitlemine audiovisuaalsete vahendite abil võimaldab paremini jälgida süüdistataval ja kohtul kannatanu kehakeelt ja teha kehakeele põhjal järeldusi ütluste usaldusväärsuse kohta. Seega vastab audiovisuaalsete vahendite abil kannatanu küsitlemine rohkem kaitse huvidele kui telefonitsi küsitlemine, sest telefonitsi ülekuulamisel jääb kehakeel nähtamatuks.¹⁰¹

Samas leidub ka vastupidiseid arvamusi ja kogemusi. Kui aastal 1996 paluti Ameerika Ühendriikide uurijal Christopher P. Norriselt, et ta teeks kahtlustatavaga telefoni teel ülekuulamise, ei olnud ta varem sellest isegi midagi kuulnud ning oli samuti äärmiselt skeptiline. Tema esmane reaktsioon oli sama – kuidas ta saab kindlustada selle, et kahtlustatav oma teo üles tunnistaks, kui ta ei saa samal ajal vaadata kahtlustatavale otsa, ei saa jälgida tema kehakeelt ega hinnata seeläbi tema võimalikku valetamist? Ka arvas ta, et telefoni teel ei saa ta aru, millal on kahtlustatav alistunud seisundis ning valmis kõik üles tunnistama. Siiski otsustas ta telefoni teel ülekuulamise teha ning kahtlustatav tunnistas selle käigus teo üles. Lisaks sellele oli telefoni teel ülekuulamine eeldatavast tunduvalt sujuvam ning läks küllaltki lihtsalt. See kasvatas ka ülekuulaja enesekindlust ning ei läinud kaua, kui ta hakkas regulaarselt ning edukalt tegema telefoni teel ülekuulamisi. See aitas väga suures ulatuses kokku hoida ka menetlusressurssi.¹⁰²

Telefoni teel tehtud kaugülekuulamine võib olla ka kahtlustatava jaoks palju vähem hirmutavam. Ülekuulaja hääl ei pörka mööda seinu, vaid ta kuuleb heli otse kõrva. See on

---

⁹⁸ Appel & Morse, 2020.

⁹⁹ Ms Krstic, I. Videoconference in court proceedings: human rights standards. 2020, Council of Europe. Powerpoint. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://rm.coe.int/videoconference-ivana-krstic/16809ecb1a> (28.04.2021).

¹⁰⁰ Norris, C. P, CFI, Borecki, F, CFI. Conducting Telephone Interviews for Theft Investigations, 2019. Arvutivõrgus: <https://losspreventionmedia.com/the-theory-and-practice-of-conducting-telephone-interviews/> (23.04.2021).

¹⁰¹ Lõhmus, U. Süüdistatava põhiõigus küsitleda tunnistajaid.- Juridica V/2013, lk 307.

¹⁰² Norris, C.P. CFI, Borecki, F., CFI, 2019.

suhtlusmeetod, mida kogeme kõik igapäevaselt ning mistõttu võib olla isikul lihtsam ennast avada. Lihtsam on see ka ülekuulajale – tal on samal ajal juurdepääs erinevatele uurimisallikatele. Käeulatuses võib olla skript või loetelu küsimustest, mida plaanitakse ülekuulamise käigus küsida. Asjaolu, et kahtlusalune ei näe teist poolt, võib olla pigem kasulik, kuna ka ülekuulaja võib olla närviline või näiteks pettunud.¹⁰³

Muidugi möönab ta, et telefoni teel läbi viidud kaugülekuulamisel on ka mitmeid miinuseid. Ülekuulaja ei näe isiku mitteverbaalset käitumist, mistõttu võib olla keerulisem pettust tuvastada. Samuti puudub kontroll selles osas, milline on ülekuulatavat ümbritsev keskkond ülekuulamise ajal. Samuti ei saa välistada ka ohtu, et keegi kolmas isik kõrvalt ülekuulatavat ei juhenda ega mõjuta, mis omakorda raskendab ülekuulajal ülekuulatavaga isiklikku kontakti loomast.¹⁰⁴

2.1.2. Isikute tuvastamine

Alati ei saa olla kindel ütluste usaldusväärsuses ning ka selles, et keegi ei ole ülekuulatavat, kas varasemalt või ülekuulamise ajal, mõjutanud. Siiski peab autor tõdema, et varasema mõjutamise probleem on olemas ka vahetu ülekuulamise puhul.

Kuidas aga minimeerida seda ohtu, et ütlusi annab vale isik? Ohtu aitab esmalt vähendada see, kui dokumente allkirjastatakse digitaalselt mobiili-IDga või ID-kaardiga. Valeütluste andmise võimalust aitab vähendada see, kui isikule tutvustatakse tema õiguseid ja kohustusi.¹⁰⁵

Hirm võimaliku kaugülekuulamise kuritarvitamise suhtes võib olla uurimisasutustele koormav ning tekitada küsimusi, kas kaugülekuulamine on mõistlik viis ütluste kogumiseks.¹⁰⁶ Samuti pidevat kuritarvitamist kartes ei jõuaks me oma e-riigi arendamisega kuigi kiiresti eriti kaugele. Magistritöö autori hinnangul on üks kindlamaid viise isikusamasuse tuvastamiseks kasutada biomeetrilist isikusamasuse tuvastamise programmi. See annaks ülekuulajale ülekuulatava isikusamasuse tuvastamisel lisakindluse.

Näotuvastus on tehnoloogia, mis võimaldab isikut tuvastada ja kontrollida tema näo kujutise, video või mistahes visuaalse elemendi kaudu. Biomeetrilise isikusamasuse tuvastamise protseduur nõuab digitaalse fototehnoloogia olemasolu. Isikusamasuse tuvastamisel,

---

¹⁰³ *Ibid.*

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ Pahk, K. Kriminaalmenetluse digitaliseerimine kohtueelses menetluses. Magistritöö. Juhendaja Ph D Andreas Kangur. Tartu: Tartu Ülikool 2019, lk 45-46.

¹⁰⁶ *Ibid*, lk 46.

töödeldakse ja salvestatakse vajalikke pilte ja andmeid, mille põhjal luuakse biomeetriline näomuster. Erinevalt teistest identifitseerimislahendustest kasutatakse biomeetrilisel näotuvastusel ainulaadseid matemaatilisi ja dünaamilisi mustreid, mis muudavad selle süsteemi üheks ohutumaks ja tõhusamaks. Näotuvastussüsteemid võrdlevad reaajas sissetulevat pildisignaali andmebaasis oleva foto või videoga. Selline protseduur nõuab töötavat internetiühendust.¹⁰⁷

Kuna programm ei vastuta isikusamasuse tuvastamise õigsuse eest, vaid pakub vahendit millega tuvastusprotsessi läbi viia, on oluline, et ülekuulajal oleks samuti võimalik võrrelda ülekuulatava isikut tõendavat dokumenti videos oleva isikuga. Isikusamasuse tuvastus sõltub tehnoloogiast ja selle arengust ehk kui täpseks ja targaks suudavad tehnoloogiate arendajad masinõppe ja tehisintellekti abil tuvastussüsteemid arendada. Ükski süsteem ei ole lõpuni kaitstud ka pahatahtlike küberkurjategijate eest. Erinevad tehnilised vahendid võivad alt vedada ja jätta mulje, et tegemist on sama isikuga, kuigi reaalsus on teine. Ka selle probleemi puhul võib teatud juhtudel lahenduseks olla kaugülekuulatava asumine asutuses, kes tema isikut ka tuvastada saab.

Näotuvastus on Eestis kasutusel näiteks notariaalsete tehingute tõestamisel osalejate isikusamasuse tuvastamiseks. Näotuvastamiseks kasutatakse *Veriff*¹⁰⁸ näotuvastusteenust. Umbes 15 minutit enne tehingu algust saab klient kinnitada, et on kaugtõestuseks valmis. Näotuvastusel tuleb kliendil valida isikut tõendava dokumendi liik, mille alusel klient näotuvastust teeb. Pärast seda tuleb järgida programmi poolt antud juhiseid ja teha veebikaamera fotod. Näotuvastusega paralleelselt tuleb kliendil esitada dokumendi originaal. Pärast vajalike sammude läbimist suunab programm kliendi iseteeninduskeskkonda ning klient jääb ootama näotuvastuse tulemust. Klient ei tohi näotuvastusprotsessi vältel iseteenindusportaalist lahkuda, kuna muidu katkeb ka näotuvastusprotsess. Eduka näotuvastuse läbimise korral edastatakse info notarile ning võimalik on kaugtõestamisega algust teha. Kliendi ekraanile kuvatakse toimingute andmete ülevaatamiseks dokument, mille sisuga on võimalik tutvuda. Pärast dokumendi ülevaatamist edastab notar selle pooltele allkirjastamiseks ning dokumenti on võimalik allkirjastada ainult kaugtõestamise keskkonnas.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ Face Recognition: how it works and its safety. 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.electronicid.eu/en/blog/post/face-recognition/en> (28.04.2021).

¹⁰⁸ Veriff OÜ on Eesti tehnoloogiaettevõtte, mis pakub internetipõhise isikusamasuse tuvastamise teenust.

¹⁰⁹ Notarite koda. Kaugtõestamine 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.notar.ee/et/teabekeskus/kaugtoestus> (23.04.2021).

2.2. Seadusest tulenevate nõuete tagamine

2.2.1. Süüdistatava kaitseõigus

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni¹¹⁰ artikkel 6 sätestab õiguse õiglasele kohtumenetlusele. Sellest tulenevalt on igal kuriteos süüdistataval vähemalt järgmised õigused:

- 1) saada viivitamata talle arusaadavas keeles üksikasjalikku teavet tema vastu esitatud süüdistuse iseloomust ja alustest;
- 2) saada piisavalt aega ja võimalusi enda kaitse ettevalmistamiseks;
- 3) kaitsta end ise või enda valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui see on õigusemõistmise huvides vajalik ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks;
- 4) küsitleda ise või lasta küsitleda tema vastu ütlusi andma kutsutud tunnistajaid, lasta omalt poolt kohale kutsuda tunnistajaid ja neid küsitleda tema vastu ütlusi andvate tunnistajatega võrdsetel tingimustel;
- 5) kasutada tasuta tõlgi abi, kui ta ei mõista või ei räägi kohtus kasutatavat keelt.

Magistritöö autori hinnangul võib tõusetuda küsimus just selles, kas kaugülekuulamisel on tagatud süüdistatavale kaitsja abi, mis oleks samaväärne võrreldes vahetu ülekuulamisega. Taaskord võivad tõusetuda küsimused tehnilistest aspektidest lähtuvalt ning kas süüdistataval on samaväärne võimalus küsitleda kaugülekuulamise teel ütlusi andvat tunnistajat. Näiteks võib ühendus katkeda või tehniline kvaliteet alt vedada.

Sõltumata sellest, kas kaugülekuulamist rakendatakse telefonitsi või tehnilise lahenduse abil, mille tulemusena on ülekuulatava ütlused otseülekandena vahetult näha ja kuulda, sätestab KrMS § 69 lg 1 ja 2 selgelt, et ülekuulatavale peab olema võimalik esitada küsimusi. Ilma selle võimaluseta ei saa kaugülekuulamist kohtumenetluses läbi viia. Sellest saab järeldada, et ka kaugülekuulamise rakendamisel on tagatud süüdistatava õigus küsitleda ise või lasta küsitleda tema vastu ütlusi andma kutsutud tunnistajaid. Uno Lõhmus on öelnud, et tavapäraselt eeldab süüdistatava õigus riskküsitleda tunnistajat süüdistatava kohalolekut kohtus ning tunnistajaga silm silma vastu seismist.¹¹¹

Kui ilmneb asjaolu mille tõttu ei ole riskküsitlust võimalik läbi viia, võib kohtumenetluses kasutada ka deponeeritud ütlusi. Kui isikul ei ole võimalik füüsiliselt kohtusaali kohale tulla,

---

¹¹⁰ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon – RT II 2010, 14, 54.

¹¹¹ Lõhmus, U. Juridica V/2013, lk 303.

on võimalik risküsitlust korraldada ka kaugülekuulamise vormis. Seega tuleks alati eelistada kaugülekuulamist deponeeritud ütlustele.¹¹² Kuna kaugülekuulamist saab rakendada ka risküsitlemisel, on süüdistatava õigus küsitleda ise või lasta küsitleda tema vastu ütlusi andma kutsutud tunnistajaid seega autori hinnangul tagatud.

Süüdistatava kaitseõiguste tagamiseks peab talle selgitama kõike, mis puudutab kaitse valimist, määramist ja vahetamist (KrMS §-d 42-48). Kui süüdistatava kaitseõigust rikutakse, on see kriminaalmenetluse oluline rikkumine, kuna süüdistatava üks tähtsamaid õigusi on õigus kaitsja abile. Sama sätestab ka KrMS 339 lg 1 p 3.¹¹³

Kaitsja esindab kriminaalmenetluses süüdistatavat. Ilma nõuetekohase esindajata ei ole süüdistatavale võimalik tagada õiglast kohtumenetlust. Kliendi juhtimine läbi kriminaalmenetluse ja selle keerukuse on kaitsja töö. Tema ülesanne on süüdistatavale muuhulgas selgitada õigusemõistmise igat etappi. On ilmne, et kui toimub näiteks süüdistatava kaugülekuulamine olukorras, kus kaitsja ei asu süüdistatavaga samas ruumis, võib nendevaheline privaatne suhtlus olla raskendatud.¹¹⁴ Ameerika Ühendriikides, *Cooki* maakonnas läbiviidud uuringus tuvastati, et süüdistatava ja tema kaitsja distantsiline lahusolek teeb nendevahelise suhtlemise ja edasiste sammude otsustamise keerulisemaks.¹¹⁵

Kui süüdistataval ja tema kaitsjal ei ole ei kohtuistungi toimumise ajal võimalik viibida samas kohas, peab neil võimalus privaatset vestelda näiteks turvalise telefoniühenduse, mobiiltelefoni või videokonverentsiseadmete abil viisil, et need oleksid eraldatud teistest kohtumenetluse osapooltest.¹¹⁶ Kui vähegi võimalik, on süüdistatava seisukohalt parem kui kaitsja viibiks kaugülekuulamisel süüdistatavaga samas ruumis. Olukorras, kus süüdistatav ja kaitsja ei viibi kaugülekuulamise ajal samas kohas on oluline paika panna, millal võib kaugülekuulamise ajal hääle välja lülitada, et süüdistatav saaks vahepeal kaitsjaga olukorda arutada.

---

¹¹² Kangur, A. Kohtuvälised avaldused tõendina kriminaalkohtumenetluses. – *Juridica* VIII/2011, lk 602-603.

¹¹³ Krüger, U. 2008, lk 18-19.

¹¹⁴ Bellone, E. T., lk 15.

¹¹⁵ Bannon, A., Adelstein, J. *The Impact of Video Proceedings on Fairness and Access to Justice in Court*. New York University School of Law, 2020, lk 7. Kättesaadav arvutivõrgus: *The Impact of Video Proceedings on Fairness and Access to Justice in Court.pdf* (brennancenter.org) (24.04.2021).

¹¹⁶ Euroopa Liidu Nõukogu peasekretariaat. Juhend videokonverentside pidamiseks piiriüleste menetluste puhul, lk 15.

2.3. Andmekaitse

Kriminaalmenetluses töödeldakse isikuandmeid praktiliselt iga toimingu juures (andmete kandmine registrisse, isiku ülekuulamine, jälitustoimingud, süüdistusakti koostamine).¹¹⁷ Isikuandmete kogumine ja töötlemine leiab aset ka kaugülekuulamise raames. Kaugülekuulamise tehnoloogia ja videolahenduste kaudu kohtuistungid pidamine on muutumas uueks normiks, mille käigus kogutakse ja töödeldakse hulganisti erinevaid andmeid olgu need siis heliriba, videopilt, tekst või muud isikuandmed.

Andmete kogumisega ja töötlemisega kaasneb aga palju riske, mis tekitab vajaduse andmekaitse ja küberturvalisuse järele.¹¹⁸ Isikuandmete töötlemist kriminaalmenetluses reguleerib Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist (edaspidi süüteomenetluses isikuandmete kaitse direktiiv). Selle eesmärk on parandada isikute andmete kaitset nende andmete töötlemisel politseiasutustes ja kriminaalõiguse valdkonna asutustes.¹¹⁹ Oluline on, et läbiviidavad ülekuulamised toimuksid läbi turvaliste ühenduste, millele kolmandatel isikutel ei oleks võimalik ligi pääseda. Näiteks on üheks selliseks võimalikuks turvalahenduseks otspunktkrüpteerimine ehk *end-to-end* krüpteerimine, mis tähendab, et audiovisuaalsele vestlusele, vahetatud piltidele ning tekstisõnumitele pääseb ligi vaid saatja ning see, kellele sõnum saadeti.¹²⁰ Lisaks on andmete hoiustamisel oluline, et salvestistele ja nende sisule ei saaks väljaspoolt sisevõrku või selleks ette nähtud süsteemi ligi pääseda.

Sarnaselt vahetule ülekuulamisele on võimalikuks probleemkohaks, et andmesubjektil puudub ülevaade selle kohta, kus ja kui kaua tema kohta kogutud andmeid säilitatakse, kellel on tema andmetele ligipääs jne. Kui rääkida kohtueelsest menetlusest, võib ülekuulatatav umbusklikult suhtuda ülekuulamise salvestamisesse. Samas sätestab süüteomenetluses isikuandmete kaitse

---

¹¹⁷ Antonova, J. Isikuandmete kaitse kohtueelses kriminaalmenetluses Eestis. Magistritöö. Juhendaja: MA Sandra Mikli, kaasjuhendaja: prof Jaan Sootak. Tartu: Tartu Ülikool 2015, lk 31.

¹¹⁸ Khasriya, V. GDPR and cybersecurity obligations in the rapid 'virtualisation' of arbitration hearings. International Arbitration, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.stewartslaw.com/news/gdpr-and-cybersecurity-obligations-of-virtual-arbitration-hearings/> (23.04.2021).

¹¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27.04.2016. a direktiiv 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK, L119/89, 04.05.2016.

¹²⁰ Lõugas, H. Eesti juurtega Wire suur uuendus: kogu suhtlus on otsast lõpuni krüpteeritud – Digigeenius 10.03.2016. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://digi.geenius.ee/rubriik/uudis/eesti-juurtega-wire-suur-uuendus-kogu-suhtlus-on-otsast-lopuni-krupiteeritud/> (23.04.2021).

direktiivi artikkel 42, et andmesubjektile tuleb kättesaadavaks teha vähemalt vastutava töötleja isik, teave andmesubjekti isikuandmete töötlemise kohta, isikuandmete töötlemise eesmärk, õigus esitada kaebus ning õigus taotleda vastutavalt töötlejalt tutvumist oma isikuandmetega ning nende parandamist, kustutamist või nende töötlemise piiramist. Urmas Krüger on öelnud, et menetleja peab ausalt ülekuulatavale selgeks tegema ka need isikud, kellel on õigus salvestisega tutvuda, kuigi see ei pruugi isikule meeldida.¹²¹

Alati on olemas võimalus, et kogutud isikuandmed on osaliselt ebatäpsed või valed. Süüteomenetluses isikuandmete kaitse direktiivi artikkel 47 ütleb, et kui tekib vajadus isikuandmeid parandada, ei tohiks see mõjutada ülekuulatava poolt antud ütluste sisu. Isikuandmete parandamise all mõistab käesoleva magistritöö autor ülekuulamisprotokollis sisalduvate võimalike väärandmete parandamist. Täpsemalt peab autor selle all silmas ilmsete vigade parandamist. Ilmsete ebatäpsuste parandamine on sätestatud ka haldusmenetluse seaduses.¹²² Selle kohaselt mõistetakse ilmselgete ebatäpsuste all näiteks kirjavigu kuupäevas või nimes, samuti ka arvutusvigu ja muid ilmseid näpuvigu.¹²³ Kui kaugülekuulamisel salvestatakse ütlused heli- või videopildina, ei tohiks ütluste autori hinnangul faili olla võimalik muuta. Vajalikud ebatäpsuste parandamised tuleks vormistada eraldi lisatavasse faili.

Süüteomenetluses isikuandmete kaitse direktiivi artikkel 32 sätestab, et pädevad asutused peavad tagama, et ebaõigeid, mittetäielikke ega mitte asjakohaseid isikuandmeid ei edastataks ega tehtaks kättesaadavaks. Seega on oluline, et õiguskaitseorganid tagaksid, et näiteks videokõne rakendust *Zoom* kasutades saadetakse enne kaugülekuulamist või kohtuistung algust videoülekanne link õigetele inimestele. Iga *Zoomi* kõne on märgistatud üheksa- kuni üheteistkohalise arvuga, mille peab iga liituja sisestama, kui ta soovib kõnega liituda. Sellega võrreldes nõuab näiteks *Skype* palju keerulisemat koodi ning näiteks *FaceTime*'i tuleb siseneda *Apple ID*-ga.

Zoom'i kasutamisel võib selle lihtsuse tõttu videokonverentsi „sisse saada“ ja lisaks isikuandmete varastamisele näiteks rikkuda ülekande ja hakata näitama häiriva sisuga videoid.¹²⁴ Ühe näitena saab välja tuua 2020. aasta aprillikuus avalikuks tulnud 500 000 *Zoom*'i kontole sisse häkkimise ning kontode paroolide tumeveebi kuritegevuse foorumitesse

---

¹²¹ Krüger, U. 2008, lk 23.

¹²² Haldusmenetluse seadus – RT I 2001, 58, 354...RT I, 13.03.2019, 55.

¹²³ Parrest, N., Aedmaa, A. Ülevaatluk õppematerjal haldusõigusest. Tallinn 2003, lk 35-36. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/22628> (23.04.2021).

¹²⁴ Keerutaja, H. Miks on Zoomil probleemid turvalisusega? – Digitark 15.04.2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://digitark.ee/miks-on-zoomil-probleemid-turvalisusega/> (23.04.2021).

postitamise. Seega võivad ülekuulamised, mida tehakse *Zoom*'i platvormi kaudu, ohustada osalejate isikuandmeid, kohtuteavet, andmeid kuritegude kohta ning ka kohtuistungit.¹²⁵

Siiski on *Zoom* turvaprobleemidega palju tegelenud, lisades näiteks videokonverentsile pääsemiseks paroolikaitse, andes videokonverentsi läbiviijale võimaluse luua virtuaalne ooteruum, kus võõrustajal on kontroll selle üle, kes videokonverentsiga liituvad.¹²⁶ Lisauuendusena on võimalik viia läbi ka *end-to-end* krüpteeritud videokonverentsikõnesid. Krüpteeritud videokõnede läbiviimiseks *Zoom*'i platvormil on vajalik, et kasutajad siseneksid kõnesse mitte läbi lingi, vaid läbi *Zoom*'i rakenduse, mis aga nõuab kasutajalt lisasamme.¹²⁷

Krüpteeritud lahendust pakub ka *Skype*, kuid hetkel on *Skype*'i puhul võimalik läbi viia ainult krüpteeritud audiokõnesid. Lisaks ei võimalda *Skype* kasutada parooliga kaitstud videokonverentsikõnede linke.¹²⁸

Sarnaselt *Zoom*'ile, võimaldab ka *Cisco Webex* luua virtuaalseid ooteruume ning kontrollida, kes pääsevad videokonverentsile ligi ja kes mitte.¹²⁹ Lisaks võimaldab *Cisco Webex* viia läbi ka *end-to-end* krüpteeritud videokonverentsikõnesid.¹³⁰

Microsoft Teams'i, (varasema nimetusega *Skype for Business*) videokõnede puhul 2021. aasta märtsikuu seisuga *end-to-end* krüpteerimine võimekus puudub, küll aga on välja kuulutatud, et *Microsoft Teams* hakkab samuti *end-to-end* krüpeerimise lahendust lähitulevikus pakkuma.¹³¹

Magistritöö autori hinnangul on nii *Zoom*, *Cisco Webex* kui ka *Skype* rakendused kasutatavad kaugülekuulamise läbiviimisel juhul, kui osalejate poolt võetakse kasutusse võimalikult palju abinõusid, mis aitavad minimeerida erinevaid turvariske.

Lisaks kaugülekuulamise pealtkuulamisele kõrvaliste isikute poolt jääb üles risk, et kasutatavad tehnoloogilised vahendid on nakatunud pahavaraga ning kaugülekuulamise käigus saadakse seeläbi ligipääs kohtadesse ja informatsioonile, millele ligipääsemiseks neil puudub õigus.

---

¹²⁵ Appel & Morse, 2020.

¹²⁶ Brown, F. Zoom vs. Skype: Which Is Right For You? 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://technologyadvice.com/blog/information-technology/zoom-vs-skype/> (23.04.2021).

¹²⁷ Zoom Help Center. End-to-end (E2EE) encryption for meetings. 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://support.zoom.us/hc/en-us/articles/360048660871-End-to-end-E2EE-encryption-for-meetings> (23.04.2021).

¹²⁸ Brown, F. 2020.

¹²⁹ Cisco Webex Help Center. Compare Cisco Webex Meeting Types. 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://help.webex.com/en-us/k3jv9i/Compare-Cisco-Webex-Meeting-Types> (23.04.2021).

¹³⁰ Cisco. Zero-Trust Security for Webex White Paper. 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.cisco.com/c/en/us/solutions/collateral/collaboration/white-paper-c11-744553.html> (23.04.2021).

¹³¹ Microsoft. Guest access in Microsoft Teams, 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://docs.microsoft.com/en-us/microsoftteams/guest-access> (23.04.2021).

Süüteomenetluses isikuandmete kaitse direktiivi artikli 37 kohaselt vajavad eriti delikaatsed isikuandmed erikaitset, kuna nende töötlemine võib tekitada suure ohu põhiõigustele ja –vabadustele.

Tulenevalt süüteomenetluses isikuandmete kaitse direktiivi artiklist 35 tohib andmeid töödelda ainult süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristusele pööramise eesmärgil.

Kaugülekuulamise läbiviimiseks kasutatavate platvormide puhul tuleb silmas pidada nii kasutustingimusi kui privaatsuspoliitikat, sest oluline on aru saada, millist tarkvara kasutatakse kaugülekuulamiseks ning millised on sellega kaasnevad riskid.

Andmete kaitsmise seisukohalt on oluline, et isikud, kes osalevad andmete kogumise protsessis (kohtunikud, prokurörid jne), oskaksid neid andmeid ka kaitsta ehk et neil oleksid olemas vajalikud digitaalsed oskused, kuidas tehnoloogilisi abivahendeid kasutada õigesti ja turvaliselt.

3. ADVOKAATIDE, KOHTUNIKE JA PROKURÖRIDE ARVAMUSED NING KOKKUPUUDE KAUGÜLEKUULAMISEGA

Käesolevas peatükis antakse ülevaade autori poolt läbiviidud empiirilisest kaugülekuulamise uuringust ning kirjeldatakse kasutatud metoodikat. Algselt selgitatakse uurimis-, andmekogumis- ja analüüsimeetodi valikuid ning seejärel esitatakse tulemused. Esmalt esitatakse advokaatide tulemused, seejärel kohtunike vastustest lähtuvad tulemused, misjärel esitatakse prokuröride vastustest lähtuvad tulemused. Peatükk lõpetatakse järeldustega.

3.1. Uuringu metoodika

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli hinnata kaugülekuulamise vajalikkust ning sellega kaasnevaid positiivseid tulemeid. Ka oli eesmärgiks teada saada kaugülekuulamise rakendamisega kaasnevaid ohte ja seda takistada võivaid tegureid ning hinnata kaugülekuulamise kasutamise kooskõllalisust kaitse õiguse tagamisega.

Sellele lisaks oli empiirilise uuringu eesmärgiks teada saada, kui suur on olnud vastajate kokkupuude kaugülekuulamisega kohtumenetluses enne ja pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laienemist.

Magistritöö eesmärki toetasid järgnevad uurimisküsimused:

- Kuidas tagada, et ülekuulatatav isik annab vabalt oma ütlusi ehk teda ei mõjuta kolmandad isikud?
- Kas ülekuulajal on kaugülekuulamisel võrreldes tavalise ülekuulamisega raskem tajuda kaugülekuulatava isiku sõnu ja reaktsioone?
- Kas kaugülekuulamisel kasutatavad tehnikavahendid on ülekuulaja jaoks usaldusväärsed?

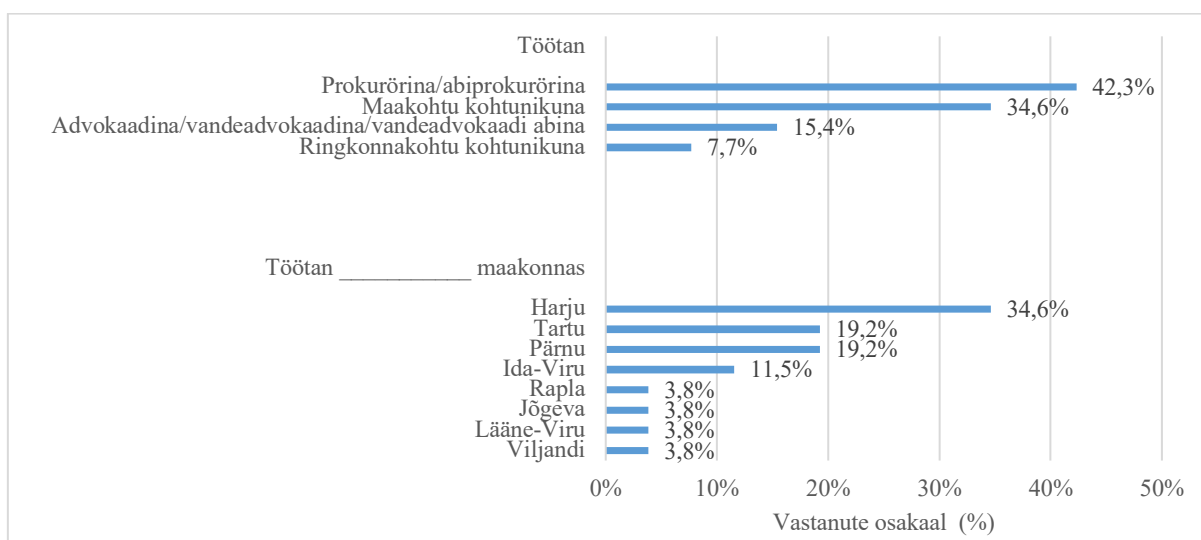
Magistritöös püsitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viis autor läbi ankeetküsitluse interneti vahendusel. Küsitlus koostati *Google Forms* ankeetküsitluse programmi abil. Küsimustik koosnes kahest osast: vastajat iseloomustavad andmed (ametinimetus ja töötamise asukoht) ning kaugülekuulamist puudutavad küsimused. Küsimused olid valikvastustega, lisaks oli igat vastust võimalik avatud küsimuse vormis põhjendada. Küsitlusele vastamine oli anonüümne. Küsitluses osalejatel paluti avaldada isiklikke, mitte üldlevinud seisukohti, mis toodi ka välja küsitluse alguses pöördumise juures.

Küsimustik viidi läbi 2021. aasta jaanuarikuu ja veebruarikuu jooksul. Küsimustik saadeti välja 34 kriminaalmenetluse valdkonnale spetsialiseerunud advokaadile 153 ringkonnaprokurörile ning 90 kohtunikule. Küsimustik saadeti eelnimetatud adressaatidele seetõttu, et on nad eelduslikult kõige rohkem kaugülekõlalamisega praktikas kokku puutunud. Advokaatide vastamise määr oli 11,8%, prokuröride vastamise määr oli 7,2%, maakohtu ja ringkonnakohtu kohtunike vastamise määr oli kokku 12,2%. Kokku oli vastamise määr 9,4% ehk 277 saadetud ankeedist oli vastanud 26.

Kõik vastused kodeeriti ning analüüsiti, kasutades programmi *Microsoft Excel*, lisatud joonised ja graafikud on koostatud samuti programmiga *Microsoft Excel*.

3.2. Küsitluse tulemused ja analüüs

Küsimustikus osalejate demograafiline jaotus on välja toodud joonisel 1. Vastanutest 4 (15,4%) olid advokaadid, 11 (42,3%) olid kohtunikud [9 (34,6%) maakohtu kohtunikku ning 2 (7,7%) ringkonnakohtu kohtunikku] ning 11 (42,3%) olid prokurörid. 26-st vastajast töötab 9 (34,6%) vastajat Harju maakonnas, 5 (19,2%) vastajat Tartu maakonnas, 5 (19,2%) vastajat Pärnu maakonnas, 3 (11,5%) vastajat Ida-Viru maakonnas, 1 (3,8%) vastaja Lääne-Viru maakonnas, 1 (3,8%) vastaja Rapla maakonnas, 1 (3,8%) vastaja Viljandi maakonnas ning 1 (3,8%) vastaja Jõgeva maakonnas.

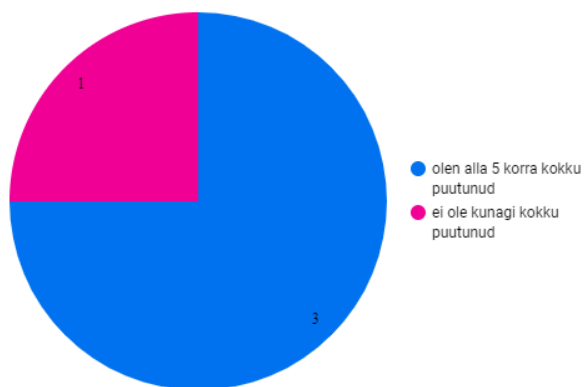
Joonis 1. Küsitluses osalenute demograafiline jaotus töökoha ja töötamise asukoha alusel (n=26). Allikas: autori uuring.

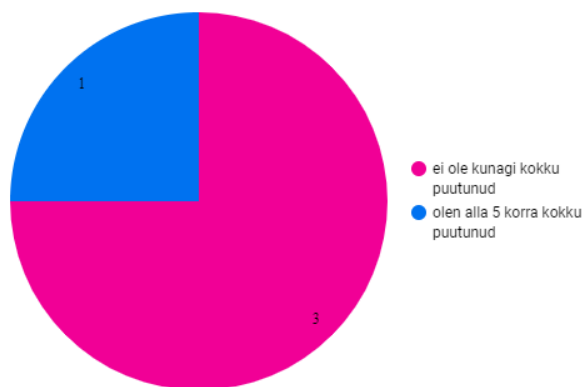
Küsitluse läbiviija eesmärk oli tuvastada, milline on olnud vastajate kokkupuude kohtumenetluses kaugülekuulamisega enne ja pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist. Sellele lisaks soovis magistritöö autor teada, milliste tehnikavahendite abil on kaugülekuulamist teostatud ning millistel põhjustel. Samuti uuris autor vastajatelt, milline on vastajate hinnang kaugülekuulitava isiku kolmandate isikute poolt mõjutamise ohule. Veel soovis autor teada, milline on vastajate hinnang kaugülekuulitava isiku sõnade ja reaktsioonide ülekuulaja poolt tajumise võimalusele võrreldes tavalise ülekuulamisega. Lisaks küsis autor vastajatelt, milline on nende hinnang kaugülekuulamisel kasutatavate tehnikavahendite osas (telefon, nutitelefon, arvuti ja statsionaarsed audio-videokonverentsi vahendid). Samuti soovis autor teada, kas vastajate arvates on kaugülekuulamise tagatud süüdistatava kaitseõigused. Täiendavalt küsis autor, millised on vastajate hinnangul veel kaugülekuulamisega kaasnevad ohud või seda takistada võivad tegurid ning millised on vastajate arvates kaugülekuulamisega kaasnevad positiivsed tulemid. Lõpetuseks soovis autor vastajatelt teada, kas kaugülekuulamine on nende arvates vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks ning andis lõpus vastajatele soovi korral võimaluse kaugülekuulamise kohta omalt poolt midagi veel lisada.

3.2.1. Advokaadid

Küsimustiku andmeid analüüsides selgus, et neljast vastajast ei olnud üks advokaat enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist kaugülekuulamisega kokku puutunud. Kolm vastanutest oli kaugülekuulamisega kokku puutunud alla viie korra. Tehniliste lahenduste osas on välja toodud video, kuna kannatanu oli ise vanglas. Lisaks kohtu poolt korraldatud tehnika (*Cisco*) ning ka telefon, kuna tunnistaja asus hooldekodus ning teda oleks olnud keeruline transportida. Pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist (ligikaudu 8 kuu jooksul) vastas üks advokaat, kes sellega varem polnud kokku puutunud, et on kaugülekuulamisega kokku puutunud vähem kui viiel korral. See tähendab, et kõik küsimustikule vastanud advokaadid on kaugülekuulamisega kokku puutunud. Ülejäänud vastanutest ei ole selle aja jooksul kaugülekuulamisega kokku puutunud. Tehnilise vahendina tõi vastanud advokaat välja mobiiltelefoni ning arvuti kohtusaalis.

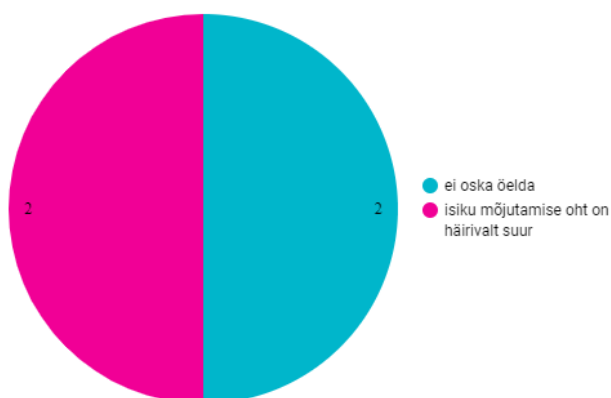

Joonis 2. Küsitluses osalenud advokaatide kokkupuude kaugülekuulamisega enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist (n=4). Allikas: autori uuring.

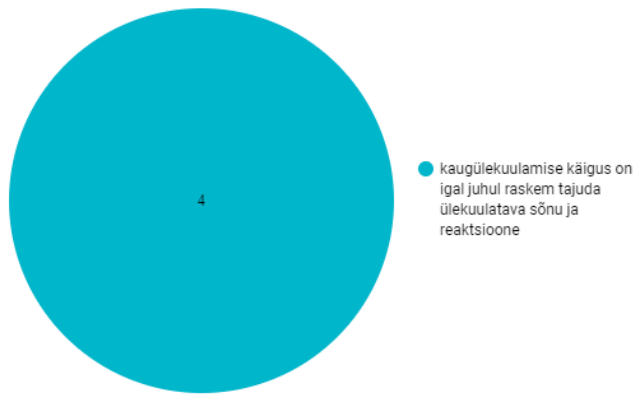
Joonis 3. Küsitluses osalenud advokaatide kokkupuude kaugülekuulamisega pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist (n=4). Allikas: autori uuring.

Kahe advokaadi hinnangul on kaugülekuulatava isiku mõjutamise oht häirivalt suur. Põhjuseks toodi välja see, et pole teada, kellega koos isik ülekuulamise ajal viibib ja millist infot ta saab, puudub kontroll, kes ülekuulamist jälgib ja nõustab. Kaks advokaati ei osanud mõjutamise ohu kohta hinnangut anda, kuid üks neist lisas põhjenduseks, et tunnistaja mõjutamine on võimalik igasuguse ülekuulamise puhul, aga vahetul ülekuulamisel on kallutatud tunnistaja „murdmise“ tõenäosus suurem ehk lõpuks peaks see andma menetleja jaoks objektiivsema tõendi.

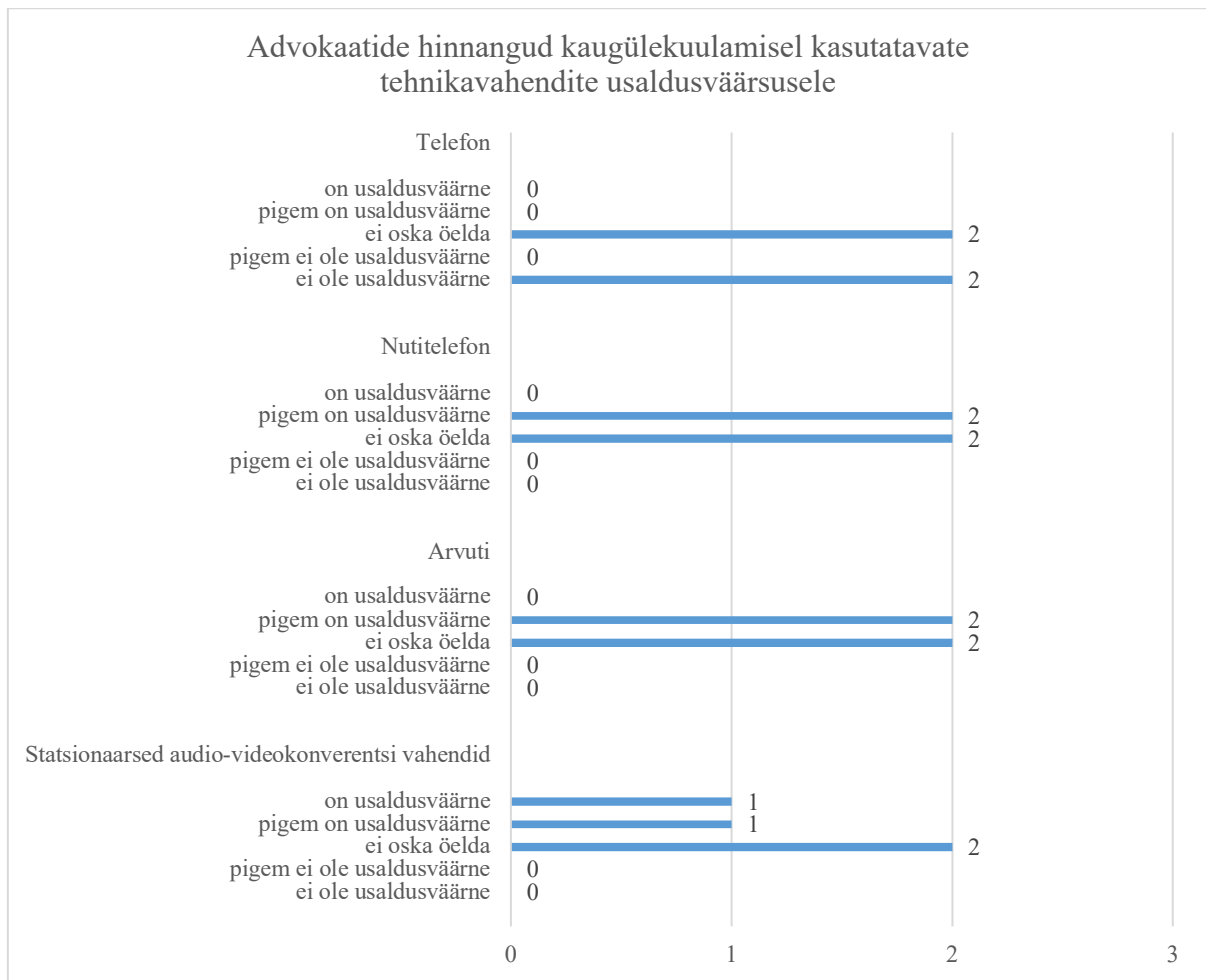
Joonis 4. Küsitluses osalenud advokaatide hinnang kaugülekuulatava isiku mõjutamise ohu kohta kolmandate isikute poolt (n=4). Allikas: autori uuring.

Kõigi vastanud nelja advokaadi hinnangul on kaugülekuulamise käigus igal juhul raskem tajuda ülekuulatava sõnu ja reaktsioone võrreldes vahetu ülekuulamisega. Selgitusena toodi välja võimalikud tehnilised puudujäägid, aga ka inimese vahetul nägemisel miimika paremini tajumist, kehakeele ja vahetu olustiku jälgimist, mis on vastajate meelest äärmiselt oluline ning aitab paremini hinnata isiku vastuste sisu.

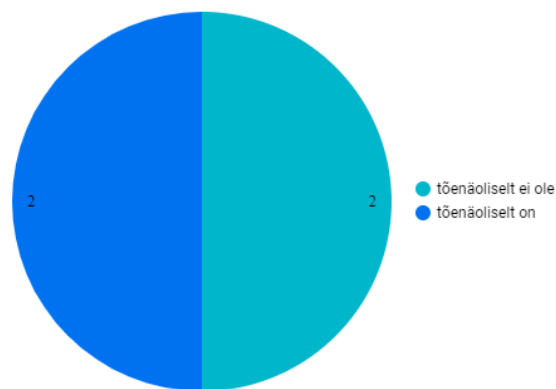
Joonis 5. Küsitluses osalenud advokaatide hinnang kaugülekuulatava isiku sõnade ja reaktsioonide tajumise osas võrreldes tavalise ülekuulamisega (n=4). Allikas: autori uuring.

Tehnika usaldusväärsuse koha pealt ei pidanud kaks advokaati telefoni usaldusväärseks vahendiks, mida kasutada kaugülekuulamisel. Nende sama kahe vastanu meelest on ka nutitelefon ja arvuti pigem usaldusväärne tehnikavahend kaugülekuulamise rakendamisel. Nendest kahest vastanust pidas statsionaarseid audio-videokonverentsi vahendeid usaldusväärseks üks advokaat ning teine advokaat pidas nimetatud vahendeid pigem usaldusväärseks. Neljast vastanud advokaadist ei osanud ülejäänud kaks vastajat ühegi küsimuses nimetatud tehnikavahendi kohta oma hinnangut anda. Üks vastaja, kes hinnangut anda ei osanud, tõi välja, et tähtis on, et lisaks helile oleks ka visuaalne pool. Oma hinnangu andnud advokaatide hinnangul on statsionaarsed audio-videokonverentsi vahendid usaldusväärsed, kuna juhul, kui isik viibib nt teises kohtumajas, on läbiviidav menetlustoiming kontrollitav ja turvaline, mida ei saa öelda mobiiltelefoni teel ülekuulamise kohta. Probleemi ei nähta mitte selles, mis vahenditega kaugülekuulamist läbi viiakse, vaid selles, et pole kontrolli kolmandate isikute poolt mõjutamise või abistamise osas.

Joonis 6. Küsitluses osalenud advokaatide hinnang kaugülekuulamisel kasutatavate tehnikavahendite usaldusväärsuse osas (n=4). Allikas: autori uuring.

Küsimustiku vastuste analüüsist selgus samuti, et kahe advokaadi meelest ei ole kaugülekuulamisel tõenäoliselt tagatud süüdistava kaitseõigused, kuna puudub kontroll mõjutamise osas ning jääb kahtlus kaugülekuulamise tulemuste usaldusväärsuse osas. Samuti tõi üks vastaja välja, et vahetu tunnistaja küsitlemine loob teise õhkkonna, mis võib mõjutada nii küsimuste esitamist kui ka vastuseid. Sellisel arvamusel olid need kaks vastajat, kes ei osanud ühegi tehnikavahendi usaldusväärsuse kohta hinnangut anda. Ülejäänud kaks advokaati arvasid, et süüdistatava kaitseõigused on tõenäoliselt tagatud, kuna võimalus tunnistajat küsitleda on ühe advokaadi arvates süüdistatava põhiline õigus. Kui side toimib ja küsimusele järgneb vastus, on peamine tagatis seega olemas. Siiski peaks vastaja meelest olema kaugülekuulamine pigem erand, mis kinnitab reeglit – vahetut kohtus ülekuulamist.

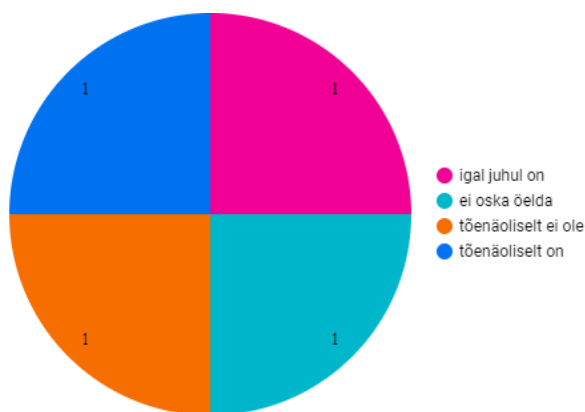

Joonis 7. Küsitluses osalenud advokaatide hinnang süüdistatava kaitseõiguste tagamise kohta kaugülekuulamisel (n=4). Allikas: autori uuring.

Lisaks toodi kaugülekuulamise ohukohtadena välja veel aspekt, et ülekuulamise surve on ülekuulatava jaoks väiksem ning seega ka võimalike valeütluste andmine kergem, kuna ei pea kahtlustatavale otsa vaatama. Raske küsimuse puhul on võimalik ühendus katkestada ning hiljem öelda, et tegu oli tehniliste probleemidega. Veel toodi probleemkohana välja õigusemõistmise legitiimsuse vähenemine suures plaanis. Kui kaugülekuulamisest saab valdav tõendite kogumise meede, mis on otsustav isiku süü tuvastamisel, saavad vastaja meelest isiku põhiõigused riivatud justkui arvutimängu tulemusena.

Kaugülekuulamisega kaasnevate positiivsete tulemitena toodi välja menetlusökoonoomia üleüldiselt, menetluse kiirus ja menetluskulude vähenemine. Välismaal elavad inimesed ei pea reisima ja on tõenditena paremini kättesaadavad.

Kokkuvõtvalt ütlesid kaks advokaati, et kaugülekuulamine on nende arvates vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks. Üks neist vastanutest pidas kaugülekuulamist igal juhul vastuvõetavaks, kuna elu on väga ootamatu, et välistada tehnilisi lahendusi, samas vihjati, et tehnilist poolt saab kindlasti parandada, aga me ei saa kaugülekuulamist 21. sajandil vältida. Ühe vastanu hinnangul ei ole pigem kaugülekuulamine vastuvõetav, kuna süüdistatava jaoks on väga oluline vaid kohtus saadav võimalus teda süüstavate isikuliste tõendiallikate kriitiliseks küsitlemiseks. Kuna kaugülekuulamine võimaldab asetada ekraani taha nõustaja ja ühendust katkestada, vähendab see süüdistatavate võimalusi ennast nende vastu kaitsta. Üks vastanutest, kes ei osanud selles küsimuses oma seisukohta avaldada, tõi välja, et kaugülekuulamist peaks olema võimalik rakendada ainult olukorras, kui vahetu ülekuulamine pole üldse võimalik.

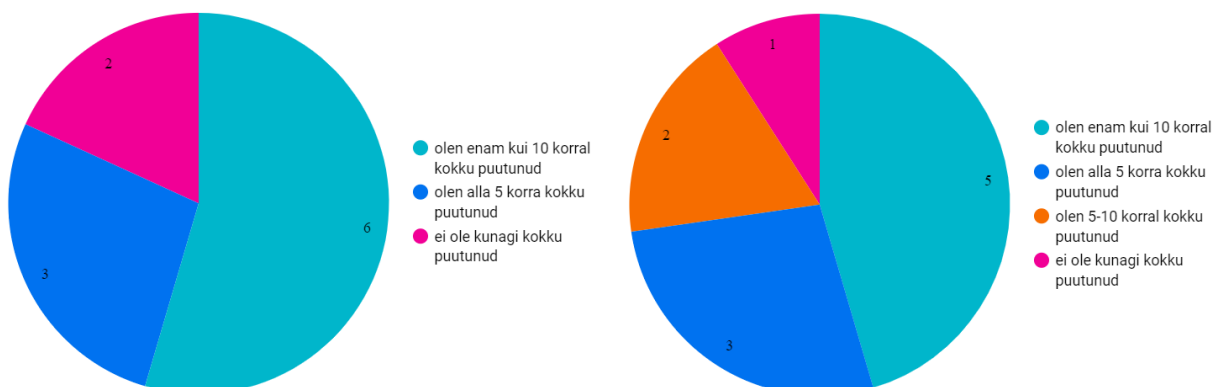
Joonis 8. Küsitluses osalenud advokaatide arvamus kaugülekuulamise vastuvõetavuse osas kriminaalmenetluse korraldamiseks (n=4). Allikas: autori uuring.

3.2.2. Kohtunikud

Kohtunike vastuseid analüüsidis tuli välja, et 11-st vastajast 6 on enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist kaugülekuulamisega kokku puutunud enam kui 10 korral. Kolm kohtunikku oli kaugülekuulamisega kokku puutunud alla 5 korra ning 2 kohtunikku polnud kaugülekuulamisega kokku puutunud. Tehniliste lahenduste osas toodi välja kohtumaja audiovisuaalsed vahendid, mobiiltelefon, arvuti, portatiivne videokonverentsiseade ning rakendusena mainiti ka *Skype*'i. Tingimusena nimetas üks vastanud kohtunik näiteks rahvusvahelise õigusabi asjad, kus kohtuistung toimus välisriigis ning tunnistaja või kannatanu viibis Eestis. Muid tingimusi see vastaja välja ei toonud, seega saab järeldada, et vastaja on kaugülekuulamisega kokku puutunud vaid nimetatud juhtudel. Samuti tõi üks vastanud kohtunik välja statsionaarse videoühenduse kohtu ja vangla vahel, tänu millele ei pea ülekuulatatavat kohtusse toimetama. Ka see vastaja teisi situatsioone välja ei toonud, millest tulenevalt saab samuti öelda, et muudel juhtudel see vastaja kaugülekuulamisega kokku puutunud ei ole.

Pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist on kaugülekuulamisega enam kui 10 korral kokku puutunud 5 kohtunikku. Kaks vastanut on alates seaduse muutmisest kaugülekuulamisega kokku puutunud 5-10 korral ning 3 kohtunikku on kaugülekuulamisega kokku puutunud alla 5 korra. Üks kohtunik ei ole ka pärast seadusemuudatust kaugülekuulamisega kordagi kokku puutunud. Tehnikavahenditest toodi

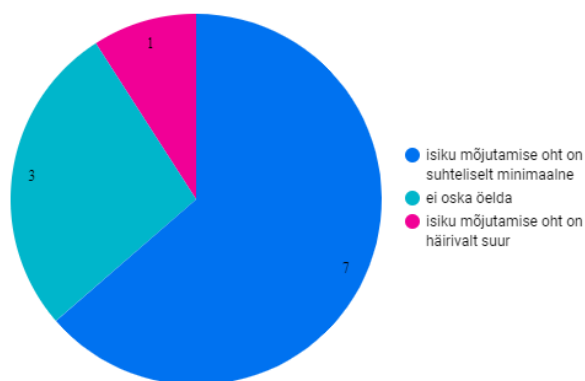
lisaks eelnevalt mainitule välja ka mobiiltelefon. Peamiselt mainiti videokonverentsiseadmeid. Põhjendustena toodi välja koroonaviiruse leviku vähendamine.

Joonis 9. Küsitluses osalenud kohtunike kokkupuude kaugülekuulamisega enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist (n=11). Allikas: autori uuring

Joonis 10. Küsitluses osalenud kohtunike kokkupuude kaugülekuulamisega pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist (n=11). Allikas: autori uuring.

Kaugülekuulatava isiku mõjutamise oht kolmandate isikute poolt on ühe kohtuniku hinnangul häirivalt suur, kuna vastaja hinnangul puudub võimalus kontrollida, kes viibivad isikuga samas ruumis, kellega ta suhtleb mobiilirakenduse kaudu ning milliseid materjale isik kasutab. Samuti tõi see vastaja välja, et on korraldanud kaugülekuulamisi asjades, kus mõjutamise oht on minimaalne. Tervelt 7 kohtunikku pidas isiku mõjutamise ohtu suhteliselt minimaalseks ning 3 kohtunikku ei osanud selle kohta hinnangut anda. Minimaalse mõjutamise ohtu põhjendati sellega, et on ju näha, kas isik vastab küsimustele kohe või peab enne vastamist nõu. Reeglina on võimalik tajuda, kas on kõrval segavaid faktoreid või mõjutajaid. Samuti põhjendas üks vastaja, et üldjuhul ei vaevu keegi või ei tule selle pealegi, et tunnistajaid mõjutada. Samas ei saa mõjutamise ohtu kunagi täielikult välistada. Üks ringkonnakohtunik tõi välja, et kuna reeglina ringkonnakohtus isikute ristküsitlemist ei toimu, siis ei teostata ka kaugülekuulamist.

Joonis 11. Küsitluses osalenud kohtunike hinnang kaugülekuulatava isiku mõjutamise ohu kohta kolmandate isikute poolt (n=11). Allikas: autori uuring.

Küsitluse analüüsist selgus, et kõikide vastanud kohtunike hinnangul on raskem tajuda kaugülekuulatava sõnu ja reaktsioone võrreldes tavalise ülekuulamisega. Kolm kohtunikku arvasid, et sõnade ja reaktsioonide tajumine on igal juhul raskem ning ülejäänud kohtunike hinnangul on tajumine tõenäoliselt raskem võrreldes tavalise ülekuulamisega. Põhjendustena toodi välja puudulikku tehnika kvaliteeti (sh ühenduse kvaliteet) või selle kasutamise oskust, samuti kaamera halba paigutust ja häirivaid taustahelisid. Üheks peamiseks põhjenduseks toodi välja aga see, et ei ole võimalik näha ega hinnata ülekuulatava kehakeelt.

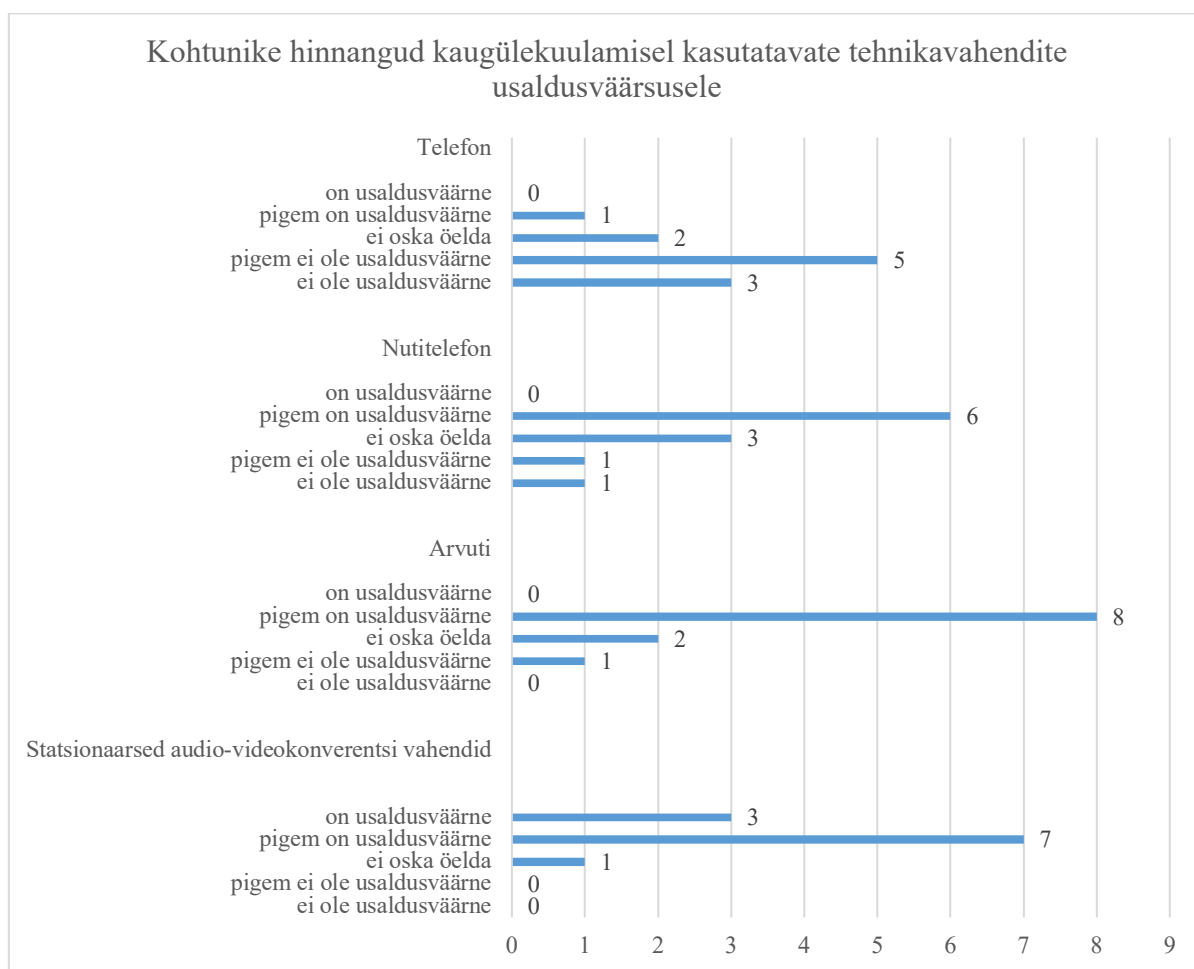

Joonis 12. Küsitluses osalenud kohtunike hinnang kaugülekuulatava isiku sõnade ja reaktsioonide tajumise osas võrreldes tavalise ülekuulamisega (n=11). Allikas: autori uuring.

Tehnika usaldusväärsuse kohalt ei pidanud 8 kohtunikku telefoni usaldusväärseks, mille abil viia läbi kaugülekuulamist. Nendest kaheksast vastajast 3 ei pidanud telefoni kindlasti usaldusväärseks, ülejäänud 5 vastaja hinnangul ei ole telefon pigem usaldusväärne. Ühe kohtuniku hinnangul on telefon pigem usaldusväärne ning kaks vastajat ei osanud telefoni kohta oma hinnangut anda. Kuue vastanud kohtuniku hinnangul on nutitelefon pigem usaldusväärne

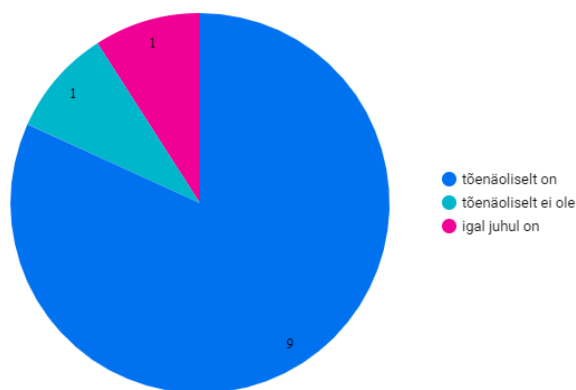

tehnikavahend, mida kasutada kaugülekuulamisel. Kindlasti ei ole nutitelefon usaldusväärne tehnikavahend ühe kohtuniku arvates ning ühe kohtuniku arvates ei ole telefon pigem usaldusväärne. Kolm vastajat ei osanud nutitelefoni usaldusväarsuse kohta oma hinnangut anda. Arvuti on pigem usaldusväärne tehnikavahend, mille abil viia läbi kaugülekuulamist, 8 kohtuniku hinnangul. Arvuti ei ole pigem usaldusväärne 1 vastaja hinnangul. Kaks vastajat ei osanud nimetatud tehnikavahendis osas hinnangut anda. Audio-videokonverentsi vahendeid peab kindlasti usaldusväärseks 3 vastanud kohtunikku 11-st ning pigem usaldusväärseks 7 kohtunikku. Üks kohtunik ei osanud hinnangut anda. Telefoni puuduskohaks toodi see, et pole näha, kes räägib ning telefoni teel saaks ülekuulamist teha kontrollitavatel tingimustel, kus keegi tuvastab tunnistaja isikusamasuse. Kui lisandub pilt, on suurem ka usaldusväarsus. Siiski võivad problemaatiliseks osutuda ühendusprobleemid. Samuti toodi välja, et kaugülekuulamise ajal peab kuulmist eriliselt pingutama, kuna tihti peale võib midagi valesti kuulda. Siiski on videovahendid raskemini manipuleeritavad.

Joonis 13. Küsitluses osalenud kohtunike hinnang kaugülekuulamisel kasutatavate tehnikavahendite usaldusväarsuse osas (n=11). Allikas: autori uuring.

Küsimustiku analüüsist selgus, et 11-st kohtunikust 9 arvab, et kaugülekuulamisel on tõenäoliselt tagatud süüdistatava kaitseõigused ning 1 kohtuniku hinnangul on kaitseõigused igal juhul tagatud. Süüdistatav saab osaleda asja arutamisel, esitada tõendeid ja taotluseid, samuti on süüdistatava soovil võimalik kaitsja viibimine tema juures. Siiski toodi põhjendustes välja, et kaitsja võiks enne kohtuistungit oma kaitsealusega füüsiliselt kokku saada, et ta tunneks kaitsealuse ära ja vastupidi. Muud probleemid on ühe kohtuniku hinnangul otsitud. Paljud kohtunikud arvavad siiski, et õigused on tagatud vaid siis, kui kaitsja viibib süüdistatava ühes ruumis, vahetu kontakti puudumine võib raskendada usaldusliku suhte tekkimist ja vähendab privaatse vestluse võimalust. Ühe kohtuniku hinnangul ei ole süüdistatava kaitseõigused tõenäoliselt tagatud, vastaja hinnangul on süüdistatava kaitseõigused paremini tagatud vahetul ülekuulamisel. Tema hinnangul ei saa tehnikavahendite puhul kaitsjaga nõu pidada, kui kaitsja ei ole just kaitsstavaga ühest kohast sisse loginud. Sama vastaja oli küsitluse alguses välja toonud, et kaugülekuulamise teostamisel on kasutatud tehnikavahenditest arvutit. Täpsemalt ta kaugülekuulamise põhjuseid välja ei toonud. Sellest võib eeldada, kuid mitte kindlalt järeldada, et nimetatud vastaja kogemused on olnud väljaspool vangla-kohus ühendust ehk kaugülekuulatud on mitte süüdistatavat, vaid tunnistajat või kannatanut, millest tulenevalt võib ka nimetatud hinnang tuletatud olla, kuna usaldusväarsuse tase võib olla madalam.

Joonis 14. Küsitluses osalenud kohtunike hinnang süüdistatava kaitseõiguste tagamise kohta kaugülekuulamisel (n=11). Allikas: autori uuring.

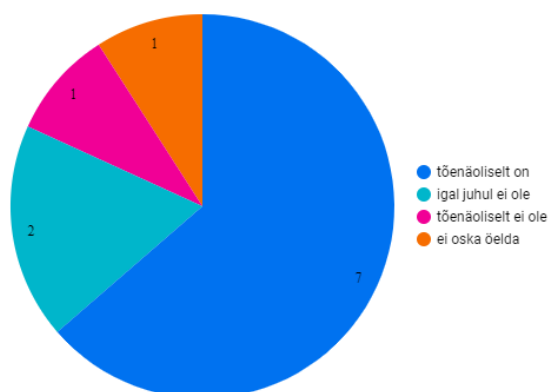
Lisaks tõid küsimustikule vastanud kohtunikud kaugülekuulamisega kaasnevate ohtudena välja peamiselt tehnilised probleemid: side täielik katkemine, side katkendlikkus, kvaliteet, nähtavus, inimesed räägivad korraga, üksteise küsimusi on raske n-ö maha võtta, üldiselt on üldmenetluses ristküsitleda kaugülekuulamise teel väga halb. Lisaks toodi uuesti välja ka

võimalik isiku mõjutatavus ning meelega ühenduse katkestamine ebameeldivate küsimuste korral. Samuti toodi välja, et ülekuulata ei tunnetata kohtuistungil olulisust. Ka kirjeldati, et tõlkega istungitel on raskendatud kuuldavus, puudub võimalus teha sünkroontõlget. Kaugülekuulamist takistava tegurina tõi üks vastanud kohtunik tehnilised probleemid välja järgmiselt: „Ohud on eeskätt seotud ikkagi tehnika kvaliteediga (IT osakond ei tunnista kestavalt probleeme, isegi kui erinevad kohtunikud pöörduvad) ja teiseks alles muud ohud. Saali heli kvaliteeti kontrollib IT abi nii: „Kas on kuulda?“ vastus: „Ja on“. Aga tuleks kuulata istungi lint ja püüda ette lugeda teksti jne. Selliste lühisõnumite edastamine ja vastamine on OK, aga probleem ei ole ju selles, probleem on detailide nõrkuses. Minu seisukoht on, et kohtunik, kes töö südamega võtab, tunnistab, et IT tehnika ei ole jätkuvalt tasemel ja riik seda varjab, eitab oma maine tõttu. IT tehnika on rahuldav, see on õige vastus. Puudused on ja kestvad.“

Kaugülekuulamisega kaasnevate positiivsete tulemitena toodi vastanud kohtunike poolt välja, aja ja sõidukulude kokkuhoid, menetluse ökonoomsus, viiruse leviku ennetamine ja võimalus pidada menetlusi ka ekstreemsete olukordade ajal (nt pandeemia). Üks kohtunikest arvas ka, et teoreetiliselt esineb ka turvalisuse aspekt: kui inimest kohal ei ole, et sa ta füüsiliselt ka kellelegi kallale minna. Samuti toodi positiivse tulemina välja politsei koormuse vähendamine isikute toimetamisel kohtumajja.

Vastuste analüüsist tulenes, et 7 kohtuniku hinnangul on kaugülekuulamine tõenäoliselt vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks. Üks kohtunik ütles, et eelistab siiski alati kaugülekuulamisele vahetat ülekuulamist. Kaugülekuulamine on ikka miski, millega nõustutakse kui on juures mingid selged tingimused, mis vahetat ülekuulamist raskemaks teevad. Samuti selgitasid osad vastanutest, et see on nende jaoks vastuvõetav vaid lihtmenetluses. Lisaks arvas üks vastajatest, et mõne tunnistaja kaugülekuulamine on ka üldmenetluses vastuvõetav. Ka toodi välja, et tulenevalt praegusest tervisekriisist võib kaugülekuulamine olla enam põhjendatud. Üks vastanud kohtunik arvas, et kaugülekuulamine ei ole tõenäoliselt vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks, vaid seda tuleks kasutada vaid sellistes olukordades, kus kohtupidamine kohtu ruumides ei ole füüsiliselt võimalik. Sama vastaja ei pidanud pigem ka ühtegi kaugülekuulamisel kasutatavat tehnilist vahendit usaldusväärseks. Kahe vastanud kohtuniku arvates ei ole kaugülekuulamine igal juhul vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks. Üks sellise hinnangu andjatest oli kriitiline ka kaugülekuulamisel süüdistatava kaitseõiguste tagamise osas, mõlemad vastajad tuginesid aga sellise hinnangu andmisel peamiselt tehnilistele probleemidele. Üks kohtunik ei osanud selles osas oma hinnangut anda. Siiski mainis üks vastanud kohtunik lisaks, et temale

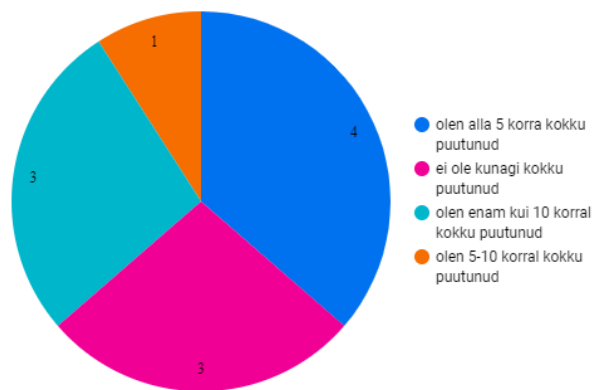
kaugülekuulamise võimalus meeldib ning kasutab seda nii palju kui võimalik. Veel arvati, et kaugülekuulamine ei tohi menetluses domineerida, kui süüdistatava jaoks on kaalul väga palju.

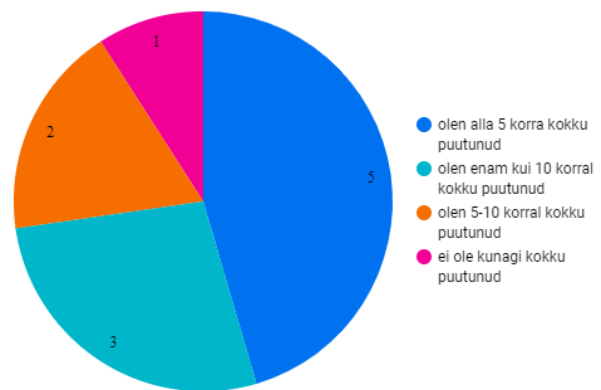
Joonis 15. Küsitluses osalenud kohtunike arvamus kaugülekuulamise vastuvõetavuse osas kriminaalmenetluse korraldamiseks (n=11). Allikas: autori uuring.

3.2.3. Prokurörid

Küsitlust analüüsid selgus, et 11-st vastanud prokurörist on kaugülekuulamisega enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist 3 prokuröri kokku puutunud enam kui kümnel korral. Ühe prokuröri kokkupuude jäi 5-10 korra vahemikku ning alla 5 korra oli enne seadusemuudatust kaugülekuulamisega kokku puutunud 4 vastanud prokuröri. Kaugülekuulamisega ei olnud kokku puutunud 3 vastanud prokuröri. Tehnikavahenditena toodi märksõnadena välja järgnevad lahendused: videokonverentsi saal või portatiivne seade, lisaks RIK videokonverentsisüsteem, virtuaalruum kohtusaali ja vangla vahel, kohtu kaugülekuulamise süsteem. Magistritöö autori hinnangul on tõenäoline, et eri kohtunikud kasutasid samade vahendite kohta kohati erinevaid termineid. Rakendusena nimetati *Skype for business*. Põhjendustena toodi välja näiteks see, et isikute peamise elukoha kaugust (sh väljaspool Eestit) ning seda, et kohtusse ütluste andma tulek oleks nii ajaliselt kui rahaliselt ebamõistlik. Lisaks ütles üks prokurör, et vältimaks vahistatute ja kinnipeetavate kohtusse kohapeale toomist, on tavaks tingimisi enne tähtaega vabastamise istungid ja tõkendi vahistamise tähtaja pikendamise istungid pidada kaugülekuulamise teel.

Joonis 16. Küsitluses osalenud prokuröride kokkupuude kaugülekuulamisega enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist (n=11). Allikas: autori uuring.

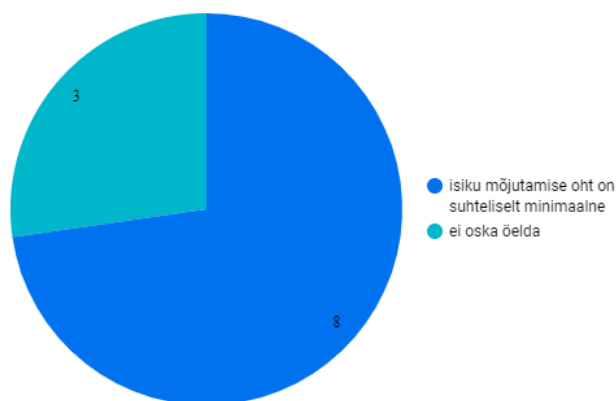

Joonis 17. Küsitluses osalenud prokuröride kokkupuude kaugülekuulamisega pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist (n=11). Allikas: autori uuring.

Pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist on enam kui 10 korral kaugülekuulamisega kokku puutunud 3 prokuröri. Kaks prokuröri on sel perioodil kaugülekuulamisega kokku puutunud 5-10 korral ning 5 prokuröri kokkupuude jääb alla 5 korra. Üks prokurör ei ole pärast seadusemuudatust kaugülekuulamisega kokku puutunud. Pärast seadusemuudatust on kohtuistungeid peetud kaugülekuulamise abil nii üldmenetluse kui ka kokkuleppemenetluse asjades. Lisaks videokonverentsi seadmele on osalejad olnud kohtuga ühenduses nii telefoni, sülearvuti, tahvelarvuti kui lauaarvuti kaudu. Üks prokurör tõi välja, et kohtunik on osalenud istungil ka sülearvutist. Lisaks toodi välja *WhatsApp* rakendus. Põhjendused võrreldes eelneva küsimusega ei erinenud – isikud osalesid kohtuistungil kas teisest maakonnast või teisest riigist.

Vastuste analüüsi käigus tuli välja, et tervelt 8 prokuröri 11-st arvab, et kaugülekuulatava isiku mõjutamise oht kolmandate isikute poolt on suhteliselt minimaalne ning ülejäänud 3 vastanud prokuröri ei osanud oma hinnangut anda. Ühe vastanud prokuröri hinnangul on oluline, et isikut oleks kuulda ja näha ning mõjutamist oleks tema arvates näha. Lisaks arvati, et oleneb, kelle osas rakendada kaugülekuulamist, mis on isiku meelestatus, samuti on oluline, milline on kriminaalasja sisu. Samuti öeldi, et ei ole konkreetseid fakte mõjutamise osas ning pole vahet, kas tegemist on kaugülekuulamisega või vahetu ülekuulamisega kohtusaalis, kuna mõjutada saab inimest mõlemal juhul. Siiski on sellise hinnangu taga ka aspekt, et ülekuulatavad on prokuröride praktika kohaselt viibinud teises kohtusaalis või näiteks vanglas, kus jälgivad

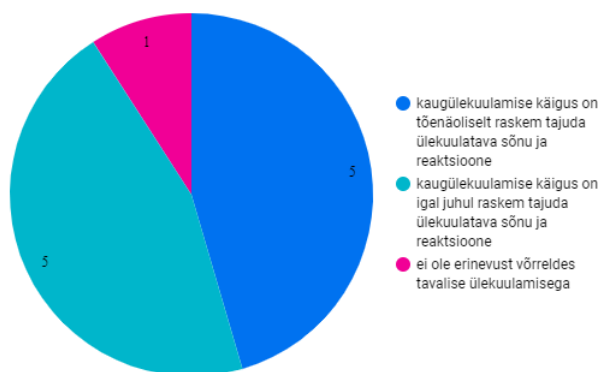
ametnikud/vangla töötajad. Samuti mainis mitu prokuröri, et kui neil oleks kahtlus mõjutamise osas, ei oleks nad kaugülekuulamisega nõus. Lisaks on kahtluse korral võimalik isikult paluda, et ta teeks nähtavaks ruumi, milles ta viibib. Autori hinnangul võib arvamus minimaalse mõjutamise ohu kohta olla tingitud sellest, et tulenevalt vastustest on enamik prokuröre puutunud kaugülekuulamisega kokku juhul, kui isik on riigi vahetu jälgimise all. Kaks vastanud prokuröri tõid tehnikavahendite kasutamist koroonakriisile eelneva ajaga võrreldes välja ka telefoni, tahvelarvuti, sülearvuti, lauaarvuti ja ka *WhatsApp* rakenduse. Seega arvab autor, et vähemalt 2 prokuröri on puutunud kaugülekuulamisega kokku ka juhul, kui ülekuulata ei ole ülekuulamise hetkel riigi jälgimise all.

Joonis 18. Küsitluses osalenud prokuröride hinnang kaugülekuulitava isiku mõjutamise ohu kohta kolmandate isikute poolt (n=11). Allikas: autori uuring.

Küsitluse tulemustest selgus, et 1 vastanud prokuröri hinnangul ei ole kaugülekuulitava isiku sõnade ja reaktsioonide tajumises osas ülekuulaja poolt võrreldes tavalise ülekuulamisega mingisugust vahet. Ülejäänud vastanud prokurörid hindasid, et kaugülekuulamise käigus on raskem tajuda ülekuulitava sõnu ja reaktsioone. Nendest 10-st jaatavalt vastanud prokurörist 5 meelest on tõenäoliselt raskem tajuda isiku sõnu ja reaktsioone ning ülejäänud 5 vastaja hinnangul on igal raskem juhul tajuda kaugülekuulitava isiku sõnu ja reaktsioone võrreldes vahetu ülekuulamisega. Ühe põhjendusena toodi taaskord välja tehnikavahendite mõju – sageli on heli kuuldavus halb, pilt „hakib“, tekib metalne kaja, mille tõttu hakatakse üksteisele sisse rääkima. Lisaks on isikul alati olukorra ebameeldivaks muutumisel võimalik end välja vabandada sellega, et ühendus on halb ning ülekuulamine katkestada. Antud juhul pole tegemist ka hüpoteetilise väitega. Prokurör, kes tõi varem küsimustikus välja, et on pärast koroonakriisi lisaks videokonverentsiseadmetele kokku puutunud nii telefoni, tahvelarvuti, sülearvuti kui lauaarvuti teel kaugülekuulamisega, tähendas, et selline olukord on ka reaalselt aset leidnud. Üheks probleemiks Ida-Virumaal on ka tõlge, mis omakorda olukorda komplitseerib. Teise

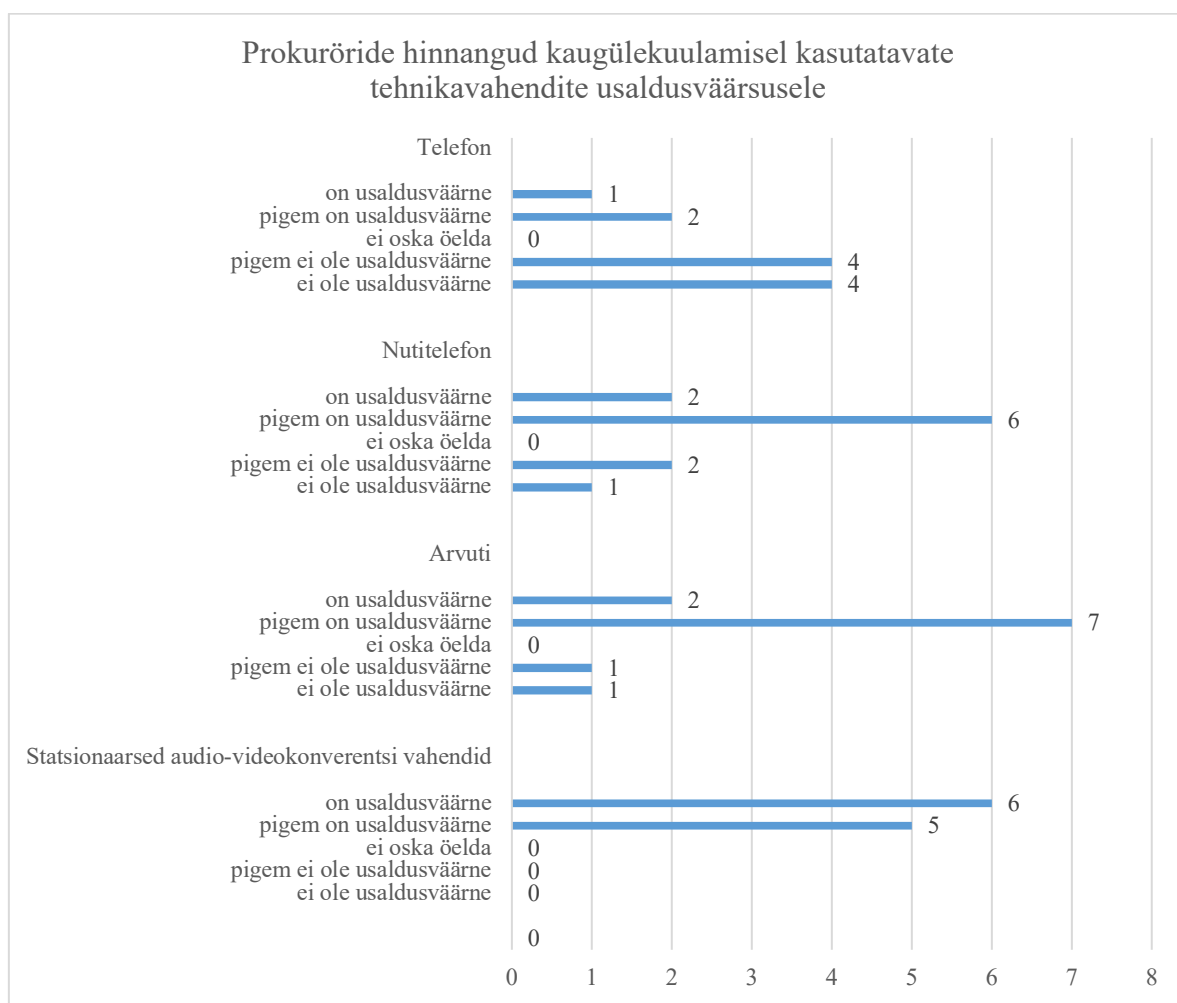
peamise põhjendusena toodi välja asjaolu, et ei ole võimalik näha isiku kehakeelt ning seetõttu ei saa ka niivõrd head ülevaadet tema käitumisest. Samuti ei ole nii hästi tajutav näiteks isiku punastamine ja higistamine, mis võivad ülekuulamisel anda olulist informatsiooni. Lisaks põhjendati, et isik on turvalises keskkonnas ja ei tunne ennast niivõrd haavatavana. Kui tegemist on koostööd tegeva tunnistajaga, on see hea, kuid kui isik on pahatahtlik, on niimoodi lihtsam ka valetada. Samuti võib kaugülekuulamise situatsioon isikus stressi tekitada ning sellega ütluste andmist mõjutada.

Joonis 19. Küsitluses osalenud prokuröride hinnang kaugülekuulatava isiku sõnade ja reaktsioonide tajumise osas võrreldes tavalise ülekuulamisega (n=11). Allikas: autori uuring.

Tehnikavahendite usaldusväärsuse analüüsist selgus, et telefoni pidas usaldusväärseks 1 vastanud prokurör ning pigem usaldusväärseks 2 prokuröri. Telefoni ei pidanud usaldusväärseks 4 vastanud prokuröri ning pigem ei pidanud seda usaldusväärseks samuti 4 prokuröri. Nutitelefon pidas kindlasti usaldusväärseks 2 vastanud prokuröri ning pigem usaldusväärseks 6 vastanud prokuröri. Siiski arvas 1 vastanud prokurör, et nutitelefoni ei ole usaldusväärne tehnikavahend kasutamiseks kaugülekuulamisel. Pigem ei pidanud nutitelefonit usaldusväärseks 2 vastanud prokuröri. Arvutit pidas usaldusväärseks 2 vastanud prokuröri ning pigem usaldusväärseks 7 prokuröri. Ühe prokuröri hinnangul ei ole tegemist usaldusväärse tehnikavahendiga ning 1 prokuröri arvates ei ole pigem tegemist usaldusväärse tehnikavahendiga, mida kasutada kaugülekuulamiseks. Statsionaarseid audio-videokonverentsi vahendeid ei pidanud ebausaldusväärseks ükski vastanud prokurör. Vastanutest ütles 6 prokuröri, et tegemist on usaldusväärse tehnikavahendiga ning 5 vastaja hinnangul on tegu pigem usaldusväärse tehnikavahendiga. Telefoni puuduseks toodi pildi puudumine ning seetõttu on keeruline tuvastada ka ülekuulatavat. Lisaks kommenteeris üks vastanud prokurör, et telefoni kasutamine on võimalik väga piiratud juhtudel ning praktikas kasutatakse seda anonüümse tunnistaja puhul. Statsionaarsete vahendite plussiks toodi see, et statsionaarne

keskkond on kontrollitav ning ka kolmandate isikute mõjutamise võimalused üldjuhul puuduvad. Teised tehnikavahendid on mõeldavad üksnes siis, kui on võimalik isik identifitseerida videopildi vahendusel. Samuti sõltub nende kasutamise võimalikkus konkreetsest kaasusest ja isiku rollist kriminaalasjas. Siiski arvas üks vastanud prokurör, et ükski nimetatud tehnikavahend ei vääri eraldi esiletõstmist, kuna tehnilisi probleeme võib tõusetuda iga sidevahendiga – pilt läheb pimedaks, hääl kaob ära, internetiühendus katkeb jne.

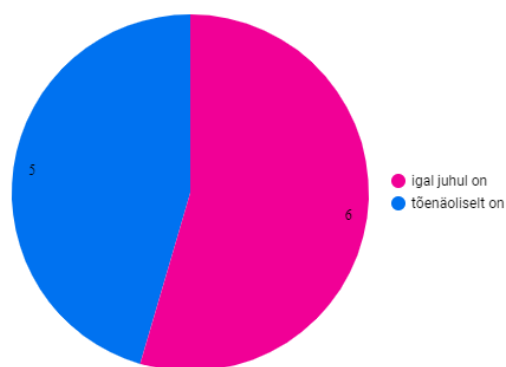

Joonis 20. Küsitluses osalenud prokuröride hinnang kaugülekuulamisel kasutatavate tehnikavahendite usaldusväärsuse osas (n=11). Allikas: autori uuring.

Kõik 11 vastanud prokuröri arvasid, et kaugülekuulamisel on tagatud süüdistatava kaitseõigused. Vastanutest 6 prokuröri hinnangul on süüdistatava kaitseõigused igal juhul tagatud ning 5 prokuröri hinnangul on süüdistatava kaitseõigused tõenäoliselt tagatud. Põhjendusena toodi välja, et vajadusel on võimalik anda kaitsjaga suhtlemiseks aega ja tagada, et teised menetlusosalised nende omavahelist suhtlemist ei segaks. Samuti on teiste menetlusosaliste ülekuulamisel süüdistataval võimalus küsimusi esitada ja ülekuulamist

jälgida. Kui see õigus on tagatud ja puudub alus arvata, et keegi teisel pool mõjutab tunnistajat valeütlusi andma, on pigem kõik korras. Süüdistatav saab ennast kaitsta. Siiski võib ühe prokuröri hinnangul tekkida kaugülekuulamisele probleeme, kui risküsitluse ajal soovitakse kasutada KrMS § 288 lg 9 p 2 ja 3 antud võimalust (näiteks küsitleda konkreetse dokumendi autentsuse kohta). Nimetatud dokumendi esitamine kaugülekuulatavale võib olla raskendatud. Ühe vastanud prokuröri hinnangul on küsimus siiski rohkem usaldusväärsuses kui süüdistatava kaitseõiguse tagamises.

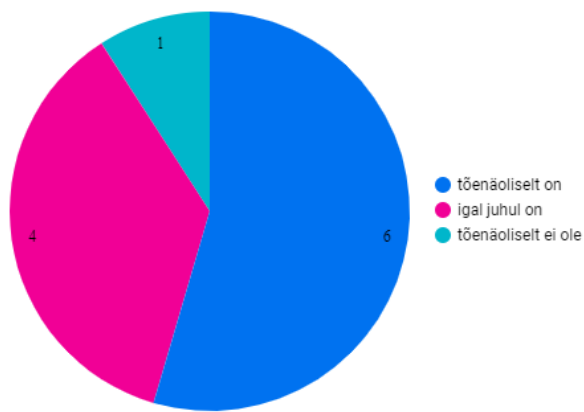
Joonis 21. Küsitluses osalenud prokuröride hinnang süüdistatava kaitseõiguste tagamise kohta kaugülekuulamisele (n=11). Allikas: autori uuring.

Täiendavate probleemidena kaugülekuulamise rakendamisel toodi lisaks tehnika usaldusväärsusele ja menetlustoimingutele allutamisele, kus inimene võib endale ebameeldivas olukorras ühenduse katkestada, välja, et välisriigis viibiva inimese ülekuulamine on tehtud liiga keerukaks ning bürokraatlikuks. Ühe aspektina toodi välja ka, et kui kõik asjad toimuks vaid virtuaalselt, on oht, et kaob inimlik mõõde ja siseveendumuse kujundamine tõendikogumi pinnalt muutub keerulisemaks. Vahetul ülekuulamisele tajutavad reaktsioonid võivad anda teavet vajadusest põhjalikumalt risküsitleda ja paljastada valeütluste andja. Inimpsüühikale on omane, et silmast silma on keerulisem valetada. Lisaks rõhutati, et usaldusväärsuse probleem on sügav. Erinevate ülekuulamise taktikate kasutamine on keerulisem, isiku tuvastamise probleemid, allkirjastamise probleemid. Ka kohtueelses uurimises vahetult koostatud protokolliga tutvumise ja sinna paranduste tegemise probleemid. Täiendavalt märkis üks vastanud prokuröridest, et kohtueelsete ülekuulamiste ja ka kohtus ülekuulamiste ainult salvestamisel on nende salvestiste edasine käsitlemine ülemäärane koormus ning kokkuvõttes pikendab menetlust. Kaugülekuulamisega tutvumine võtab kauem aega kui kirjaliku ülekuulamise lugemine. Lisaks on probleemkoht tõlkimine (kas tõlgitakse suuliselt videosse, kirjalikult suuliselt tekstilt, kirjalikult stenogrammilt jne).

Kaugüleküulamisega kaasnevate positiivsete tulemitena toodi välja ressursisääst, menetluskiirus ja paindlikkus. Lisaks menetluse toimumise võimalikkus ekstreemsetes oludes (nt pandeemia tingimustes). Samuti võimalus kuulata üle välisriikides asuvaid isikuid, kes muidu kohapeale tulla ei saaks.

Kokkuvõtvalt peab kaugüleküulamist kriminaalmenetluse korraldamiseks tõenäoliselt vastuvõetavaks viisiks 6 vastanud prokuröri ning igal juhul vastuvõetavaks 4 vastajat. Ühe vastanud prokuröri hinnangul ei ole kaugüleküulamine tõenäoliselt vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks. Üks vastanud prokurör, kelle hinnangul on kaugüleküulamine vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks, arvas lisaks, et kaugüleküulamise tuleks kasutada igal võimalikul juhul, kuid tuleb olla ettevaatlik, et õigusemõistmisest ei kaoks inimlik mõõde. Lisati ka, et tuleks teha vähem bürokraatlikumaks välisriigis viibiva inimese üleküulamine.

Üks vastanud prokuröridest lisas omalt poolt ettepanekud, kuidas teha kaugüleküulamise läbiviimine usaldusväärsemaks: võiks luua kohase turvalise tarkvara, kus on võimalik isik tuvastada turvaliselt (nt sõrmejäljelugeja kaudu või ID-kaardi kiibilugeja kaudu), samuti sisustada inimese paikkonnas turvalised keskkonnad (nt konstaabli asukoht), mis tagaks võimaluse mitte olla vahetult toimingu ajal mõjutatud ning vältida põhjuseta lahkumist või siis on võimalik lahkumist fikseerida. Kaugüleküulamise alguses seostaks menetleja ankeedi juures vastava programmi abil inimese tema elukohaga ja töökohaga, mis tagaks, et menetluses on õiged andmed. Üleküulamine võiks salvestuda kriminaalasja menetleja vastavas registris (MIS, PRIS, KIS või e-toimikus) ning kaugüleküulamise audio tuleks stenografeerida vastava tarkvara kaudu automaatselt, samuti võiks salvestuda kõik üleküulamisel näidatavad dokumendid. Siiski ei saa pigem kaugüleküulamise vahendusel tajuda konkreetse eseme suurust, tekstuuri, lõhna ega värvi, mida ei saa edasi anda pildi ega kirjeldusega. Lisaks ei ole vastanud prokuröri hinnangul võimalik vaimselt ebastabiilsete, tugevalt emotsionaalses erutusseisundis olevate isikute, alaealiste ega ka puuetega inimeste kaugüleküulamine.

Joonis 22. Küsitluses osalenud prokuröride arvamus kaugülekuulamise vastuvõetavuse osas kriminaalmenetluse korraldamiseks (n=11). Allikas: autori uuring.

3.3. Järeldused

Küsimustikule vastajatest ei olnud enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laienemist kokku puutunud ligikaudu veerand vastanutest (23,1%). 34,6% olid kaugülekuulamisega kokku puutunud üle 10 korra. Pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laienemist oli nende vastanute arv väiksem, kes ei olnud kaugülekuulamisega kokku puutunud – nimelt 19,2%. Enam kui 10 korral oli kaugülekuulamisega kokku puutunud 30,8% vastanutest. Autori hinnangul tuleb siinkohal arvestada ka ajalist erinevust. Kaugülekuulamise võimalusi laiendati 07.05.2020 ehk vähem kui aasta tagasi. Sellest tulenevalt saab järeldada, et kaugülekuulamise rakendamine on koroonaviiruse puhangu piirangute tõttu kasvanud.

Peamiste kaugülekuulamisel kasutatud tehnikavahenditena/platvormidena toodi välja videokonverentsiseadmed (kohtumaja audiovisuaalsed vahendid). Lisaks mainiti ka lauaarvutit, sülearvutit, tahvelarvutit, nutitelefonit ja telefoni. Tulenevalt kahe vastaja põhjendusest võib autori hinnangul eeldada, et kaugülekuulamiseks on kasutanud ka tavalist kõnetelefoni (ilma videopildita), kuna põhjuseks oli hooldekodus viibiva kliendi ülekuulamine (kellel on tõenäoliselt puudulikud tehnika kasutamise oskused) ning teisel juhul tõi vastaja välja, et ei ole teada, kellega isik ülekuulamise ajal koos viibib. Autori hinnangul saab teha siit järelduse, et kaugülekuulamiseks kasutatakse tehnikavahendeid, mis on osalejate hinnangul ka kõige usaldusväärsemad. Nimelt ei öelnud ükski vastaja, et nende meelest ei ole statsionaarsed audio-videokonverentsi vahendid usaldusväärsed. Magistritöö autor arvab, et selline hinnang

on kujunenud ilmselt seetõttu, et audio-videokonverentsi kasutamisel on videosild olnud kas kohtutevaheline või kohtu ja kinnipidamisasutuse vaheline ehk ülekuulatatav on olnud riigipoolse jälgimise all. Kolm vastajat ei osanud selle kohta küll oma täpset hinnangut anda, kuid ülejäänud vastajate meelest on need vahendid kas usaldusväärsed või pigem usaldusväärsed. Peamine põhjus kaugülekuulamise rakendamiseks oli see, et isik viibis kas teises riigis või teises maakonnas, samuti muidugi koroonaviiruse puhang, mille tõttu ei ole mõistlik inimesi kohtusaali kohale kutsuda.

Kõige vähem usaldusväärseks tehnikavahendiks peeti telefoni ning seda just seetõttu, et oluline on näha ülekuulatatavat ka videopildis, mida telefon ei võimalda. Hinnangud nutitelefoni kohta olid sarnased arvuti usaldusväärsuse kohta – enamuse vastanute hinnangul on tegemist pigem usaldusväärsete tehnikavahenditega kaugülekuulamise läbiviimisel. Siiski peeti arvutit nutitelefoni veidi usaldusväärsemaks. Sarnased hinnangud tulenevad autori hinnangul tõenäoliselt kiiresti arenevast tehnikakvaliteedist. Nutitelefoni on oma võimaluste poolest samaväärne arvuti võimalustega.

Kaugülekuulitava isiku kolmandate isikute poolt mõjutamise kohta on vastajate hinnang autori arvates pigem ootamatu – rohkem kui pooled vastanutest (57,7%) arvasid, et isiku mõjutamise oht on suhteliselt minimaalne, kuna vastajate hinnangul saab mõjutada isikut pahatahtlikult ka vahetult ülekuulamisel ning kui isikut on ülekande vahendusel kuulda ja näha, peaks olema ka mõjutamist näha. 11,5 % vastanutest arvas, et isiku mõjutamise oht on häirivalt suur, kuna ei ole võimalik näha ülekuulatatavat ümbritsevat keskkonda.

Kaugülekuulitava isiku sõnade ja reaktsioonide tajumise osas võrreldes vahetu ülekuulamisega olid kõik vastajad peale ühe vastaja ühel meelel. Ühe vastaja hinnangul ei ole erinevust võrreldes tavalise ülekuulamisega. Ülejäänud vastajate (96,2%) hinnangul on tõenäoliselt või igal juhul raskem tajuda ülekuulatatava sõnu ja reaktsioone võrreldes tavalise ülekuulamisega. Peamiste põhjustena jäid kõlama tehnilised barjäärid – halb pildi- ja helikvaliteet, ühenduse katkemine ning see, et pole võimalik näha ega jälgida ülekuulatatava kehakeelt. Kehakeel ja miimika mängivad aga ütluste andmise tajumisel suurt rolli, mistõttu läheb palju väärtuslikku informatsiooni kaotsi.

Süüdistatava kaitseõiguste tagamise osas olid samuti enamik vastajatest (88,4%) üldjoontes samal meelel – kaugülekuulamisel on kas igal juhul või tõenäoliselt tagatud süüdistatava kaitseõigused, kuna süüdistatav kuuleb ka kaugülekuulamisel vahetult ülekuulatatava ütlusi ning talle saab esitada küsimusi ja vastuväiteid. Veidi on küll piiratud isiku võimalus kaitsjaga suhelda, kuid oluline on paika panna, millal saab süüdistatav kaitsjaga suhelda, näiteks tehakse

kohtuistungil paus. Kaitsjaga on aga kindlasti keerulisem suhelda siis, kui süüdistatav ja kaitsja viibivad eraldi asukohtades.

Kaugülekuulamise positiivse tulemina töid peaaegu kõik vastajad eranditult välja ressursikokkuhoiu, menetluskiiruse ja paindlikkuse. Samuti füüsiliste kontaktide vähendamise koroonaviiruse leviku vältimiseks. Kaugülekuulamine annab võimaluse kriminaalasju lahendada isegi siis, kui isikud ei saa füüsiliselt kohale tulla.

Ligikaudu kolmveerand (73,0%) vastanutest arvas, et kaugülekuulamine on igal juhul või tõenäoliselt vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks. 19,2% olid vastupidisel arvamusel ning ülejäänud vastajad ei osanud täpset seisukohta väljendada. Paljud vastajad siiski leidsid, et kaugülekuulamist tuleks kasutada erandkorras vaid siis, kui vahetu ülekuulamine ei ole võimalik, samuti toodi välja, et see on vastuvõetav viis vaid lihtmenetluses. Teisipidi on elu väga ootamatu ning selline võimalus peab igal juhul eksisteerima. Samuti arvati, et meil pole mõtet arendada tugevat digiriiki, kui me ei kasuta selle eeliseid.

Kaugülekuulamist takistavate teguritena toodi isegi üllatuslikult palju välja tehnika puudujääke. Mitmed vastajad ütlesid, et on olnud side katkendlikkust, pildikvaliteet halb, samuti ka kuuldavus, katkendlikkuse tõttu kiputakse korraga rääkima ja kogemata üksteisele vahele segama. Samuti märgiti olulise tegurina ka usaldusväärsust üleüldisena, kuna isik viibib eemal ja ta ei tunnetata kohtuistungit (ülekuulamise) olulisust, teda on lihtsam mõjutada, kui ülekuulatavale esitatakse tema jaoks ebameeldiv küsimus, võib ta kaugülekuulamise katkestada ja pärast ajada katkemise tehnika süüks. Samal ajal võib ta aga kolmanda isikuga suhelda ja seekaudu on ka tema ütlused mõjutatud. See omakorda viib selleni, et süüdistataval ei ole riskisüstitluses võimalik ennast niivõrd efektiivselt kaitsta. Samuti tuleks ülekuulajal teha kõik endast olenev, et ära hoida tehnilisi probleeme – ülekuulaja peaks nii tehnilise vahendi kui platvormiga olema varasemalt tutvunud ning kontrollinud omalt poolt, kas internetiühendus on olemas, kas mikrofoni ja kaamera töötavad. Samuti peaks ülekuulaja olema eelnevalt tutvunud platvormi tingimuste ja eripäradega.

Lisaks saab üldise järeldusena välja tuua, et pigem suhtuvad prokurörid kaugülekuulamisse positiivsemalt ja avatumalt ning kohtunikud peavad kaugülekuulamist võrreldes prokuröridega pigem ebausaldusväärseks. Prokuröride hinnangul on kaugülekuulamisel tagatud ka süüdistatava kaitseõigused, samas kõik kohtunikud sedasi ei arva. Samuti pidasid peaaegu kõik vastanud prokurörid (90,9%) kaugülekuulamist vastuvõetavaks viisiks kriminaalmenetluse korraldamisel, samas kui kohtunike seas oli see osakaal veidi väiksem (81,8%). Autori hinnangul võib suhtumise erinevus tulla sellest, et prokurör on erapoolik ja tema ülesanne on

esindada riiklikku süüdistust, samas peavad kohtunikud oma töös olema erapooletud ja oluline on, et kõik tõendid jõuaksid kohtunikuni võimalikult adekvaatselt, mille pinnal õiglane kohtuotsus teha. Advokaatide puhul jagunes arvamus kaugülekuulamise kasutamise kohta pooleks. 50% on kaugülekuulamise kasutamise poolt. Siiski oli advokaatide seas vaid 4 vastajat, mistõttu ei saa sellest üldist hoiakut välja lugeda.

Nagu aga enamik asju siin maailmas, on ka kaugülekuulamine ja sellega kaasnev väga relatiivne. Kohtuasjad ja ülekuulatavad on erinevad. Selle rakendamist tuleks autori arvates hinnata olukorrapõhiselt ning kui kõik riskid on maandatud mõistlikule tasemele, ei tohiks kaugülekuulamiseks takistusi olla.

KOKKUVÕTE

Antud magistritöö keskmes oli nii kohtueelses menetluses kui ka kohtumenetluses kaugülekuulamise võimaluste kasutamine. Teoreetilise analüüsi ning empiirilise uuringu eesmärk oli jõuda vastuseni, kas kaugülekuulamine on aktsepteeritav viis kriminaalmenetluse läbiviimiseks, mis on selle positiivsed tulemid, aga ka teada saada kaugülekuulamisega kaasnevad usaldusväärsuse probleeme.

Esmalt oli vaja hinnata kaugülekuulamise vajalikkust ja usaldusväärsust. Praegusel pandeemia ajal on oluline, et kriminaalmenetlus töötaks sellele vaatamata. Magistritööst selgus kaugülekuulamise olulisus, eriti valitseval tervisekriisi ajal, mil inimestevahelised füüsilised kohtumised on viidud miinimumini, et kaitsta kõikide isikute elu ja tervist.

Kaugülekuulamisega kaasnevaid positiivseid tulemeid analüüsides selgus, et kaugülekuulamine aitab igal juhul vähendada teisest ohvristumist. Teisese ohvristumise vähendamise kasuks räägib muuhulgas see, et kannatanu ei pea süüdistatavaga uuesti silmast silma kohtuma ning digitaalselt ütlusi andes tunneb ohver ennast tõenäoliselt turvalisemana. Kaugülekuulamise sätte üheks aluseks on muuhulgas ka kannatanu kaitsmine. Samuti sai magistritöö käigus kinnitust, et kaugülekuulamine aitab kaasa ressursside kokkuhoiule, sest väheneb väga suures ulatuses ajakulu, ka on rahaline kokkuhoid oluline aspekt. Nimetatud kokkuhoiu saavutavad nii avalik sektor kui ka ülekuulatavad.

Kaugülekuulamisega kaasnevad ohutegurid jaotas autor laias laastus kaheks – võimalikud kaugülekuulamise usaldusväärsust mõjutavad tegurid ning seadusest tulenevate nõuete tagamine ehk teisisõnu seadusest tulenevatest protseduurireeglitest kinnipidamise tagamine. Magistritööst selgus, et kaugülekuulamisega käib kaasas palju usaldusväärsuse probleeme. Võib juhtuda, et ülekuulatavaid saab kergemini mõjutada, ülekuulajal on keerulisem tajuda antud ütlusi ja nende sisu, samuti on suureks murekohaks tehnika usaldusväärsus. Empiirilisest uuringust selgus, et tänapäeval on veel üllatavalt palju probleeme kvaliteetse ühenduse loomisega ning selles püsimisega. Sellest tulenevalt arvab autor, et kvaliteetne tehnikaühendus on üks esimesi probleemkohti, mis nõuab kiiret lahendamist. Me võime muretseda ka teiste võimalike usaldusväärsuse probleemide pärast, kuid kui kaugülekuulamise kvaliteet on väga halb, lähevad kõikide osapoolte pingutused rohkem ühenduse ja kvaliteedi parandamisele, kui ütluste sisule, ülekuulatav võib tüdineda ja see võib mõjutada tema ütluste sisu ning osapooled ei pruugi üksteisest õigesti aru saada.

Tehnoloogilise kvaliteedi parandamine aitab kaasa kaugülekuulamise sujuvale läbiviimisele ning suunab fookuse sinna, kus see peaks olema – keskenduda ülekuulatava poolt antud ütluste sisule ja kui vähegi võimalik, ei tohiks ennast lasta häirida erinevatest probleemidest (kui need on ignoreeritavad). Autori hinnangul tunneks siis ka näiteks süüdistatav risküsitluses tugevamalt, et tema õigused küsitleda tunnistajat on tagatud ning risküsitluse läbiviimine virtuaalselt ei erinekski vahetust ülekuulamisest niivõrd suures ulatuses. Kaugülekuulamine annab lisaks pandeemiast tingitud olukorrale võimaluse läbi viia kriminaalmenetlust ka siis, kui vajalikud isikud asuvad näiteks teisel pool maailma. Empiirilise analüüsi tulemustest selgus, et pärast eriolukorra väljakuulutamist on nii prokurörid kui ka kohtunikud kaugülekuulamisega aina enam kokku puutunud. Pandeemia tõttu muudeti ka KrMS-is kaugülekuulamise kohta käivaid sätteid, mis lubab varasema „tunnistaja“ kaugülekuulamise asemel üle kuulata „isikut“.

Kaugülekuulamise ning kogutavate andmetega kerkivad esile nii küberturvalisuse probleemid kui ka erinevate osapoolte digitaalsed oskused, mis võimaldavad neil kaugülekuulamise protsessi läbi viia ja selles osaleda. Kui näiteks ülekuulatav ei oska avada videokonverentsikõne rakendust või linki või ei tule ta toime nutiseadme kasutamisega, ei ole võimalik ilma kõrvalist abi kaasamata kaugülekuulamist läbi viia. Kogutavate andmete puhul on eriti oluline, et need andmed oleksid säilitatud ja kaitstud selliselt, et kolmandad osapooled, kellel selleks puudub õigus, nendele andmetele ligi ei pääseks. Andmete kaitsmine eeldab ressursi vajalike infotehnoloogiliste lahenduste kui ka vajalike arenduste tegemiseks ning lisaks ka inimressursi, kelle oskused ja teadmised oleksid kasutatava tehnoloogiaga kooskõlas.

Samuti selgus nii teemat käsitlevast kirjandusest kui ka empiirilisest uuringust, et kõige usaldusväärsemateks tehnikavahenditeks on statsionaarsed audio-videokonverentsi vahendid. Peamiselt selletõttu, et statsionaarsed audio-videokonverentsi vahendid on kasutusel kohtute vahel ning vanglate ja kohtute vahel. Kaugülekuulamiseks pigem ei soovita kasutada telefoni, kuna see raskendab veel rohkem ülekuulatava sõnade ja reaktsioonide tajumist. Teoreetilisest käsitlusest selgus siiski, et telefoni kasutamisega on ka vastupidiseid (positiivseid) kogemusi. Küll aga on praktiliselt võimatu telefoni teel ülekuulatava isikusamasust tuvastada, mis tekitab küsimuse, kas telefoni teel antud ütlusi saab üldse käsitleda tõendina. Sellest tulenevalt arwab autor, et telefoni teel võiks kaugülekuulamist läbi viia juhul, kui eelnevalt tuvastatakse ülekuulatava isikusamasus. See tähendab, et isik peaks enne viibima riigipoolse kontrolli all, kus tuvastatakse tema isikusamasus. Lisaks sellele tuleks telefoni kasutamine kõne alla vaid siis, kui ülekuulatavalt on vaja küsida lühikest ja konkreetset informatsiooni, kuna telefoni teel ütlusi andes jääb ülekuulatava kehakeel nähtamatuks, mida peavad enamik ülekuulajatest väga oluliseks osaks ülekuulamise protsessis. Eeldatavalt seetõttu ei võimalda ka KrMS § 269 lg 2

p 4 võtta süüdistataval osa kohtuistungist telefoni teel. Käesoleval hetkel ei sätesta KrMS § 69 lg 2 p 2 telefoni teel kaugülekuulamisele erisusi, mistõttu ei ole magistritöö autori lähenemine ka nimetatud sättega kooskõlas. Seega peaks kaaluma KrMS § 69 lg 2 p 2 muutmist, millega sätestataks telefoni teel kaugülekuulamisele täiendavad isikusamasuse tuvastamise nõuded.

Samas arvab magistritöö autor siinkohal, et kui isik juba viibib riigipoolse jälgimise all, ei näe autor põhjust, miks ei saaks ülekuulatatav ülekuulamisel osaleda audio-visuaalse vahendi kaudu. Telefoni kasutamine võiks sellisel juhul olla põhjendatud mitmete vähetõenäoliste sündmuste kokkulangemise tõttu (internetiühendus ei tööta, audio-visuaalsed seadmed on rikkis) ning peale telefoni teel kaugülekuulamise läbiviimiseks alternatiivne variant puudub.

Sõltumata sellest, millist tehnoloogilist vahendit kaugülekuulamiseks kasutatakse, on oluline ülekuulajal ennast ülekuulamiseks põhjalikult ette valmistada. Kui ettevalmistus on tegemata, võib ka vahetu ülekuulamine ebaõnnestuda. Autori hinnangul on ülekuulamist mõjutavaid tegureid väga palju ning tehnikavahendid on sellest vaid üks osa.

Käesoleva töö autor püstitas järgneva hüpoteesi, et kaugülekuulamise rakendamine kriminaalmenetluses on võrreldes vahetu ülekuulamisega vähem usaldusväärne. Nimetatud hüpotees leidis kinnitust ning saab järeldada, et hetkeseisuga kaasneb kaugülekuulamisega mitmeid usaldusväärsuse probleemkohti.

Käesoleva magistritöö autor näeb visioonina, mis aitaks kaasa usaldusväärsuse probleemkohtade lahendamisele, et tulevikus võiks kaugülekuulamine toimuda selleks eraldi väljaarendatud kaugülekuulamise keskkonnas samalaadselt nagu toimib praegu notariaalne kaugtõestamine, mille oluliseks osaks on isikusamasuse tuvastus biomeetriliste andmete põhjal. Lisaks võiks kaugülekuulamisel protokoll koostamine reaalajas olla ka ülekuulatatavale nähtav. Pärast dokumendi allkirjastamist edastaks ülekuulaja ülekuulatatavale ülekuulamise protokoll ning dokumenti oleks võimalik digitaalselt allkirjastada vaid selleks ettenähtud keskkonnas.

Antud juhul leiab töö autor, et ülal kirjeldatud isikusamasuse tuvastamine oleks käesoleval hetkel kõige turvalisem ja kindlam viis. Magistritöö autori hinnangul oleks kindlasti oluline kasutada isikusamasuse tuvastamisel selle jaoks välja töötatud programmi, et minimeerida ohtu, et ekraani taga kuulatakse üle vale inimest.

Samuti arvab autor, et valeütluste eest hoiatamise tõendamine peaks olema selgelt tuvastatav salvestuselt. Valeütluste andmise eest hoiatamine on oluline ka seetõttu, et aitab eelduslikult kaasa kaugülekuulamise usaldusväärsuse tagamisele. Autori hinnangul peab aga ülekuulatatav

digitaalselt allkirjastama kaugülekuulamise koostatud protokoll, millega kinnitab kaugülekuulatatav ülekuulamise protokoll sisu õigsust. Autori hinnangul on digitaalse allkirja andmine üks osa ka isikutuvastamise protsessist, kuna see annab lisakindluse, et ülekuulatatava rollis oli õige inimene. Seega nõustub magistr töö autor 2019. aasta kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (kriminaalmenetluse seadustiku revisjon) eelnõu seletuskirjas toodud ettepanekuga, milles tulenevalt peaks kaugülekuulamise ka video- või audiosalvestama. Kaugülekuulamise salvestis peaks andma täpselt edasi kaugülekuulamise toimunud infovahetuse. See tekitab ka vajadusel olulise võrdlusmomenti ülekuulamise protokoll ja salvestise vahel. Sellest tulenevalt tuleks vastava nõudega ka KrMS § 69 kaugülekuulamise regulatsiooni täiendada.

Nii teemat käsitlevast kirjandusest kui ka empiirilise uuringu tulemustest selgus, et kaugülekuulamisse suhtutakse siiski veel küllaltki skeptiliselt. Autor arvab, et digiriigi suunanäitajana peaksime olema rohkem avatud kaugülekuulamise rakendamisele kriminaalmenetluses. Kui suhtumist ei muudeta, ei saa ka paljud probleemkohad oma lahendust. Koroonapandeemiast tingitud olukord on meile näidanud, et digitaalsel teel mitmete asjade lahendamine (sh kaugülekuulamise korraldamine) on möödapääsmatu.

Autor arvab ka, et kui pandeemia ühel hetkel taandub ja enamik rahvastikust on viiruse vastu vaktsineeritud, eelistatakse taaskord vahetut ülekuulamist kaugülekuulamisele. Siiski on igas halvas asjas ka head – praegune tervisekriisi olukord annab meile võimaluse praktiseerida virtuaalset kohtuistungit ja kaugülekuulamist. See annab meile võimaluse kaardistada kaugülekuulamise puudujääke erinevatest aspektidest, et saaksime tulevikus selle rakendamist järjest sujuvamaks ja paremaks muuta. Kui me ei kasuta tehnilisi lahendusi, siis ei saa need ka areneda. Nüüd ongi järgmine ülesanne teha kaugülekuulamine niivõrd usaldusväärseks ja vahetule ülekuulamisele ligilähedaseks kui võimalik.

THE NECESSITY AND RELIABILITY OF REMOTE INTERROGATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Summary

The Code of Criminal Procedure provides various proceedings that can be performed electronically. One possibility is to gather evidence in criminal procedure by interrogation, which means questioning the person by technical means or by telephone. Remote interrogation¹³² is provided in subsection 1 of § 69 of the Code of Criminal Procedure, on the basis of which the body conducting the proceedings may organize remote interrogation if the direct interrogation of a person is complicated or unreasonably burdensome or if remote interrogation is necessary to protect the interests of the person. During the current pandemic, it is important that criminal proceedings would work nonetheless. No person in a country should feel that his or her fundamental rights and freedoms are not protected. This master's thesis shows the role and importance of remote interrogation, especially during the current health crisis, when physical meetings between people have been minimized in order to protect the life and health of all people.

Remote interrogation has a number of positive outcomes and allows evidence to be gathered in criminal proceedings even when it is not physically possible. At the same time, there are a number of dangers in implementing remote interrogation.

The focus of this master's thesis was on the use of remote interrogation in both pre-court and court proceedings. The aim of the theoretical analysis and empirical research was to find out whether remote interrogation is an acceptable way of conducting criminal proceedings, which are its positive outcomes, but also to find out the reliability problems associated with remote interrogation.

The analysis of the positive outcomes of remote interrogation showed that it would help to reduce secondary victimization. The reduction of secondary victimization is supported, among other things, by the fact that the victim does not have to meet the accused face to face again, and the victim is likely to feel safer when giving digital statements. Among other things, one of the bases of the remote interrogation provision is the protection of the victim. It was also confirmed in the master's thesis that remote interrogation helps to save resources, as it helps to

---

¹³² In the Code of Criminal Procedure, "remote interrogation" is translated into "telehearing". Since "hearing" means court hearing in legal English, the author uses the term "remote interrogation" for clarity.

save time and financial savings are also an important aspect. These savings are achieved by both the public sector and the person interrogated.

The author broadly divided the risk factors associated with remote interrogation into two - possible factors influencing the reliability of remote interrogation and ensuring the requirements arising from the law, in other words, ensuring compliance with the procedural rules arising from the law. The master's thesis revealed that there are many problems with remote interrogation regarding the reliability. It may be that interrogated person can be more easily influenced, it is more difficult for the interrogator to perceive the given statements and their content. Also, the reliability of the technique used for remote interrogation is a big concern. Empirical research has shown that there are still surprisingly many problems in establishing and maintaining a high-quality connection. Consequently, the author thinks that a high-quality technical connection is one of the first problem areas that requires a quick solution. We may be concerned about other potential reliability issues, but if the quality of remote interrogation is very poor, the efforts of all parties will go to improving the connection and quality instead of the content of the statement. The interrogated person may get bored and it may affect the content of his or her statement and the parties may not understand each other.

Improving the technological quality contributes to the smooth running of remote interrogation and shifts the focus to where it should be - focusing on the content of the testimony's statements and, whenever possible, not being disturbed by various problems (if they can be ignored). Also, in the case of cross-examination, the accused would feel more strongly that his or her rights to question the witness are guaranteed in the author's opinion. In addition to the situation caused by the pandemic, remote interrogation provides an opportunity to conduct criminal proceedings even when the necessary persons are located, for example, on the other side of the world. The results of the empirical analysis revealed that since the declaration of emergency situation, both prosecutors and judges have been increasingly exposed to remote interrogation. Due to the pandemic, the provisions on remote interrogation in the Code of Criminal Procedure were also amended, now it is allowed to interrogate a "person" by means of technical solution or by phone. Earlier it was allowed to interrogate remotely only a "witness".

Remote interrogation and the evidence collected raise both cyber security issues and problems concerning the digital skills of the various parties, which are necessary to allow them to conduct and participate in the interrogation process. For example, if the interrogated person is unable to open the video conferencing application or link or is unable to use the smart device, it is not possible to conduct the interrogation without assistance. Concerning the evidence collected, it is particularly important that the evidence is stored and protected in such a way that

unauthorized third parties do not have access to it. Data protection requires resources to arrange the necessary IT solutions as well as the necessary developments, and also, human resources whose skills and knowledge are in line with the technology used.

It was also clear from both the literature on the subject and the empirical study that the most reliable technical tools are stationary audio-video conferencing tools. Mainly because stationary audio-video conferencing facilities are used between courts and between prisons and courts. Rather, it is not recommended to use phone for remote interrogation, as this makes it even more difficult to perceive the words and reactions of the person being interrogated. However, the theoretical approach revealed that there are opposite (positive) experiences regarding the use of telephone. However, it is practically impossible to establish the identity of the person being questioned by telephone, which raises the question whether statements made by telephone can be regarded as an evidence at all. If the interrogated person were in a public institution where an observer would carry out an identity check, a telephone could be conceivable.

As a result, the author thinks that a remote interrogation by phone could be carried out only if the identity of the person being interrogated is established in advance. This means that a person should first be under state control, where his or her identity is established. In addition, the use of the telephone should only be considered when brief and specific information needs to be asked, as the body language of the interrogated person remains invisible, which most interrogators consider to be a very important part of the interrogation process. Presumably, therefore, clause 4 of subsection 2 of § 269 of the Code of Criminal Procedure also does not allow the accused to take part in the court session by telephone. At present, clause 2 of subsection 2 of § 69 of the Code of Criminal Procedure does not provide for specifications for remote interrogation by telephone, which is why the approach of the author of the master's thesis is not in accordance with this provision either. Therefore, consideration should be given to amending clause 2 of subsection 2 of § 69 of the Code of Criminal Procedure, which would provide for additional identification requirements for remote interrogation by telephone.

At the same time, the author of the master's thesis thinks that if a person is already under state supervision, the author sees no reason why the interrogated person could not participate in the interrogation through audio-visual means. The use of a telephone in this case could be justified by the coincidence of a number of unlikely events (internet connection not working, audio-visual equipment is faulty) and there is no alternative to conducting the interrogation by telephone.

Regardless of the technological means used for remote interrogation, it is important for the interrogator to prepare thoroughly for the interrogation. If no preparation is made, a direct interrogation may also fail. According to the author, there are many factors influencing interrogation and technical means are only one part of it.

The author of the present master's thesis put forward the following hypothesis that the application of remote interrogation in criminal proceedings is less reliable than direct interrogation. This hypothesis has been confirmed and it can be concluded that, at present, remote interrogation raises a number of reliability issues.

The author of this master's thesis sees as a vision that in the future remote interrogations could take place in a specially developed remote interrogation environment in the same way as notarial remote authentication currently operates, an important part of which is identification based on biometric data. In addition, the preparation of the minutes of the interrogation in real time could be visible to the interrogated. After signing the document, the interrogator would forward the interrogation protocol to the interrogated person, and the document could only be digitally signed in a dedicated environment.

In this case, the author of the master's thesis considers that the identification described above would be the safest and most secure way at the moment. According to the author of the master's thesis, it would certainly be important to use the program developed for identification in order to minimize the risk of interrogating a wrong person behind the screen.

The author also thinks that proof of being warned against refusal to give testimony without a legal basis and giving knowingly false testimony should be clearly identifiable from the recording. Warnings against making false statements are also important because they are supposed to help ensure the credibility of remote interrogation. According to the author, however, the interrogated person must digitally sign the minutes prepared during the interrogation, by which the interrogated person confirms the accuracy of the content of the interrogation minutes. According to the author, the digital signing is also a part of the personal identification process, as it provides additional certainty that the right person was in the role of the interrogated. Thus, the author of the master's thesis agrees with the proposal in the explanatory memorandum to the 2019 Bill on Amendments to the Code of Criminal Procedure and Related Amendments to Other Acts (Revision of the Code of Criminal Procedure). The record of remote interrogation has to accurately convey the information exchanged during the interrogation. If necessary, it also creates an important point of comparison between the interrogation protocol and the recording. Consequently, the regulation of remote interrogation

in § 69 of the Code of Criminal Procedure should also be supplemented with a corresponding requirement.

Both the literature on the subject and the results of the empirical study showed that there is still considerable skepticism about remote interrogation. The author thinks that as an example of the digital state, we should be more open to the use of remote interrogation in criminal proceedings. If attitudes are not changed, many problem areas will not be resolved. The situation caused by the coronavirus pandemic has shown us that resolving many things digitally (including remote interrogation) is essential.

The author also thinks that when the pandemic recedes at some point and the majority of the population is vaccinated against the virus, direct interrogation is again preferred to remote interrogation. However, there are good things in every bad thing - the current health crisis situation gives us the opportunity to practice a virtual trial and remote interrogation. This will give us the opportunity to map the shortcomings of remote interrogation from different aspects so that we can make its implementation smoother and better in the future. If we do not use technical solutions, they will not be able to evolve. The next task now is to make remote interrogation as reliable and as close to the direct interrogation as possible.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. „Abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (COVID-19 haigust põhjustava viiruse SARS-Cov-2 levikuga seotud meetmed)“ eelnõu seletuskiri. 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.koda.ee/sites/default/files/content-type/content/2020-04/Seletuskiri.pdf>.
2. Bellone, E. T. Videoconferencing in the Courts: An Exploratory Study of Videoconferencing Impact on the Attorney-Client Relationship in Massachusetts. Väitekirj. Northeastern University Boston, Massachusetts. 2015. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://repository.library.northeastern.edu/files/neu:349724/fulltext.pdf>.
3. Condry, R., Shoham, S. G. (toim), Knepper, P. (toim), Kett, M. (toim). Secondary Victims and Secondary Victimization. International Handbook of Victimology. London: CRC Press 2010.
4. Digan, J., Maguire, M. (toim). Understanding victims and restorative justice. Berkshire, Inglismaa. Open University Press, 2005.
5. Euroopa Liidu Nõukogu peasekretariaat. Juhend videokonverentside pidamiseks piiriüleste menetluste puhul. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2013. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.consilium.europa.eu/media/30602/qc3012963etc.pdf>.
6. Hirvoja, M. Kriminaalmenetluse revisjoni analüüs - üleminek täisdigitaliseeritud kriminaalmenetlusele. Kriminaalmenetluse revisjon (p. 4.1.), 2016. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uleminek_taisdigitaliseeritud_kriminaalmenetlusele_m_hirvoja.pdf.
7. Hon. Baydoun, Z. A., Hon. Gibson, L., Hon. Peltz, D. M., Hon. Purnell, C. A. Michigan Office of Administrative Hearings & Rules Standards and Guidelines for Remote Hearings. Michigan, 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.michigan.gov/documents/lara/MOAHHR_Standards_and_Guidelines_for_Remote_Hearings_-_February_2021_715288_7.pdf.
8. Irani, E. The Use of Videoconferencing for Qualitative Interviewing: Opportunities, Challenges, and Considerations. 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/10.1177/1054773818803170>.
9. Kangur, A. Kohtuvälised avaldused tõendina kriminaalkohtumenetluses. – Juridica VIII/2011.
10. Kergandberg, E., Pikamäe, P. Kriminaalmenetluse seadustik, Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, 2012.
11. Kergandberg, E., Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura, 2006.

12. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (kriminaalmenetluse seadustiku revisjon) eelnõu seletuskiri. 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://advokatuur.ee/uploads/files/SK%20KrMS%20revisjon.pdf>.
13. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (kriminaalmenetluse seadustiku revisjon) eelnõu seletuskiri, 2019. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.ekou.ee/doc/2019-07-17_JM-KrMS-revisjon-selk.pdf.
14. Krüger, U. Kriminaalmenetlus: Tõendamine kohtueelses menetluses. Üldkäsitlus. Tallinn, 2007.
15. Krüger, U. Ülekuulamine kohtueelses menetluses. Õiguslikud aspektid. Tallinn, Sisekaitseakadeemia, 2008.
16. Kurm, M. Tõendite kogumisel dubleerimise vältimine kohtu- ja kohtueelses menetluses. Analüüs, 2016. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/toendamine_m._kurm.pdf.
17. Landström, S., Granhag, P. A., Hartwig, M. Children's live and videotaped testimonies: How presentation mode affects observers' perception, assessment and memory, 2007. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://psycnet.apa.org/record/2007-13090-012>.
18. Lapointe, V. Virtual workspace investigations: The “next normal” - Best practices. Kanada, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=6b197103-6b66-4da6-a188-809fbf029e05>.
19. Lind, S. Kohtuliku arutamise katkematus ja kohtuasja arutamise planeerimise probleemid kohtuniku vaatenurgast. Kohtute aastaraamat. 2009. Toimetuskolleegium: E. Kergandberg jt., lk 37. Tallinn, Riigikohus.
20. Lindmäe, T. Menetlustaktika I. Tartu: Juristide Täienduskeskus, 1995.
21. Lõhmus, U. Põhiõigused kriminaalmenetluses. Tallinn: kirjastus Juura 2019.
22. Lõhmus, U. Süüdistatava põhiõigus küsitleda tunnistajaid.- Juridica V/2013.
23. Montpetit, K. Virtual Investigations: The Good, The Bad, and the Future? 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=993fa3e4-0faf-4485-bb33-3204e8493252>.
24. Mulcahy, L. The Unbearable Lightness of Being? Shifts Towards the Virtual Trial. Journal of Law And Society, 2008, volume 35, number 4, 464-89. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1467-6478.2008.00447.x>.
25. Mäe, K. Prokuratuuri aastaraamat 2018. Menetlusökoonoomia põhimõtted. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.prokuratuur.ee/et/menetlusokoonoomia-pohimotted>.
26. Myrystol, B. A., Chermak, S. M. Victimology. Chapter 15. L. Glick. jt. Criminology. United States: Pearson/Allyn and Bacon 2004, lk 480. Kättesaadav arvutivõrgus: https://wps.ablongman.com/wps/media/objects/1893/1938583/CH_15_web.pdf.
27. Novik, G. Is There a Bias Against Telephone Interviews in Qualitative Research?. 2007. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/epdf/10.1002/nur.20259>.

28. Parrest, N., Aedmaa, A. Ülevaatlik õppematerjal haldusõigusest. Tallinn 2003. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/22628>.
29. Pikamäe, P. Kokkuvõtte kohtuniku töö hindamise aruteludest – kuidas edasi? Kohtunike IX korraline täiskogu. Tallinn, 11.-12. veebruar 2010. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/dokumendid/lisa_12_priit_pikamae_ettekanne.pdf.
30. Roche, P., Meads, V., Monteith, K. QC, Wibberley, L. COVID-19: a protocol to assist solicitors who are working remotely and advising suspects in relation to police interviews, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.gardencourtchambers.co.uk/news/covid-19-a-protocol-to-assist-solicitors-who-are-working-remotely-and-advising-suspects-in-relation-to-police-interviews>.
31. Rossner, M., Tait D., McCurdy, M. Justice reimaged: challenges and opportunities with implementing virtual courts, 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10345329.2020.1859968>.
32. Rowden, E., Wallace, A. Remote judging: the impact of video links on the image and the role of the judge. International Journal of Law in Context 2018, Volume 14, Issue 4.
33. Scherer, M. Remote Hearings in International Arbitration: An Analytical Framework. University of London. 2020, lk 4. Kättesaadav arvutivõrgus: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3599814.
34. Sillaots, M. Kokkuleppemenetlus kriminaalmenetluses. Doktoriväitekiri. Juhendaja: TÜ külalisprofessor Eerik Kergandberg, kaasjuhendaja: TÜ dotsent Jaan Ginter. Tartu: Tartu Ülikool 2004.
35. Sourdin, T., Li, B., McNamara, D. M. Court innovations and Access to justice in times of crisis. Volume 9, Issue 4, 2020, 447-453. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211883720300927>.
36. Tartu Ülikool, sotsiaalteaduslike rakendusüringute keskus RAKE. Kannatanud ja tunnistajad süüteomenetluses. Tallinn, 2012. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kannatanud-ja-tunnistajad-suuteomenetluses>.
37. United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention. Handbook on Justice for Victims. 1999, lk 4-5. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/UNODC_Handbook_on_Justice_for_victims.pdf.
38. Wemmers, J.-A. M. Victims in the criminal justice system. Amsterdam/New York. Kugler Publications, 1996.

Kasutatud õigusaktid

39. Euroopa Liidu liikmesriikide vaheline kriminaalasjades vastastikuse õigusabi konventsioon – RT II 2004, 16, 69.
40. Haldusmenetluse seadus – RT I 2001, 58, 354...RT I, 13.03.2019, 55.

41. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon – RT II 2010, 14, 54.
42. Karistusseadustik – RT I 2001, 61, 364...RT I, 10.07.2020, 18.
43. Kohtuistungite helisalvestamise ja digitaalse protokollide vormistamise kord – RT I, 20.12.2017, 9.
44. Kriminaalmenetluse seadustik – RT I 2003, 27, 166...RT I, 29.12.2020, 10.
45. Süüteomenetluses digitaallkirjastatud ja muu digitaalse dokumendi vormistamise, edastamise ja säilitamise kord – RTL 2008, 66, 935... RT I, 11.02.2016, 8.

Kasutatud Euroopa Liidu õigusaktid

46. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25.10.2012. a direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ja neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK., L 315/61, 14.11.2012.
47. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 03.04.2014. a direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades, L 130/1, 1.5.2014.
48. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27.04.2016. a direktiiv 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK, L119/89, 04.05.2016.

Kasutatud kohtupraktika

49. RKKKo 01.03.2006, 3-1-1-142-05.
50. RKKKo 06.10.2006, 3-1-1-86-06.
51. RKKKo 05.03.2007, 3-1-1-111-06.
52. RKKKo 15.10.2007, 3-1-1-45-07.
53. RKKKo 11.04.2010, 3-1-1-97-10.
54. RKKKo 20.04.2011, 3-1-1-29-11.

Euroopa Liidu kohtupraktika

55. EIKo 6260/02, *Golubev vs. Venemaa*.
56. EIKo 21272/03, *Sakhnovskiy vs. Venemaa*.

Muud allikad

57. Antonova, J. Isikuandmete kaitse kohtueelses kriminaalmenetluses Eestis. Magistritöö. Juhendaja: *MA* Sandra Mikli, kaasjuhendaja: prof Jaan Sootak. Tartu: Tartu Ülikool 2015.
58. Appel & Morse. Benefits and Disadvantages of Zoom Court Hearings, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.appelmorse.com/blog/2020/july/benefits-disadvantages-of-zoom-court-hearings/>.
59. Bhanddari, P. A introduction to qualitative research, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.scribbr.com/methodology/qualitative-research/>.
60. Brown, F. Zoom vs. Skype: Which Is Right For You? 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://technologyadvice.com/blog/information-technology/zoom-vs-skype/>.
61. Cisco Webex Help Center. Compare Cisco Webex Meeting Types. 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://help.webex.com/en-us/k3jv9i/Compare-Cisco-Webex-Meeting-Types>.
62. Cisco. Zero-Trust Security for Webex White Paper. 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.cisco.com/c/en/us/solutions/collateral/collaboration/white-paper-c11-744553.html>.
63. Face Recognition: how it works and its safety. 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.electronicid.eu/en/blog/post/face-recognition/en>.
64. Friedemann, K. kaja.friedemann@politsei.ee (2021). Autori poolt saadetud e-kiri. Küsimus seoses kaugülekuulamisega. E-kiri saadetud M. Ermile (margo.erm@politsei.ee), e-kiri adressaadi poolt edastatud K. Friedemannile. E-kiri saadetud 05.04.2021. E-kiri autori valduses.
65. Hager, E. The Marshall Project. Police interrogations are moving outdoors and onto Zoom. That could be a good thing, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://eu.usatoday.com/story/news/investigations/2020/07/20/coronavirus-george-floyd-changing-police-interrogations/5455068002/>.
66. Keerutaja, H. Miks on Zoomil probleemid turvalisusega? – Digitark 15.04.2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://digitark.ee/miks-on-zoomil-probleemid-turvalisusega/>.
67. Khasriya, V. GDPR and cybersecurity obligations in the rapid ‘virtualisation’ of arbitration hearings. International Arbitration, 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.stewartslaw.com/news/gdpr-and-cybersecurity-obligations-of-virtual-arbitration-hearings/>.
68. Lõugas, H. Eesti juurtega Wire suur uuendus: kogu suhtlus on otsast lõpuni krüpteeritud – Digigeenius 10.03.2016. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://digi.geenius.ee/rubriik/uudis/eesti-juurtega-wire-suur-uuendus-kogu-suhtlus-on-otsast-lopuni-kruppteeritud/>.
69. Microsoft. Guest access in Microsoft Teams, 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://docs.microsoft.com/en-us/microsoftteams/guest-access>.

70. Ms Krstic, I. Videoconference in court proceedings: human rights standards. 2020, Council of Europe. Powerpoint. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://rm.coe.int/videoconference-ivana-krstic/16809ecb1a>.
71. Norris, C. P, CFI, Borecki, F., CFI. Conducting Telephone Interviews for Theft Investigations, 2019. Arvutivõrgus: <https://losspreventionmedia.com/the-theory-and-practice-of-conducting-telephone-interviews/>.
72. Notarite koda. Kaugtõestamine 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.notar.ee/et/teabekeskus/kaugtoestus>.
73. Pahk, K. Kriminaalmenetluse digitaliseerimine kohtueelses menetluses. Magistritöö. Juhendaja Ph D Andreas Kangur. Tartu: Tartu Ülikool 2019.
74. Palm, M. marju.palm@kohus.ee (2021). Autori poolt saadetud e-kiri. Küsimus seoses kaugülekuulamisel kasutatava tehnikaga. E- kiri saadetud Liina Naaber-Kivisoole (liina.naaber-kivisoo@kohus.ee), e-kiri edastatud M. Palmile. E-kiri saadetud 14.04.2021. E-kiri autori valduses.
75. Parts, M. Kohus töötab rohkem videolahenduste kaudu. Muret teevad inimeste IT-oskused ja nakatumine – Eesti Ekspress 20.03.2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/89298291/kohus-tootab-rohkem-videolahenduste-kaudu-muret-teevad-inimeste-it-oskused-ja-nakatumine>.
76. Zoom Help Center. End-to-end (E2EE) encryption for meetings. 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://support.zoom.us/hc/en-us/articles/360048660871-End-to-end-E2EE-encryption-for-meetings>.

Lisa 1 – kaugülekuulamise küsimustik

Kaugülekuulamise küsimustik

Lugupeetud küsimustikule vastaja!

Olen Tartu Ülikooli õigusteaduskonna magistrant ning palun Teil osaleda küsitluses, mille eesmärgiks on uurida kaugülekuulamise rakendamise ulatust kriminaalmenetluses ning analüüsida kaugülekuulamise usaldusväärsust, võimalikke ohte ja positiivseid tulemeid. Palun, et väljendaksite küsimustele vastates just oma isiklikke seisukohti, mitte üldlevinud arvamusi. Vastamine on anonüümne ning vastuseid kasutatakse vaid üldistuste tegemiseks. Küsimustiku täitmine võtab aega umbes 7- 10 minutit.

Soovi korral uuringu kohta täiendava informatsiooni saamiseks võtke palun ühendust e-maili aadressil karsten.pats@ut.ee

Olen Teile väga tänulik panustatud aja eest!

Lugupidamisega
Karmen Päts
Tartu Ülikooli magistrant

* Kohustuslik

Töötan *

- ☐ Maakohtu kohtunikuna
- ☐ Ringkonnakohtu kohtunikuna
- ☐ Prokurörina/abiprokurörina
- ☐ Advokaadina/vandeadvokaadina/vandeadvokaadi abina

Töötan _____ maakonnas. *

Valige

1. Milline on olnud Teie kokkupuude kohtumenetluses kaugülekuulamisega enne koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist? *

Palun väljendage oma arvamust, valides sobiv vastusevariant.

- ☐ ei ole kunagi kokku puutunud
- ☐ olen alla 5 korra kokku puutunud
- ☐ olen 5-10 korral kokku puutunud
- ☐ olen enam kui 10 korral kokku puutunud

1.1. Palun täpsustage, millise tehnikavahendi abil kaugülekuulamist teostati ning millisel põhjusel:

Teie vastus

---

2. Milline on olnud Teie kokkupuude kohtumenetluses kaugülekuulamisega pärast koroonaviiruse puhangu tõttu kaugülekuulamise võimaluste laiendamist? *

Palun väljendage oma arvamust, valides sobiv vastusevariant.

- ☐ ei ole kunagi kokku puutunud
- ☐ olen alla 5 korra kokku puutunud
- ☐ olen 5-10 korral kokku puutunud
- ☐ olen enam kui 10 korral kokku puutunud

2.1. Palun täpsustage, millise tehnikavahendi abil kaugülekuulamist teostati ning millisel põhjusel:

Teie vastus

---

3. Milline on Teie hinnang kaugülekoolatava isiku mõjutamise ohu kohta kolmandate isikute poolt? *

Palun väljendage oma arvamust, valides sobiv vastusevariant.

- ☐ isiku mõjutamise oht on vastuvõtmaltult suur
- ☐ isiku mõjutamise oht on häirivalt suur
- ☐ isiku mõjutamise oht on suhteliselt minimaalne
- ☐ isiku mõjutamine on välistatud
- ☐ ei oska öelda

3.1. Palun põhjendage:

Teie vastus

4. Milline on Teie hinnang kaugülekoolatava isiku sõnade ja reaktsioonide tajumise osas ülekuulaja poolt võrreldes tavalise ülekuulamisega? *

Palun väljendage oma arvamust, valides sobiv vastusevariant.

- ☐ kaugülekuulamise käigus on igal juhul raskem tajuda ülekuulatava sõnu ja reaktsioone
- ☐ kaugülekuulamise käigus on tõenäoliselt raskem tajuda ülekuulatava sõnu ja reaktsioone
- ☐ kaugülekuulamise käigus on igal juhul kergem tajuda ülekuulatava sõnu ja reaktsioone
- ☐ kaugülekuulamise käigus on tõenäoliselt kergem tajuda ülekuulatava sõnu ja reaktsioone
- ☐ ei ole erinevust võrreldes tavalise ülekuulamisega
- ☐ ei oska öelda

4.1. Palun põhjendage:

Teie vastus

5. Milline on Teie hinnang kaugülekuulamise kasutatavate tehnikavahendite osas?

*

Palun väljendage oma arvamust, valides sobiv vastusevariant.

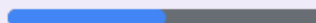
	on usaldusväärne	pigem on usaldusväärne	pigem ei ole usaldusväärne	ei ole usaldusväärne	ei oska öelda
Telefon	☐	☐	☐	☐	☐
Nutitelefon	☐	☐	☐	☐	☐
Arvuti	☐	☐	☐	☐	☐
Statsionaarsed audio- videokonverentsi vahendid	☐	☐	☐	☐	☐

5.1. Palun põhjendage oma hinnanguid eelnimetatud tehnikavahendite osas:

Teie vastus

Järgmine

1. leht 2-st

6. Kas kaugülekuulamisele on Teie arvates tagatud süüdistatava kaitseõigused? *

Inimõiguste ja põhivabaduste kaitsekonventsiooni art 6 lg-st 3 tulenevad kuritöös süüdistatava isiku õigused. // Palun väljendage oma arvamust, valides sobiv vastusevariant.

- ☐ igal juhul on
- ☐ tõenäoliselt on
- ☐ tõenäoliselt ei ole
- ☐ igal juhul ei ole
- ☐ ei oska öelda

6.1. Palun põhjendage:

Teie vastus

---

7. Millised on Teie hinnangul veel kaugülekuulamisega kaasnevad ohud või seda takistada võivad tegurid?

Teie vastus

---

8. Millised on Teie hinnangul kaugülekuulamisega kaasnevad positiivsed tulemid?

Teie vastus

---

9. Kas kaugülekuulamine on Teie arvates vastuvõetav viis kriminaalmenetluse korraldamiseks? *

Palun väljendage oma arvamust, valides sobiv vastusevariant.

- ☐ igal juhul on
- ☐ tõenäoliselt on
- ☐ tõenäoliselt ei ole
- ☐ igal juhul ei ole
- ☐ ei oska öelda

9.1. Palun põhjendage:

Teie vastus

---

10. Kas soovite omalt poolt veel midagi kaugülekuulamise kasutamise kohta lisada?

Teie vastus

Tagasi

Saada ära

 2. leht 2-st